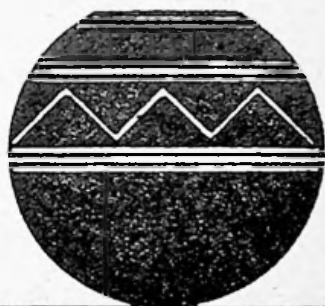

taxandria

PERIODIEKE UITGAAF

Nieuwe reeks XI, 1943, Nrs. 1-2-3-4.

— verschijnend alle 3 maanden. —

koninklijke
geschied-en-oudheid-
kundige kring van de
antwerpsche kempen

Voor alles wat het bestuur van den Kring,
het Museum en het opstel van het Tijdschrift
aangaat wende men zich tot :

Kannunik J. E. JANSEN, o. Praem.

Beekstraat 5, Turnhout.

BEZOEKT HET MUSEUM.

Mermansstraat 21.

TAXANDRIA

PERIODIEKE UITGAAF

Nieuwe reeks XI, 1943, Nrs. 1-2-3-4.

— verschijnend alle 3 maanden. —

GEDENKSCHRIFTEN VAN DEN KONINKLIJ- KEN GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIGEN KRING VAN DE ANTWERPSCHE KEMPEN.

Bibliographie

der

Antwerpsche Kempen

Kanton Westerloo.

AVERBODE.

Alhoewel deze Norbertijnerabdij, gesticht door St. Michiels van Antwerpen, innig verbonden is met de topografie en de geschiedenis van Luik en Brabant, blijft ze toch een Kempisch klooster. Haar prelatuur bevindt zich op Antwerpens grondgebied en behoort tot het kanton Westerloo. Menige keeren zijn haar abten in Kempische aangelegenheden opgetreden en bezaten belangen alhier in hun goederen te Varendonk, Veerle, Balen, Hulshout, Eel (Ravels), Einthout, Vorst, Mechelen, Zammel, Meerhout, Olmen, Poppel, Westerloo, enz. en in de pastoriën door hun kanunniken bediend te Einthout, Vorst, Weelde, Oostmalle, Veerle, Balen. (Zie de bibliografie dezer dorpen alsmede voor de St. Michielsabdij, cfr. Meer n° 3737.

- 4522. Acta Sanctorum, Ed. Palmé. T. I. Junii, bl. 965-968.
- 4523. Akte nopens de bouwing van de kerk der abdij van Averbode, 1669 ; in : Brabantsch Museum, bl. 487-488.
- 4524. Analecta Proemonstratensia. Ed. Tongerlo. (Passim).
- 4525. Analectes H.E.B. d. II, bl. 118-120 ; III, 128, 217, 218 ; VI, 100-106 ; X, 129-132 ; XV, 66-82 ; XVIII, 17, 20, 23 ; XXIII, 235.
- 4526. Archivalia-bronnen. Zie : Lefèvre Pl. L'abbaye d'Averbode o.c. hierna, alsmede de Inventarissen van het Rijksarchief en de Abdij.
- 4527. Averbode's Weekblad. Averbode, 1906.
- 4528. Bacha E. Vues et plans des villes, châteaux et monastères de Belgique. Brux., 1915.
- 4529. Balau S. Etude critique sur les sources de l'histoire de Liège au moyen-âge. Brux. 1902-1903 ; bl. 132, 656.
- 4530. Bamps C. Médaille de l'abbaye d'Averbode ; in : Anc. Pays Looz, III, 1898-99, bl. 42.
- 4531. Baron A. La Belgique monumentale. Brux. 1844 ; d. I. bl. 265-267.

4532. Berlière U. Inventaire analytique des Libri Obligationum et Solutionum des Archives Vaticanæ. Rome, 1904.
4533. Bets. Histoire de Tirlemont ; d. II, bl. 160 (Refuge).
4534. Bibliographie, in : Blomme. De Norbertijnerabdij van Averbode o.c. hierna.
4535. Blomme. De Norbertijner Abdij van Averbode. Averbode, Abdij, 1920, Geïll.
4536. Bormans S., Schoolmeesters E., Poncelet E. Cartulaire de l'église St. Lambert de Liège. Brux., 1893-1913 (CRH.) ; d. I, bl. 77, 130, 315, 745.
4537. Butkens C. Trophées de Brabant. D. IV (1726).
4538. Caenen. Historie en mirakelen van O.L. Vrouw tot Cortenbosch. St. Truiden, J. B. Smits, 1790.
4539. Carnoy A. Dictionnaire étymologique du nom des communes de Belgique. Louvain. 1939 ; d. I, bl. 34.
4540. Catalogue Exposition Liège. Art Ancien. 1905.
4541. Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque de l'Université de Liège. Liège, Vaillant, 1875.
4542. Claessens P. Abbayes et prieurés de l'Ordre de Prémontré, ds. l'anc. Belgique. Brux., 1885. (Préc. hist.)
4543. Id. Promotions aux prélatures abbatiales dans l'ancienne Belgique ; in : Revue Catholique, XXI, 1879, bl. 117 en volg.
4544. Clemen P. Belgische Kunstdenkmäler. München, Bruckman, 1923 ; d. II, 223.
4545. Colonies scolaires catholiques. (Averbode), Brux., Ernulz-Donck, 1924. Geïll.
- 4545bis. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939 ; bl. 131, 196.
4546. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant (XIVe-XVIe s.) Zie Table onomastique, bl. 10.
4547. Daniels. L'ancien refuge d'Averbode à St.-Trond ; in : Bullet. CR. Art - Arch. d. LXVI, 1927, bl. 258-259.
4548. Daris J. Histoire de la bonne ville, de l'église et des comtes de Looz. Liège, 1864-1865 ; 2 d.
4549. Id. Histoire des comtes de Looz. Liège, 1864.
4550. Id. Histoire du diocèse et de la principauté de Liège depuis leur origine jusqu'au XIIIe siècle. Liège, 1890 ; bl. 499-500.
4551. Id. Histoire du diocèse et de la principauté de Liège pendant le XVe siècle ; bl. 296.
4552. Id. Histoire du diocèse et de la principauté de Liège pendant le XVIe siècle ; bl. 250, 449.
4553. De Heeswijck Chev. G. F. Tableau de l'Eglise de Liège. Liège, 1782.
4554. De Munter V. Pierre Joseph Verhaghen. Brux., 1932 ; bl. 14, 29, 55, 57, 60, 89, 93, 104, 106, 114, 115, 117, 120, 122, 135, 147, 152, 166.

4555. Description historique, chronologique, géographique du duché de Brabant, bl. 92-94.
4556. Evers J. Averbode — Veerle ; in : Zuiderkempfen, II, 1933, bl. 33-41.
4557. Feyen J.J. Deux pages de l'histoire d'Averbode ; in : Almanach belge de N. D. du Sacré-Cœur, 1909, bl. 18-26 (Fr. Omwenteling).
4558. Fisen B. Historia ecclesiae Leodiensis. Leodii, 1646. (Lib. 4 a° 1129) ; l. 9, bl. 226.
4559. Foullon J. Historia Leodiensis. Leodii, 1735-1737 ; 3 d.
4560. Galesloot L. Note concernant l'abbaye d'Averbode ; in : An. Ac. Arch. Belg. XVIII, 1861, bl. 193-195.
4561. Id. Invent. Arch. Cour féod. Brab. d. II, bl. 120, 128, 129, 263, 416.
4562. Gallia Christiana. Parisiis, 1731 ; d. V, bl. 106-111.
4563. Gaspar M. Les Prémontrés belges et les missions étrangères. Louvain, Smeesters, 1905.
4564. Id. L'abbaye d'Averbode et son archiconfrérie ; in : Bibliothèque Norbertine. d. VI, 1904, bl. 161-174.
4565. Gebruers P. F. Besloten tijd en Boerenkrijg. Gheel, 1900 ; d. I, bl. 15.
4566. Genard P. Verhandeling over St.-Michielsabdij te Antwerpen ; in : Verzameling Graf- en Gedenkschriften Prov. Antwerpen, 1859, d. IV, bl. XXIII - LXXXV. Geil.
4567. Gerard P. A. F. Ferdinand Rapedius de Berg. Brux., Demanet. 1842. (Brabantsche Omwenteling).
4568. Gessler - Godelaine. Het doxaal der St.-Martinuskerk te Tessenenderloo ; in : Kunst Adelt, III, 1925-1926, bl. 33-64.
4569. Goblet d'Alviella Cte. Histoire des bois et forêts de Belgique. Brux. 1927-1930 ; d. I, bl. 179, 411 ; d. IV, bl. 272, 365.
4570. Godenne. Malines jadis et aujourd'hui. Malines, 1908 ; bl. 57. (Refuge).
4571. Goetschalckx P. J. Twee beiaarden. (Herenthals - Averbode) ; in : Kempisch Museum, 1892, bl. 114-119.
4572. Goffaerts C. Les stalles de l'abbaye d'Averbode ; in : Ann. Soc. Arch. Brux. d. VI, 1892, bl. 293-301.
4573. Goovaerts L. Ecrivains, artistes et savants de l'Ordre de Prémontré. Brux., 1899-1920 ; 3 d.
4574. Gramaye J. B. Encomium abbatiae Averbodiensis (1606), z. pl. n. j.
4575. Gregoir E. Nieuw orgel der abdij van Averbode ; in : De Vlaamse School, 1859, bl. 95-96.
4576. Harou A. Une excursion en Campine. Averboden ; in : Soc. roy. belge de géographie. XIV, bl. 106-112.
4577. Heylen A. Historische verhandelingen over de Kempen. Turnhout, 1837. (Passim).
4578. Henne A et Wouters A. Histoire de la ville de Bruxelles. Brux., 1845 ; d. III, bl. 292. (Refuge).

- 4578bis. **Hostachy V.** Douze récits dans la joie. Paris, Desclée 1933; bl. 169-175.
- 4578ter. **Hoybergius - Latomus.** Corsendonca. Antverpiae. 1644 ; bl. 6, 74.
4579. **Hugo.** Annales Ord. Proemonstratensis, d. I, bl. 208-222.
4580. **Jansen J. E.** De abdij van Averbode ; in : 't Park's Maandschrift, V, 1905, bl. 249-255, 286.
4581. **Id.** La Belgique Norbertine ou l'Ordre de Prémontré en Belgique à travers huit siècles d'existence. 1120-1920. Averbode, Abbaye, 1920 (Passim.).
4582. **Id.** De oude kunst in de Kempen ; in : Taxandria, 1909.
4583. **Id.** De Brabantsche Omwenteling. Turnhout, 1940. Geïl.
4584. **Jansen A. - Van Herck C. Peeter Scheemaekers,** Antw. beeldhouwer, 1652-1714; in : Antw. Oudh. Kring, XVII, 1941, bl. 148-151. Geïl.
4585. **Kurth G.** Notice sur un manuscrit d'Heriger et d'Anselme conservé à l'abbaye d'Averbode ; in : Compte-rendu de la CRH. 4e reeks, II, 1875.
4586. **Lavalleye J.** Le rétable d'Averbode au Musée de Cluny à Paris ; in : La Revue d'Art, Novembre-Décembre, 1926.
4587. **Lefèvre Ph.** L'identification du rétable d'Averbode conservé au Musée du Steen à Anvers ; in : Bull. Acad. roy. Arch. Belg., 1922. (bl. 227-236).
4588. **Id.** L'abbaye Norbertine d'Averbode pendant l'époque moderne (1591-1797). Louvain, Uystpruyst, 1924.
4589. **Id.** Les relations d'un fondeur bruxellois avec l'abbaye d'Averbode au XVe siècle ; in : Bull. Ac. Roy. Arch. B., 1913, bl. 233-244.
4590. **Id.** La bibliothèque de l'abbaye d'Averbode ; in : Archives et Bibliothèques de Belgique
4591. **Id.** Le testament administratif de l'abbé d'Averbode Arnold de Tuidel vers 1380 ; in : Annales O. Prém. 1914-1919, d. X, bl. 13-14.
4592. **Id.** La promotion de Arnold de Tuidel comme abbé d'Averbode en 1368 ; in : Mélanges de Camille de Borman. Liège, 1919 ; bl. 155-164.
4593. **Id.** Een Kempische abdij. Gids voor toeristen en bezoekers. Averbode. 1939. Geïl.
4594. **Id.** Arnould de Leefdael, abbé d'Averbode à l'époque des troubles religieux du XVIe s.; in : Bull. Ac. roy. arch. b. 1923, bl. 41-89.
4595. **Id.** Les portraits conservés dans les abbayes norbertines de Belgique Brux., Van Oest, 1917.
4596. **Le Roy.** Groot kerkelijk toneel van Brabant. 's Gravenhage, 1727 ; bl. 68. Geïl.
4597. **Leurs Dr. St.** Geschiedenis van de Vlaamsche Kunst. Antw., De Sikkels, z. j. d. I, bl. 62, 67 ; d. II, bl. 850, 851, 857 ; 860 ; 862 ; 932 ; 933. Geïl.
4598. **Madelaine G.** Histoire de St. Norbert. Tongerlo, Abbaye, 1928 ; 3e uitg., 2 d. ; d. II, bl. 48-50.

4599. Maes A. Het herstel van Averbode (1834) ; in : *Analecta Proem.* X, 1934, bl. 210-281.
4600. Maho H. La Belgique à Marie. Brux., 1927 ; bl. 496. Geïl.
4601. Mantelius. Hasseletum seu Historiae Lossensis compendium. Lovanii, Bouvet, 1663.
4602. Marchal E. La sculpture et les chefs-d'œuvre de l'orfèvrerie Belges. Brux., Hayez, 1895 ; bl. 481.
4603. Michel E. Abbayes et monastères de Belgique. Brux., Van Oest, 1923 ; bl. 69-71.
4604. Miræus. Opera diplom. d. I, bl. 100, 101, 102, 407, 700, 731 ; d. III, 84 ; d. IV, 724.
4605. Id. Ord. Proem. Chronicon. Ed. 1613, bl. 87-88.
4606. Notice ; in : Noord en Zuid. Antw., 1864.
4607. Ooms L. Averbode ; in : Maandschrift van den Belgischen Touringclub, 1908, bl. 57-58.
4608. Parent P. L'architecture des Pays-Bas méridionaux. Paris, Van Oest, 1926 ; bl. 83, 177, 178.
4609. Parochies en goederen : Averbode, Balen, Basheers, Berkel, Blerik, Brustheim, Buggenum, Einthout, Halen, Hechtel, Helden, Hoogemierde, Jauche, Koersel, Kosen, Messelbroek, Neer, Neer-Glabbeek, Nunheim, Oostham, Oost-Tessenderloo, Testelt, Veerle, Venlo, Vorst (Ste. Geertui), Weelde, Wesemaal, Zetrud-Lumay, Zolder, Zutendaal. Aarschot, Betekom, Diest, Grimde, Goidsenhoven, Herentals, Hulshout, Leuven, Loon, Luik, Lummen, Maaseik, Mechelen, Meerhout, Sichem, Thielt, Tienen, Sint-Truiden, Zoutleeuw.
Zie de geschiedenis dezer parochies en gemeenten.
4610. Piot Ch. Cartulaire de l'abbaye de St.-Trond. Brux., 1870-1874 (CRH). d. I, bl. 30 ; d. II, blz. 413.
4611. Pirenne H. Le livre de l'abbé Guillaume de Rijckel (1249-1272). Brux., 1896 ; bl. 211, 303.
4612. Plantenga J. H. L'architecture religieuse du Brabant au XVIIe siècle. La Haye, Nyhoff, 1925 ; bl. 134, 165, 239, 240, 250, 273 (Kerk) ; 192, 210, 212, 229, 237, 248, 268, 270 (Abdij).
4613. Raymaekers E. Het kerkelijk en liefdadig. Diest. Leuven, 1870 ; bl. 11, 502, 503. (Refuge).
4614. Sanderus A. Chorographia sacra Averbodii. Brux.. Vleugaert, 1659. Geïl.
4615. Saumery. Les délices du Païs de Liège ; d. IV.
4616. Schaey's. Histoire de l'architecture en Belgique, d. IV. bl. 196-197.
4617. Schoutens St. Maria's Brabant. Aalst. De Seyn, 1904 ; bl. 30-32.
4618. Schutjes. Kerkelijke geschiedenis van 's Hertogenbosch. d. I, bl. 339.
4619. Stephani J. P. R. Mémoires pour servir à l'histoire monastique du pays de Liège, publiées par J. Alexandre. Liège, Grandmont, 1876 ; d. I, bl. 128-130.

4620. Schouwburg der Nederlanden. d. I, bl. 283-284.
4621. Thijs A. Les rues d'Anvers, bl. 400 (Refuge).
4622. Tijdschriften. — Bode van O. L. Vrouw van het H. Hart (1885). — Averbode's Weekblad (1906). — Messenger de l'Archiconfrérie de N. D. du Sacré Cœur (1894). — Semaine d'Averbode (1907). — Maria-Almanak (1880) Fransch en Viaamsch. — Kerkklokje. — Filmkes.
4623. Valvekens E. De Zuid-Nederlandsche Norbertijnerabdijen en de opstand tegen Spanje. Maart 1576-1585. (1929).
4624. Id. Jong en oud geslacht te Averbode in de Prelaatsverkiezing van 1574. (1930).
4625. Id. De abdij van Averbode en de Spaansche oorlogsvloot, (1931).
4626. Id. Een Premonstratenzer-abdij in het begin der zestiende eeuw. Brussel, Commmercium mentis.
4627. Van Caster. Rues de Malines. Bl. 65. (Refuge).
4628. Van Even E. De schilder P. J. Verhaghen : zijn leven en zijn werken. Leuven, 1875. Antw., 1903.
4629. Id. Louvain monumental. Louvain, 1860 ; bl. 276. (Refuge).
4630. Id. Le missel de l'abbaye d'Averbode (1527) ; in : Messenger des sciences hist. 1876, bl. 241, en 1877, bl. 96.
4631. Id. De E. H. Stanislaus Joris, bibliothecaris der abdij van Averbode herdacht. Averbode, Compict, 1890.
4632. Van Gele. Diest, Sichem, Montaigu. l'Abbaye d'Averbode. Brux., J. Lebègue. Geil.
4633. Van Gestel C. Historia Archiepiscopatus Mechliniensis, d. I, bl. 251-256.
4634. Van Herdegom G. Diva Virgo candida. Brux., De Bossuyt, 1650 ; bl. 231-243.
4635. Van Heurck E. Les drapelets de pèlerinage en Belgique et dans les pays voisins. Anvers, Buschmann, 1922 ; bl. 29-32. Geil.
4636. Van Langendonck. Les origines des Prémontrés dans les diocèses de Liège et de Cambrai ; in : Annuaire de l'Université Cath. de Louvain, 1896, bl. 186.
4637. Van Roy A. Geschiedenis van O. L. Vrouw van Sutendaël. Averbode, 1906.
4638. Van Spilbeeck I. Armoiries des abbayes Norbertines de la Belgique ; in : Ann. Ac. Arch. Belg. d. LI, 1898 ; bl. 493-500.
4639. Van Waefelghem R. Répertoire des sources imprimées et manuscrites des monastères de l'ordre de Prémontré. Brux., De Wit. 1930. bl. 15.
4640. Voyage littéraire de deux Bénédictins de la Congrégation de St. Maur. Paris, 1717 ; I. 2, bl. 198.
4641. Wichmans A. Brabantia Mariana. Bl. 722.
4642. Wolters J. Notice historique sur la commune de Rummen. Gand, 1846. Geil. (Pastoors).

4643. *Id.* Notice sur l'ancienne abbaye d'Averboden. Gand, Gyselyncx, 1849.

4644. *Id.* Codex diplomaticus Lossessius ou recueil et analyse de chartes servant de preuves à l'histoire de l'ancien comté de Looz. Gand, 1849.

4645. **ICONOGRAPHIE** : De abdij in vogelvucht gegraveerd door Lucas Vorsterman ; in : Acta SS. o.c. — Zelfde met de nieuwe kerk geteekend door J. S. van Loybos en gegraveerd door H. Causens, 1695 ; in : Sanderus. Chorographia o.c. en Groot Kerkelijk toneel van Brabant o.c. — Drie schilderijen van H. De Cort: Zicht der abdij in 1777 met opschrift : Prospectus templi/ Averbodiani (convictus) domicilii/ abbatialis ac partis/ domus hospitum/ scenographice delineatus/ ex puncto principali/ incidente in ulterius/ lineam productam A B/ in ichonographia vicina/ expressam atque depictam/ per Henric. De Cort/ Pict. Antverpiensem/ A° MDCCCLXXVII. — Zicht der abdij met figuren. — Zicht der abdij. — Schilderij der abdij gedeeltelijk in puin na de Fransche Omwenteling. Geteekend en gedagteekend : Ch. van der Eycken 1815, met een tegenhanger. — Schilderij der abdij met zicht langs den Engelschen hof, door E. Verschaffelt — Modern plan der abdij in vogelvucht door twee kanunniken der abdij. — Deze schilderijen berusten in de abdij. — Zicht der abdij in puin langs het pachthof. — Potloodteekening van gevel en toren der kerk door A. P. Boogaerts, 1849. — Deze twee zijn bewaard in 't archief der abdij van Tongerlo. — J. Maswiens. De koorbanken der kerk van Averbode. Schilderij in 't Museum van 't Stadhuis te Leuven. — Zicht van een gedeelte der abdij op een printje van den G. Arnikius, geteekend door A. van Diepenbeek. — Bedevaartvaantje (St. Jan) geteekend door F. Bouttats junior, 1673, berust in 't archief der abdij van Tongerlo. — Verzameling portretten van abten en heeren wordt bewaard in de abdij. Zie daarover : Lefèvre Pl. Les portraits conservés dans les abbayes Norbertines de Belgique o.c. — Verzameling koperen matrijzen van zegels der XIIe-XVIIIe eeuw van de abdij berust ook aldaar. - Andere schilderijen van wereldlijke en kerkelijke voorstellingen versieren de kerk, de panden en de bertrekken der abdij. - Fotos genomen door E. Janssens de Varenbeke in 1942.

Zie verder d. I o.c.: nrs. 88, 140, 226, 429, 455, 476, 493, 494; 503; 702. — Jourdain et van Stalle — De Seyn — Kreglinger — Van der Maelen — Van Rooy.

BLAUBERG.

Gehucht van Hersselt. Zie deze gemeente.

4646. Brechten I. Uit bange dagen. Antw., 1919 bl. 27-28.

4647. Cornelissen J. Volkshumor. I, bl. 225.

4648. Van Nijen K. St.-Cornelius. Turnhout, Van Laer, 1942.

EINDHOUT.

- Hing kerkelijk af van de abdij van Averbode. Zie deze abdij.
4649. Brechten L. Uit bange dagen. Antw., 1919 ; bl. 25.
4650. Brems J. L. De H. Bavo en zijn vereering in de kapel van den Trichelhoek te Eynthout. Averbode, abdij, 1923 ; 2e druk. Geïll.
4651. Carnoy A. Dictionnaire étymologique com. b., I, bl. 158.
4652. Cornelissen J. Volkshumor. I, bl. 238.
- 4652bis. Cosemans A. De bevolking van Brab. in de XVIIe en XVIIIe e. Brussel, 1939 ; bl. 40, 122, 123.
4653. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant. XIVe-XVe s. Zie : Table onomastique. bl. 61.
4654. Cuypers L. Historische schets der gemeente Eynthout. HS.
4655. De Raadt. Sobriquets des communes belges. Bl. 78, 539.
4656. De Ram. Synopsis. Bl. 273.
4657. de Roye de Wichem P. Explorations archéologiques. o. c. ,d. I, nr. 305.
4658. Donnet F. Inventaris Kunstvoorwerpen Prov. Antwerpen. 4e afl. 1910, bl. 428-435. Geïll.
4659. Heylen A. Historische verhandelingen over de Kempen. Turnh., 1837.
4660. Jansen J. E. De oude schuttersgilden in de Antwerpse Kempen. HS.
4661. Roelants' heerlijke familie ; in : Biogr. nat. d. XIX, 1907.
4662. Thielens J. F. D. L'Ossenstaliade, poème en 15 chants dédié à la châtelaine d'Eynthout. Brux., Alker et Choteau, z. j. Geïll.

Zie verder d. I o.c. nr. 305, en Jourdain et van Stalle — Vander Maelen — Van Rooy — De Seyn — Kreglinger.

HERSSELT.

- Kerkelijk bezit der abdij van Tongerlo. Zie deze abdij.
4663. Analectes H.E.B.. XXVIII, 1900, bl. 332.

4664. Bijdragen, VII, 1908, bl. 171 (Naamafleiding). — VII, 1908, bl. b90 (Zegel). — IX, 1910, bl. 308 (Berchem). — X, 1911, bl. 402 (Arch. not.). — XII, 1913, bl. 154 (pastoor).
4665. Brechten L. Uit bange dagen. Antw., Janssens, 1919 ; bl. 26, 28, 30, 40.
4666. Carnoy A. Dict. etym. com. b. I, bl. 261.
4667. Cornelissen J. Volkshumor. d. I, bl. 243.
- 4667bis. Cosemans A. De bevolking v. Brab. XVIIe, XVIIIe eeuw. Brussel, 1939 ; bl. 40, 123, 124.
4668. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant (XIVe-XVIe s.) bl. CCX-CCXIII enz. Zie II, Table onomastique, bl. 86.
4669. De Raadt J. Th. Sceaux armoriés des P.B. et pays avoisinants, d. II, bl. 72-73.
4670. De Ram. Synopsis, bl. 279.
4671. Donnet F. Invent. Kunstvoorwerpen Prov. Antw.. 2e afl., 1906, bl. 144-155. Geill.
4672. Erens A. Pastoor Lamal te Hersselt † 1828 ; in : Zuiderkempen, II, 1933, bl. 65-79, 112-125.
4673. Id. De pastoors van Hersselt ; in : Zuiderkempen. VIII, 1939, bl. 104-113.
4674. Id. In memoriam E.H. J. Jansen, onderpastoor te Hersselt, 1923-1929. Z. pl. n. j.
4675. Id. De molens van Herselt ; in : Zuiderkempen, X, 1941, bl. 98-100.
4676. Galesloot L. Inventaire des archives de la cour féodale de Brabant. Brux., 1870 ; d. I, bl. 174, 194, 335 ; d. II, bl. 168, 303.
4677. Heylen A. Hist. verh. Kempen. Turnh., 1837 (Passim).
4678. Inventaires des cartes et plans. (Rijksarchief). Brux., 1848 ; bl. 20.
4679. Jacobs H. Inventaris der archieven van het Prov. Bestuur Antwerpen ; d. I, 1890, bl. 177. — d. III, 1900, bl. 63, 160. — d. IV, 1906, bl. 223, 281, 333.
4680. Jansen J. E. Westerloo en de prinselijke familie de Merode. Turnh., Crois, 1936.

4681. Id. Bio-bibliographisch naamboek. Voormannen - Familien Kempen = Tiels.
4682. Id. De oude schuttersgulden in de Antwerpsche Kempen. HS.
4683. Kauch Dr. P. Beschrijving der leenroerig en gerechtelijke instellingen der heerlijkheden Wesemaal, Westerloo en Hersselt in de XVe eeuw ; in : Zuiderkempen, II, 1934, bl. 97-111.
4684. Laenen J. Introd. à l'Hist. parois. du dioc. de Malines, bl. 16, 27, 364.
4685. Lamy H. L'abbaye de Tongerlooo depuis sa fondation jusqu'en 1263 (1914). bl. 211, 213, 370.
4686. Le Roy J. Notitia March. S.R.I., bl. 280.
4687. Piot Ch. Inventaires divers. (Rijksarchief). Cartes et plans. Brux., 1879 ; bl. 49, 145.
4688. Id. Inventaires des chartes des comtes de Namur ; bl. 293.
4689. Rijlant J. Kempische waranderecht. Herselt, Oolen. Gelinden en Zoerle tegen den Heer van Wesemael ; in: Bijdragen, XXVII, 1937, 180-194.
4690. Schijfschieting (1650) ; in : Kempisch Museum, II, 1891, bl. 249.
4691. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerlooo (1888) ; bl. 94, 109, 122, 130, 181, 234, 458, 493, 494, 610, 615.
- Zie verder d. I. o.c.: Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van der Maelen — Van Rooy — Kreglinger en de nrs. 163, 275, 287, 305, 666, 703.

HEULTJE.

Gehucht van Westerloo. Zie deze gemeente.

HOUTVEN.

4692. Donnet F. Inventaris Kunstvoorwerpen Prov. Antwerpen, 2^e afl., bl. 166-170.
4693. Erens A. Rond de viering van den H. Adriaan te Houtvenne in 1600 ; in : Zuiderkempen, VIII, 1939, bl. 32.

4694. Gebruers P. F. Eenige aantekeningen Besloten tijd, d. I, bl. 150.
4695. Jacobs H. Inventaris Arch. Prov. Antwerpen, IV, bl. 332.
4696. Jansen J. E. De Oude Schuttersgulden in de Antw. Kempen. H.S.
4697. Jourdain et van Stalle. Dictionnaire géogr. hist. roy. de Belg. d. I, bl. 577.
4698. Laenen J. Introduct. hist. parois. dioc. Malines, bl. 12, 27.
4699. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 332. Geil.
4700. Van der Maelen Ph. Dict. géogr. Prov. Anvers (1834), bl. 67-68.
4701. Van Rooy K. Oudh. inlichtingen Aartsb. Mechelen. Brugge, 1899.

HULSHOUT.

4702. A. E. De molen van Hulshout ; in : Zuiderkempen, IX. 1940, bl. 52.
4703. Carnoy A. Dict. étym. Com. b., I, bl. 283.
4704. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 247.
4705. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant. bl. 11, 464, 465, 512.
4706. De Bosschère J. La sculpture anversoise aux XVe et XVIe s. Brux., 1909 ; bl. 95-97. Geil.
4707. De Ram. Synopsis, bl. 280.
4708. de Borchgrave C. J. Les retables brabançons. Brux., Edit. Cercle d'art, 1942 ; bl. 12, 13, 19.
4709. Donnet F. Inventaris Kunstv. Prov. Antw. 6e afl., 1912 bl. 906-913.
4710. Erens A. Verbouwingen van de kerk van Hulshout, 1524 ; in : Zuiderkempen, VI, 1937. 59-60.
4711. Galesloot L. Inventaire cour féod. Brab. (Rijksarchief). d. I, bl. 174, 194 (Heerlijkheid).
4712. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902) ; bl. 117, 166.

4713. Jansen J. E. De oude Schuttersgulden in de Antwerp-
sche Kempen. H.S.
4714. Laenen J. Introduction hist. parois. dioc. Malines. Bl.
364.
4715. Le Roy. Notitia March. S.R.I. Bl. 325.
4716. Retabel der kerk ; in : Bull. Com. roy. d'art et d'ar-
chéologie, 1891, bl. 64. — Annales Ac. arch. Belg. 1870, bl.
267.
4717. Rousseau H. Notes pour servir à l'histoire de la sculp-
ture en Belgique: les rétables; in: Bull. Cr. Art et Arch.
Belg., XXIX — XXXIX (1890-1895).
4718. Visschers P. Latijnsche school ; in : Belgisch Museum,
V, 1841, bl. 169.
4719. Zand Frans. Historische overleveringen betreffende
Hulshout ; in : Ons Volksleven, X, bl. 79-81, 83.
- Zie verder o. c. d. I: Jourdain et van Stalle — Vander Maelen
— De Seyn — Van Rooy — Kreglinger, en de nrs. 275, 287,
380, 498bis, 703.

MORKHOVEN.

5720. Accoord tusschen Morkhoven en Norderwijck(1662);
in : Het Kempenland, 1864. nr. 50.
4721. Anal. HEB., XXVIII, 1900, bl. 334. (Pouillé).
4722. Butkens. Trophées de Brabant, d. II, bl. 260. Supplém.
d. I, bl. 360-362. Geïll. d. III, bl. 360-362 (Graafschap).
4723. Carnoy A. Dict. étymol. communes b. II, bl. 401.
4724. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant.
Bl. 10, 462, 463, 499.
4725. De Azevedo. Généalogie de la famille de Coloma.
4726. De Raadt J. Th. Norderwijck en zijne Heeren ; in :
Kempisch Museum, 1891.
4727. De Ram. Synopsis, bl. 281.
4728. Donnet F. Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw., afl. 4
1910 ; bl. 574-583.
4729. Galesloot L. Inventaire Cour féod. Brab. (Rijksarchief)
d. I, bl. 73.

4730. Gebruers P. F. Eenige aantekeningen Besloten Tijd ; d. I, bl. 177, 213.
4731. Graftschriften Prov. Antw. (1905), 155 en 156^a afl. 7e stuk.
4732. Groot kerkelijk tooneel van Brabant.
4733. Heeren van Morckhoven ; in : Ann. Ac. Arch. Belg. XLV, 1889, bl. 178-180, 184, 190. La Noblesse Belge. Annuaire 1910 ; d. I. Brux., 1910, bl. 140. Butkens. Trophées de Brabant, d. II, bl. 287. Suite au supplément au Nobiliaire des P. B. 1614-1630. (1779) bl. 61.
4734. Heylen A. Hist. Verh. Kempen, bl. 173 (Haardsteden)
4735. Jansen J. E. De oude Schuttersgilden in de Antw. Kempen. HS.
4736. Jurisprudentia heroica. Brux., 1714 ('t Serclaes).
4737. Lauwerijs J. Volksdevoties, bl. 94-95.
4738. Le Roy J. Not. March. S. R. I. bl. 275. Geïll.
4739. Miroeus. Op. dipl., d. IV.
4740. Prims Fl. Krijgsellenden in de Kempen : 1567-1574 (Noorderwijk - Morckhoven) ; in : Bijdragen, XXIV, 1933, bl. 62-66.
- Zie verder d. I. o.c. : Vander Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — van Rooy — Kreglinger, en nrs 1220, 2363, 2591, 2673.

OEVEL.

Hing kerkelijk af van de abdij van Tongerlo.

4741. Aerts P. Notre Dame de Oevel ; in : Guirlande de Marie, XXV, 1882, bl. 170.
4742. Anal. HEB. V, 1868, bl. 363. (Patronaat kerk).
4743. Archief abdij Tongerlo. Varia. Gilden. Gijsboek.
4744. Bijdragen, VII, 1908, blz. 16 (Naamaflleiding).
4745. Bull. Com. Art et Archéol. 1863-1864.
4746. Carnoy A. Dict. étymol. communes belg., d. II, bl. 427.
4747. Coppens. Nieuwe beschrijving Bisdom 's Hertogenbosch, d. IV. bl. 191-197.
4748. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 256.

4749. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brabant.
Bl. CLX. 11. 464, 465, 510.
4750. Donnet F. Invent. Kunstvw. Prov. Antw., 6e afl., 1912,
bl. 900-905. — Ibidem, afl. 9. 1926, bl. 1566-1570. Geill.
4751. Erens A. Oevel. Volledige parochie; in : Zuiderkem-
pen, VIII. 1939, bl. 126-128.
4752. Heylen A. Hist. Verh. Kempen, bl. 173 (Haardsteden).
4753. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw. III, 1902, bl. 178,
IV, bl. 262, 328.
4754. Jansen J. E. De oude Schuttersgilden in de Antw.
Kempen. HS. ?
4755. Lamy H. L'abbaye de Tongerloos jusqu'en 1263. Zie
Inhoudstafel bl. 442.
4756. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 318.
4757. Leven en mirakelen van den H. Leonardus (uit Surius).
Gedrukt voor de parochie van Oevel. Mechelen, Rijckmans,
z.j.
4758. Oevel. Cijns - Reken - Guldenboek (Arch. Tongerloos).
4759. O. L. Vrouw, Lelie tusschen de doornen; in : Van
Herdegom. Diva Virgo candida (1650), bl. 263-271. —
Wichmans A. Brabantia Mariana, bl. 688. — Maho. La Bel-
gique à Marie, bl. 413. — Schoutens, Maria's Antwerpen,
bl. 130-132.
1760. Schutjes. Kerkelijke geschiedenis. 's Hertogenbosch.
d. I, bl. 344.
4761. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerloos. Bl. 10, 22,
48, 65, 104, 130, 136, 438, 506, 613.
- Zie verder d. I o.c.: Van der Maelen — Jourdain & Van Stalle
— De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

RAMSEL.

Hing kerkelijk af van de abdij van Tongerloos.

4762. Anal. HEB., VI, 1869, bl. 93-100 (Parochie).
4763. Carnoy A. Dict. étym. communes b. II, bl. 479.
4764. Coppens. Beschrijving Bisdom 's Hertogenbosch, d.
IV, bl. 287.

4765. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 285.
4766. Donnet F. Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw. 2e afl.
Bl. 158-161.
4767. Gebruers P. F. Eenige aanteekeningen Besloten Tijd.
d. I, bl. 175.
4768. Geschiedenis van den Venusberg met zijn legende; in:
Bode van het H. Kindje Jezus van Praag, XI, 1907, n° 9.
4769. Gevelers L. A. De kapel van O. L. Vrouw te Ramsel;
in: Zuiderkempem, VI, 1937, bl. 1-23.
4770. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902), bl. 183.
4771. Jansen J. E. De oude Schuttersgilden in de Antw. Kem-
pen. HS.
4772. Laenen J. Introd. Hist. parois. dioc. Malines, bl. 12, 27,
192.
4773. Maho. La Belgique à Marie. Bl. 446 (O. L. Vr. van de
Strooikapel).
4774. Schutjes. Kerkelijke geschiedenis Bisd. 's Hertogen-
bosch, d. V, bl. 510-512.
4775. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerlo, bl. 122 en
voig., 130, 539.

Zie verder d.l. o.c.: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle
— De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

TONGERLOO.

Beroemd dorp om zijn Norbertijner sticht. Filiaal van St.-Michielsabdij
van Antwerpen. Circa 1130.

4776. Bronnen: Archief der abdij — Rijk. en Staatsarchief.
4777. Analecta Proemonstratensia. (Passim).
4778. Anal. HEB., IV, 1867, blz. 330-332; V, 1868, bl. 355; VI, 1869,
bl. 463; X, 1873, bl. 235; XXIII, 1892, bl. 235; XXVIII, 1900, bl. 406-
412; XXXI, 1902, bl. 98.
4779. Balau S. Etude critique sur les sources de l'histoire de Liège au
moyen-âge. Brux., 1902-1903; blz. 532. Chronique liégeoise de Ton-
gerloo.
4780. Berlière D. V. Inventaire analytique des Libri Obligationum et
et solutionum des archives vaticanes. Rome, 1904.
4781. Bibliographie, Druksels en Handschriften; in: Erens Dr A. Ton-
gerloo en 's Hertogenbosch. — Lamy Dr H. L'abbaye de Tongerlo.

- Van Waefelghem R. Répertoire. Werken hierna vermeld.
4782. Bijdragen. III, 1904, blz. 572; VI, 1907, bl. 368.
4783. Boendale J. Brabantsche yeesten of Rijkmkronijk van Brabant. (1350). Uitg J. F. Willems en J. H. Bormans, d. I.
4784. Bosschaerts W. Cort verhael van den oorspronck ende eerste fundatie des Godts Huys van onser L. Vrouwe tot Tongerlo. Antw., 1650.
4785. Butkens, C. Trophées de Brabant. D. IV (1726).
4786. Catalogus librorum Bibliothecæ Tongerloensis; in: Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale des ducs de Bourgogne, publié par ordre du Ministère (1842); d. II.
- 4786bis. Cosemans R. De bevolking van Brab. Bull. XVII*, XVIII* eeuw. Brussel, 1939; bl. 44, 123, 124, 131, 196, 197.
4787. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brabant. Zie D. II, table onomastique, bl. 179-180.
4788. Erens Dr. A. De oorkonden van het Norbertinessenklooster van Ste.-Catharinadal te Breda-Oosterhout. Tongerlo. Abdij. (Analecta Proemonstr., 1928-1931).
4789. Galesloot L. Inventaire des archives de la cour féodale de Brabant. Brux., Hayez, 1870 en 1884; 2 d. Zie inhoudstafel.
4790. Goetschalckx P. J. Index archivum der abdij van Tongerlo; in: Bijdragen, VI - VII, 1907-1908.
4791. Id. Oorkondenboek der Witheerenabdij van Sint-Michiels te Antwerpen. Eekeren-Donck, 1909.
4792. Govarts P. Concordia immunitatis ecclesiasticae juris regii adversus certamen immunitatis etc. institutum. Loven, E. Denique, z. j.
4793. Hermans C. A. Analytische opgave der gedrukte charters, diplommas enz. betreffende de provincie Noord-Brabant. 's Hertogenbosch, H. Palier, 1844.
4794. Jacobs H. Invent. der archieven Prov. Best. Antw. Antw., 1890-1906; 4 d. bijzonder III en IV. Zie inhoudstafel.
4795. Keurboek van Tongerlo (1554); in: Kempisch Museum, 1890, bl. 165, 229.
4796. Lamy Dr H. Les archives des abbayes de Tongerlo et de St. Michel d'Anvers. Anvers, E. Secelle, 1923. (Bull. ARAB, 1922).
4797. Id. Documents inédits concernant la controverse sur la division des biens abbatiaux et conventuels à l'abbaye de Tongerlo au XVII* siècle. Louvain, Van Linthout, 1914.
4798. Miræus A. Ordinis Præmonstratensis Chronicon. Cologne, 1613, bl. 92.
4799. Id. Opera diplomatica, T. I-IV. Zie inhoudstafel.
4800. Motivum juris Rmi et Amplmi D. Petri Govarts... supplicantis adversum Rnum et Amplum. D. Abbatem Tongerloensem ceterosque

- venerabiles viros DD. ejusdem cœnohii canonicos et sacerdotes rescribentes. Bruxellis, P. De Dobbeleer, 1705.
4801. *Necrologium der S. Michiels abdij te Antwerpen*; in : *Grafschriften der Prov. Antw.*, d. IV (1859).
4802. *Sanderus A. Bibliotheca Belg. Manusc.* d. II, bl. 153-156.
4803. *Vannerus J. Inventaire des Archives de l'abbaye de Tongerlo* reposant aux archives de l'Etat à Anvers ; in : *Analectes de l'ordre de Prém.*, d. IV (1908) en d. V (1909) nrs. 1, 2.
4804. *Van Spilbeeck W. Necrologium ecclesiæ B. M. V. de Tongerlo* (XIVe eeuw en volg.) Tongerlo, 1902.
4805. *Van Waefelghem R. Répertoire des sources imprimées et manuscrites, relatives à l'histoire et à la liturgie des monastères de l'Ordre de Prémontré.* Bruxelles, Dewit, 1930 ; bl. 294-297.

ALGEMEENE WERKEN :

4806. *Acta SS 1 Junii*, d. I, Antw., 1695. Papebrochius D. De tribus filiabus abbatii ex Antverpiensi Michaelitica.
4807. *Baron A. La Belgique monumentale.* Brux., 1844 ; d. II, bl. 263.
4808. *Claessens P. Abbayes et prieurés de l'Ordre de Prém.* dans l'anc. Belgique; in : *Précis hist.*, d. XXXIV, 1885.
4809. *Coppens. Nieuwe beschrijving van het bisdom van 's Hertogenbosch.* 's Hertogenbosch, 1840-1844 ; d. IV, bl. 233-290.
4810. *Délices des Pays-Bas.* Paris Anvers, Spanoghe, 1786 ; d. I, bl. 245-246. Geïll.
4811. *De Ridder C. B. Historische mengelingen over de Kempen.* Turnhout, z.d., bl. 3-15.
4812. *Description hist. chron. et géogr. du duché de Brabant.* Brux., 1791 ; bl. 439-445.
4813. *Foppens J. F. Historia episcopatus Sylvæducensis* Brux., 1721 ; bl. 186.
4814. *Gallia Christiana.* Paris, 1741 ; d. V, col. 411 en volg.
4815. *Gramaye J. B. Antverpiæ antiquitates.* 2e uitg. Leuven, 1708. 'Antverpia, bl. 31.
4816. *Groot kerkelijk toneel van Brabant.* 's Gravenhage, 1727 ; bl. 186. Geïll.
4817. *Harou R. Une excursion en Campine* ; in : *Bull. Soc. roy. b. de géogr.* XIII, 1889, bl. 105-119.
4818. *Hezenmans J. G. A. Drie abdijen uit de XIIe eeuw.* Amsterdam, 1874.
4819. *Hostachy V. Douze récits dans la joie.* Paris, Desclée, 1933 ; bl. 175-182.
4820. *Hugo C. L. Sacri ac candidi Ord. Præm. Annales. Pars 1^a Monasteriologium.* Nancy, 1734-1736.

4821. Janning C. In abbatia Tongerloana ejusque praelatis corrigenda ; in : Acta SS. Junii.
4822. Jansen J. E. La Belgique Norbertine. Averbode, 1920. (Passim).
4823. Idem en, Erens Dr A. De Norbertijner Abdij van Tongerlo; in : Taxandria, 1933, n° 4. Geïll.
4824. Id. Overzicht der geschiedenis van de Prem. Abdij van Tongerlo; in : 't Park's Maandschrift. 1904, bl. 73.
4825. Lamy Dr H. L'abbaye de Tongerlo depuis sa fondation jusqu'en 1263. Lierre, Taymans, 1914 (Université Louvain).
4826. Le Poittevin de la Croix E. Essai historique sur Tongerlo ; in : Mémoires de l'Acad. belge d'hist. et de philologie, d. I. 1853.
4827. Le Roy J. Not. March. S. R. I. Amsterdam. 1692 ; bl. 286.
4728. Michel E. Abbayes et monastères de Belgique. Brux., 1923, bl. 64.
4829. Oudheden en Gestichten van de bisschoppelijke stad en meyerie van 's Hertogenbosch. Leiden, Langerak, 1742; bl. 391-475. Geïll.
4830. Mudtzaerts D. Oorsprong, begin ende vervolgh van het geloof ende kerckelijke geschiedenissen in onze Nederlanden. Antw., 1624.
4731. Perk M. A. Wandelingen door de Prov. Antwerpen. Utrecht, 1885; bl. 127-138.
4832. Sanderus A. Chorographia sacra Tungerloæ. Brux., 1659.
4833. Id. Chorographia sacra Brabantiae. Uitg. 1726, bl. 305-386.
4834. Schutjes L. Geschiedenis van het bisdom van 's Hertogenbosch. 's Hertogenbosch, 1870, d. I, bl. 236-267.
4835. Sleenckx. Beschrijving der Prov. Antwerpen. Antw., 1852 ; bl. 195-198.
4836. Van Gestel C. Historia sacra et profana archiepiscopatus Mechliniensis. La Haye, 1725.
4837. Van Langendonck A. Les origines des Prémontrés dans les diocèses de Liège et de Cambrai ; in : Annuaire Université Louvain. 1896, bl. 179-188.
4838. Van Spilbeeck W. De Abdij van Tongerlo. Geschiedkundige Navorschingen. Lier, 1888.

MENGELINGEN :

4839. Brand der abdij ; L'Incendie de Tongerlo ; in : L'Hostie rayonne, d. V, 1929, bl. 514-20. Geïll. — K. De Witte. De brand der abdij. Tongerlo. Antw., Platteau, 1929. Teekeningen van K. Fimmers.
4840. Carnoy A. Dict. étym. Comm. Belg. (1940), d. II, bl. 566.
4841. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 289.
4842. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brab. (XIVe-XVIe s.) Zie Table onomastique, bl. 180.
4843. Daems S. De canonicæ Tongerloensis suppressione et restauratione oratio. Tongerlo, typ. abbatie, 1888.

4844. Delplace L. Joseph II et la Révolution brabançonne. Bruges, Beyaert, 1891.
4845. De Raadt J. Th. Sceaux armoriés, d. IV, bl. 42.
4846. Erens Dr A. De Turfuitbating der abdij Tongerlo; in : Bijdragen, XV. 1923, bl. 602-615.
4847. Id. Het uitbatingssstelsel der abdij Tongerlo in middeleeuwen en moderne tijden ; in : Oudh. en K., XIII, 1922, bl. 25-42.
4748. Id. 30 Juni 1918. Feestvergadering der Bonden van het H. Hart ter abdij Tongerlo. Tongerlo, Abdij, 1918.
4849. Id. Tongerlo en 's Hertogenbosch. De dotatie der nieuwe bisdommen in Brabant (1559-1594). Tongerlo, Abdij, 1925.
4850. Flanders A. O. Tongerlo en Ste. Dimfna ; in : Taxandria, 1936, bl. 31-52. Geïll.
4851. Excès commis à l'abbaye de Tongerlo par les Français en 1702; in : Messenger Sciences hist. Belg. 1888, bl. 482.
4852. 1120-1920 : Feestnummer ter gelegenheid van het achtste eeuwfeest der Orde van Premonstreit ; in : Tongerlo's Tijdschrift. Het H. Misoffer ,1920, 8e-9e afl.
4853. Gachard P. Mémoire sur le Bollandistes et leurs travaux, spécialement depuis la suppression de l'Ordre des Jésuites en 1773 jusqu'à leur réunion aux religieux de Tongerlo en 1789. Gand, Duvivier, 1835 (Mes. Sc. hist.).
4854. Gaspar M. Les Bollandistes et l'Ordre de Prémontré ; in : Bibliothèque Norb., 1904.
4855. Gebruers P. F. Aanteekeningen Besloten Tijd, bl. 15, 122, 131.
4816. Gerard P. A. F. Rapedius de Berg. Brux., 1842-1843 ; 2 d. (Brab. Omwenteling).
4857. Geudens M. Maria's Tongerlo. Turnhout, 1912. Geïll.
4858. Goblet d'Alviella Cte. Histoire des bois et forêts de Belgique. Bruxelles, 1927-1930 ; d. IV, bl. 89, 179, 201.
4859. Heylen A. Hist. Verh. over de Kempen. Turnhout, 1837 (Passim)
4860. In en rond de abdij tijdens den oorlog ; in : Het H. Misoffer (Tongerlo), 1914, 10^e, 11^e, 12^e afl.
4861. Jansen J. E. De Brabantsche Omwenteling. (Patriottentijd). Turnhout-Kempen. Turn., 1939.
4862. Id. De Oude Schutterij in de Antw. Kempen. HS.
4863. Id. Bio-Bibliografisch Naamboek. Voormannen — Familien Kempen: Van Dijck, Wuyts.
4864. Krüger J. B. Kerkelijke geschiedenis van het bisdom Breda. Bergen-op-Zoom, Juten, z. j., d. IV, Parochies : Nispen, Oosterhout (klooster St. Catharinadal). Roosendaal, Zundert ; d. III, Alphen. Baarel.
4865. Laenen J. Introd. à l'hist. par. du dioc. de Malines, bl. 72, 95, 110, 123, 141, 173, 306, 325, 345, 354, 367, 373, 451.
4866. Lamy Dr H. La juridiction quasi épiscopale des anciens abbés de

- Tongerloo sur les paroisses de Tongerloo et Oevel, et le droit synodal qui y a donné naissance ; in : Annuaire Univ. Louvain, 1911-1912, bl. 420-428.
4867. *Id.* Les conditions de la reprise de l'œuvre des Bollandistes par l'abbaye de Tongerloo en 1782 ; in : Mélanges Moëller, 1914, II, bl. 481-501.
4868. *Id.* Une alerte nocturne à l'abbaye de Tongerloo (16 août 1702) ; in : Mélanges de Borman, bl. 267-273.
4869. *Id.* L'œuvre des Bollandistes à l'abbaye de Tongerloo ; in : Analecta Prém. II-III, 1926, bl. 294-306, 379-389 ; III, 1927, bl. 61-79, 156-178, 284-313.
4870. *Id.* Le voyage d'un archéologue (Adrien Heylen archiviste de Tongerloo) à Rome en 1770 ; in : Ac. roy. arch. Belg., 1928.
4871. *Mattens N.* O. L. Vrouw van Duffel ofte van Goeden Wil. Antw., 1717.
4872. *Muyldermans Dr J.* Van twee Norbertijnen van Tongerloo der XVIIe eeuw. Gent, Volksdrukkerij, 1927.
4873. *Norbertijnsch College Rome* = Collège S. Norbert à Rome ; in : *Message Sc. hist. Belg.* 1890, bl. 25, 30, 31-32. — *Voorzitters. ambtenaars en studenten van het Norbertijnsch College te Rome* ; in : *Bijdragen*, XII, 1913, bl. 21, 145. — *Visschers P.* Geschiedkundige inlichtingen over het Norbertijnsch College te Rome. Antw., 1841. — *Schutjes, I.* 267. — *Sanderus* — *Hugo*.
4874. *Prosmen C. S.* L'abbaye de Tongerloo ; in : *Bibliothèque Norb.* IV, bl. 273-281.
4875. *Raymaekers F. J. E.* Het kerkelijk en liefdadig Diest. Leuven, K. Peeters, 1870.
4876. *Rentrée des religieux de Tongerloo (XIXe s.)* ; in : *L'Abeille de la Campine*. Turnhout, 1840, n° 28.
4877. *Salen K.* Verslag der Eucharistische dagen bij het VIIIe eeuwfeest der Norbertijner Orde ter abdij Tongerloo gehouden van af 22 tot 29 Aug. 1920. Brussel, Nat. Werk, 1921.
4878. *Uytslag van de provisoire toewijzing van de abdij van Tongerloo met hare goederen na de Fr. Omwenteling* ; in : *L'Abeille de la Campine*, 1839, n° 37. Supplément.
4879. *Van Doorslaer Dr.* Verdwenen klokkenspelen in de Antwerpsche Kempen. Tongerloo ; in : *Oud. en K.* XXX, 1939, bl. 19-28.
4880. *Verhoeven G. F.* Mémoire historique, politique et critique sur les constitutions, la religion et les droits de la Nation. Belgique, Liège, Stevenard, 1790.
4881. *Van Herdegom.* Diva Virgo candida, bl. 115-124, 186-203, 251-263, 263, 264, 305.
4882. *Van Spilbeeck I.* Les derniers jours de l'abbaye de Tongerloo en 1796 ; in : *Précis histor.*, 1889, bl. 496-507.

4883. Van Spilbeeck W. Lijkdienst der gesneuvelde Patriotten - 1790 ; in : Kempisch Museum, 1890, bl. 291.
4884. Id. Tongerloos kloostergemeente te 's Hertogenbosch ; in : Noord-Brabantsche Almanak, 1890.
4885. Id. Het Herentalsch klooster onzer Lieve Vrouwen Besloten Hof. Averbode, 1892.
4886. Id. Beginselen der abdij van Tongerlo ; in : De Vlaamsche School, 1887, bl. 56-60, 71-75. Verschillige leden der abdij, bl. 88-91. — Tongerlo's aangroei, bl. 93-97.
4887. Id. Tongerloos kloostergemeente te 's Hertogenbosch, 1578-1584. Helmond, Pellemans, 1890.
4888. Voyage littéraire de deux Bénédictins de la Congrégation de S. Maur. Paris. 1717 ; 2 p. blz. 197-198.
4889. Wichmans A. Brabantia Mariana, bl. 754-778.

BIOGRAPHIE :

4890. Biographie nationale, d. IX = (Hermans).
4891. Ceien Dr V. Priester-schilder J. E. Esser. Turnh. Gew. Werkh. Splichal ; z.d.
4892. Daems S. = Van Spilbeeck W. Levensschets van Kan. S. Daems. Gent, Siffer, 1904. — R. Sterkens. Servaas Daems en zijne letterkundige werken. Herentals, 1935. — Id. Brieven aan S. Daems.
4893. Derickx E. Naamlijst der in 't bisdom Breda geboren priesters overleden als Norbertijnen van O. L. V. Abdij van Tongerlo ; in : Sancta Maria (Breda), VI, nr 14.
4894. Erens Dr. A. De H. Siardus en zijne reliquieën ter abdij Tongerlo, 1617 1917. Tongerlo, Abdij, 1917. — Derde Eeuwfeest van de overbrenging der reliquieën van den H. Siardus naar Tongerlo, Tongerlo, Abdij, 1917.
4895. Goovaerts A. Ecrivains, artistes et savants de l'Ordre de Prém. Brux., 1899-1920 ; 3 d.
4896. Heylen A. Verhandeling of levensbeschrijving van verscheide uytsteekende religieuse kweekelingen van de abdijen der Kempen ; in : Hist. Verh. Kempen (1837).
4897. Jansen J. E. Servatius Daems Norb.-Kan. Tong. ; in : 't Park's Maandschrift, III, 1903, bl. 201.
4898. Lemmens J. B. Rosa candida et rubicunda (Petrus Calmpthoutanus) ; in : Het Offer, XXXV, 1927, bl. 108-112.
4899. Madelaine G. Histoire de S. Norbert. Tongerlo, 1928 ; d. II, bl. 50, 192, 193.
4900. Muyldermans Dr. J. Levensschets van Kannunik Waltman van Spilbeeck. Gent, Siffer, 1914.
4901. Mudzaerts D. Oorsprong Kerk. Gesch. Nederland, 1624.
4902. Id. Het leven B. Siardi abt des cloosters Marien-gaerde. Antw., Verdussen, 1625.

4903. van der Sterre J. C. Het leven van den H. Norbertus. Antw., Wolf-schoten, 1623, bl. 224.
 4904. van Spilbeeck I. Les martyrs de Tongerlo au XVIe s. Brux., 1890 (Préc. hist.).
 4905. Id. Jean Chrisostome De Swert. Notice biographique. Namur, Douxfils, 1887.
 4906. Van Spilbeeck W. Petrus van Emmerick ; in : Kemp. Mus. 1890, bl. 23, 55, 80, 123.
 4907. Wichmans A. Rosa candida et rubicunda id est martyrium Ven Petri Calmpithoutani, Antw., 1621.

KUNST EN ICONOGRAPHIE :

4908. Bacha E. Vues et plans des villes, châteaux et monastères de Belgique. Brux., 1915.
 4909. British Museum London. Guide to the manuscripts etc. London, 1906 ; bl. 141. Psalter en Antiphonaal.
 4910. Catalogoog. Collections de Nyenrode. Vente publique à Amsterdam 10 juillet 1923. (Frederik Muller et Cie). Schilderijen S. Dymphna. Tongerlo. Nr. 22.
 4911. Catalogen Kunsttentoonstellingen Mechelen, Antwerpen, Turnhout (1922).
 4912. Crooy L. et F. L'orfèvrerie religieuse en Belgique depuis la fin du XVe siècle jusqu'à la Révol. franç. Brux., Vromant, 1911, bl. 28.
 4913. Genard P. Notice sur l'hôtel de Moelenere et van Dale (ancien refuge de l'abbaye de Tongerlo) à Anvers. Brux., Bols-Wittouck, 1869.
 4914. Jansen A. - Van Herck C. Guilielmus Kerrickx, Antw. beeldhouwer, 1622-1719 ; in : Antw. Oudh. Kring, XVII, 1941, bl. 96-97.
 4915. Kreps J. Het orgel in Tongerlo, 1436-1933. Tongerlo, S. Norb. druk., 1933. Geil.
 4916. Lefèvre Pl. Les portraits conservés dans les abbayes Norbertines de Belgique. Brux., Van Oest, 1917.
 4917. Leurs Dr. St. Geschiedenis van de Vl. Kunst. Antw., de Sikkel, z. d. d. I, bl. 291, 323, 324, 327, 333, 357 ; d. II, bl. 856, 933.
 4918. Marchal E. Mémoire sur la sculpture aux Pays-Bas, bl. LXIII, LXXXI, 71, 111.
 4919. Piot Ch. Rapport à Mr. le Ministre de l'Intérieur sur les tableaux enlevés à la Belgique en 1794 et restitués en 1815. Brux., Guyot, 1883.
 4920. Schaeys A. G. B. Mémoire sur l'architecture ogivale en Belgique bl. 161-162. (Mém. Cour. Ac. XIV).
 4921. Van Even E. P. J. Verhaghen (1903), bl. 74.
 4922. Van Spilbeeck W. De voormalige abdijkerk van Tongerlo en hare kunstschaten Antw., 1883., Geill.
 4923. Id. Wapenschilden der Abten van Tongerlo ; in : De Vl. School, 1868, bl. 113-116. Geil.

4924. *Id.* Zegels der Abdij van Tongerlo; in : De VI. School, 1880, bl. 50, 118-119, 142-143, 182-184, 196-198. Geïl.
4925. *Id.* Penningen der Abdij van Tongerlo; in : De VI. School, 1881, bl. 26. Geïl.
4926. *Id.* Eene merkwaardige schilderij uit de aloude Abdij van Tongerlo; in : De VI. School, 1873. bl. 84.
4927. Zichten der abdij (gravuren en schilderijen) door : W. Hollar, L. Vostermans, De Coster, Harrewijn, in : *Le Roy. Not. M.S.R.I. en Castella et pretoria ; Sanderus. Chorographia sac. Brab. ; Acta SS. ; Groot kerkelijk Tooneel van Brabant ; Foppens, Cantillon enz.* Oudste zicht op het schilderij van Maria-Terheyden. (De legende van Ste. Anna). Moderne litho's en phototypies in de geïllustreerde aangehaalde werken en albums. Voor de portretten en schilderijen, zie *Pl. Lefèvre*, o.c. nr. 4916.

LETTERKUNDE :

4928. *Arheimandrita inauguratus sive applausus gratulatorius. Reverendissimq Amplissimoque Dno D. Gregorio Piëra. celeberrimae ecclesiae Tongerloensis abbati meritissimo, in solenni ejusdem consecratione exhibitus per studiosam juventutem gymnasii literarii M. P. Augustini, in aula episcopali. Antverpiae, 5 Junii 1695 (Stadsbibl. Antw.). Varia O. Pr. nr. 13).*
4929. *Cantate bij het gouden jubelfeest ter herstelling van Tongerlo's abdij 1840-1890. Antw., Van Os, 1895.*
4930. *Dazens G.* Lierzang bij het zilveren jubelfeest van den Z. E. H. Evermodus Backx als superior der abdij van Tongerlo. Meerhout, Du Moulin, 1864.
4931. *Id.* Het Lied der Linden. Bij het gouden jubelfeest der herstelling van de abdij. Tongerlo, Abdij, 1890.
4932. *Id.* De Kongozending. Liederkrans den HH. Deckers, abt der Norb. zending in Kongo bij zijn zegening opgedragen. Tongerlo, Abdij, 1898.
4933. *Jordens R. J.* Tongerloosch Lindeloover. Averbode, Abdij, 1904.
4934. *Poelhekke F. J.* Liederkrans Tongerlo's abdij ter eere. 1840-1890. (Niet in den handel).
4935. *Salen K.* Hoe Susken broeder werd. Norb. Roeping Tongerlo. Tongerlo, Abdij, 1920.

MISSIONS:

4936. *Bauwens J.* De Witheeren in Uele. 1898-1914. Antw., Veritas, z.d. Geïl.
4937. *De Tranoy H.* L'abbaye de Tongerlo et les missions Norbertines de l'Uellé ; in : *Le Mouvement antiesclavagiste*, 1901, bl. 9.
4938. *Gaspar M.* Les Prémontrés belges et les missions étrangères. Louvain, P. Smeesters, 1905. Geïl. (Bibl. Norb.).

4939. Id. Les Prémontrés de Tongerlo au Congo. Louvain, Smeesters, 1905. Geil.
4940. Id. L'abbaye de Tongerlo et la restauration de l'Ordre de Prémontré en Angleterre. Louvain, Smeesters, 1905. Geil.
4941. De abdij van Tongerlo en hare zendingen in Oewelee ; in : Werk der Katholieke Zendingen in Kongo-Vrijstaat, 3e jaargang, nr. 6. Geil.
4942. 1898-1923. 25-jarig jubelfeest der Norbertijner zending in Congo. Lier, Taymans, z. d. Geil.
4943. **PAROCHIES EN GOEDEREN** : Allier, Alphen, Bergeik, Binckom, Broechem, Chaam, Diessen, Diest, Drunen, Duffel, Duizel, Enschoot, Esschen, Hapert, Haren, Hersselt, Hoogeloon, Kaimphout, Klein-Zundert, Loen-op-Zand, Mierlo, Moergestel, Nieuwkuik, Nieuwmoer, Nispen, Oelegheem, Oevel, Oirbeek, Oolen, Oostelbeers, Orp-le-Grand (Adorp), Poppel, Ramsel, Ravels, Retie, Riel ; Rosendaal ; Schaffen ; Sprangen ; Tilburg, Tongerlo, Vissenaeken, Waalwijk, Westerloo, Wijnegem, Zoerle-Perwijs.
- Hier en buiten deze parochiën, goederen nog te Wimpel, Lauchem, Oosterwijk, Hille, Mortsel, Massenhoven, Hezewijk, Hamme-Eynthout (Tongerloo) ; Euwen, Viersel, Geneghem, Bonsecroy, Halle, Moll (Broechem) ; Reynrode (Diest) ; Turnhout ; Schoonbroek, Lichtaart, Werbeck, Kasterlee, Poederlee (Schoonbroek) ; Tienen, Avondoren (Tienen) ; Sinthout (Duffel) ; Nylen, Veerle, Gilzen, Udenhout. Zie de geschiedenis dezer gemeenten.
4944. **Posto R.** (Gevelers). Tongerlo's hoeven te Alphen. Baarle, De Jong, 1912.
4945. Id. Bijdragen tot de geschiedenis der voormalige parochiekerk van Alphen. Baarle, De Jong, 1912.
4946. **REFUGES** : Antwerpen, Brussel, Diest, Duffel, Leuven, Mechelen, 's Hertogenbosch, Tienen. — Zie de geschiedenis dezer steden.
- Zie nog o.c. d. I: Van der Maelen — Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van Rooy en de nrs. 88, 140, 142, 163, 164, 226, 246, 298, 429, 439, 455, 476, 493, 494, 666, 689, 694, 702, 726, 737, 738, 764, 772, 809.

VARENDONK.

Afzonderlijke gemeente ; parochie Westerloo.
Zie Westerloo.

4947. **Archief Averbode.**
4948. **Carnoy A.** Dict. étymol. communes b. II, bl. 578.
4949. **Cornelissen J.** Volkshumor, d. I, bl. 292.

4950. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant. Bl. XXV.
4951. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902). Bl. 151, 167. ()
4952. Jansen J. E. Westerloo en de prinselijke familie de Merode. Turnhout, 1937.
4953. Jourdain & Van Stalle. Dict. géogr. hist. Belgique, d. II, bl. 491.

VEERLE.

Iling kerkelijk af van de abdij van Averbode.

4954. Archieven der abdijen van Averbode en Tongerlo.
4955. Analectes HEB. II, 1865, blz. 118. — XXVIII, 1900, bl. 343.
4956. Blomme. De Abdij van Averbode. Bl. 350.
4957. Brechten L. Uit bange dagen. Antw., Janssens, 1919 ; bl. 25, 35.
4958. Bliksem op den toren en in de kerk van Veerle ; in : De Kempische Bie. Turnhout, 1842, nr 43.
4959. Carnoy A. Diction. étymol. communes belges, d. II, bl. 580.
4960. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 293.
4961. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant (XIVe-XVIe e.). Zie II, Table onomastique, bl. 188.
4962. De Raedt. Sobriquets des communes belges. Bl. 57, 78, 551.
4963. De Ram. Synopsis. bl. 282.
4964. De Witte A. Trouvaille à Veerle près Westerloo (Anvers) de pièces du XVIIe siècle ; in : Revue Belge Numismatique, 1894, bl. 296.
4965. Donnet F. Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw., 2de afl., 1906, bl. 54-59.
4966. Evers J. Averbode - Veerle ; in : De Zuiderkempen, d. I, blz. 56-63 ; d. II, bl. 33-41.
4967. Id. Aangaande de schuttersgilden ; in : Zuiderkempen, VI, 1937, bl. 41-54.

4968. Gebruers P. F. Aanteekeningen Besloten tijd, d. I, bl. 145.
4969. Inventaires Archives Belges. Cartes et plans (Rijksarchief). 3e supplém., bl. 135.
4970. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw. d. III (1902), blz. 83 ; IV, bl. 267, 299, 331, 337.
4971. Jansen J. E. Westerloo en de prinselijke familie de Merode. Turnhout, 1937.
4972. Id. Bio-bibliographisch naamboek Voormannen en Familiën der Kempen = Henckens, Hermans, Robijns, Zegers, de Zerezo.
4973. Id. Veerle en Vorst, Moll en Geel. Documenten. Lijst pastoors ; in : Taxandria, 1932, bl. 54-60.
4974. Id. De oude Schuttersgilden in de Antw. Kempen. IIS.
4975. Laenen J. Introd. hist. dioc. Malines, bl. 27, 364.
4976. Lamy H. Abbaye de Tongerlo, bl. 114, 220, 389.
4977. Le Roy J. Not. March. S. R. I. bl. 317.
4978. Maho. La Belgique à Marie, bl. 541.
4979. Pals J. Geschil tusschen Veerle en Vorst betreffende het vrijgeweide in 1532-1533; in: Zuiderkempen, 1934, bl. 27-30.
4980. Peeters G. De molens van Veerle; in : Zuiderkempen, X, 1941, bl. 95-97.
4981. Schoutens St. Maria's Antwerpen. Bl. 62.
4982. Van Genechten F. Een rechtsgeding te Veerle in de XVIe eeuw ; in : Zuiderkempen, 1933, bl. 45-58.
4983. Id. De molen van Haersven onder Veerle, 1723-1795; in : Zuiderkempen, 1933, 30-32, 126-128; 1934, 1-14.
4984. Van Heurck E. Drapelets de pèlerinage, bl. 441-443.
- Zie verder d. I. o.c.: Vander Maelen — Jourdain & Van Stalle — De Seyn — van Rooy — Kreglinger en nrs. 180, 305, 726, 772.

VOORTKAPEL.

Gehucht van Westerloo. Zie Westerloo.

4985. Analectes HEB, V, 1868, bl. 367 (Eigendom) ; VI, bl.

- 82 ; XXIII, 1892, bl. 14 (Parochie).
4986. Bauwens J. Korte geschiedenis der kerk van Voortkapel. Tongerlo, Abdij, 1913 ; geïll.
4987. Erens A. Voortkapel. Van kapel tot parochiekerk ; in : Zuiderkemp, V, 1936.
4988. Feestelijkheden voor de oprichting van Voortkapel tot nieuwe parochie ; in : De Kempische Bie, 1843, nr 1.
4989. Inventaires Archives (Rijksarchief) B. Cartes et plans, 3e supplém., bl. 36.
4990. Jansen J. E. Westerloo en de prinselijke familie de Merode. Bl. 118-120.
4991. O. L. Vrouw ter Voort ; in : Het Misoffer (Tongerloo), 1913, bl. 102 en volg.
4992. Schoutens St. Maria's Antwerpen, bl. 165.
4993. Van Spilbeeck W. O. L. Vr. ter Voort ; in : Maria-Almanak, 1885.
4994. Id. De abdij van Tongerlo.

VORST-ST. GERTRUDIS (GROOT VORST).

Hing kerkelijk af van de abdij van Averbode.

4905. Analectes HEB, 3e r. d. II, 1906 (Pouillé).
4996. Archief der abdij van Averbode en der pastorij te Vorst St. Gertrudis.
4997. Blomme. De abdij van Averbode. Averbode, 1920.
4998. Brechten L. Uit bange dagen. Antw., Janssens, 1919, bl. 25.
4999. Brulius Joachim = Paquot. Mémoires pour servir à l'hist. litt. P.B., d. I, bl. 72 ; d. II, bl. 489-490. — Biogr. nat. d. III, bl. 110.
5000. Carnoy A. Dict. étym. com. Belg., d. II, bl. 604.
5001. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 294.
5001bis. Cosemans A. De bevolking v. Brabant. XVII-XVIII eeuw. Brussel, 1939 ; bl. 51, 159.
5002. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant (XIV-XVIe s.). Zie Table onomastique, bl. 192.
5003. De Raedt J. Th. Sceaux armoriés des Pays-Bas, d. I, bl. 103.

5004. De Ram. Synopsis, bl. 283.
5005. De Troostemberch M. Les chartes de l'Ile-du-duc; in: *Analectes de l'Ordre de Prémontré*, d. III, bl. 335, 355.
5006. Donnet F. Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw. 2de afl., 1906, bl. 36-40. Geïll.
5907. Id. Vorst. Tableau de Quellin - Chaire de vérité — Ostensoir; in: *Ann. ac. arch. Belg. d. LVII*, 1905, bl. 309-310.
5008. Galesloot L. Invent. cour féod. Brab. (Rijksarchief d. I, bl. 154, 162, 199, 263, 328).
5009. Gebruers P. F. Aanteekeningen Besloten Tijd. d. I, bl. 151.
5010. Heylen A. Hist. verh. Kempen. Bl. 173 (Haardsteden)
5011. Hermans C. = Jansen J. E. Bio-Bibliografisch Naamboek Voormannen Kempen. Bl. 52 — Biogr. Nat. d. IX, bl. 266.
5012. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. D. III (1902), bl. 83, 183, 188; d. IV. Zie Inhoudstafel.
5013. Jansen J. E. De oude kunst in de Kempen (Taxandria 1909).
5014. Id. Bio-bibliografisch Naamboek Voormannen — Familiën Kempen = Van den Bruel, Brulius, Van der Galen, Hermans, Nijsmans, Van Roy, Schollaert, Tiemannus.
5014. Id. Veerle en Vorst. Documenten. Lijst der pastoors; in: *Taxandria*, 1932, bl. 54-60.
5016. Id. De oude schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen. HS.
5017. Id. Melchior Nijsmans, prelaat van 's Hertogenpark. Turnhout, Crols, 1933.
5018. Id. De Brabantsche Omwenteling (Patriottentijd). — Turnhout-Kempen. Turnhout, 1940.
5019. Leurs. Dr St. Kempische kerktorens; in: *Oud-Holland*, 1920, bl. 8.
5020. Pals J. Beknopte geschiedenis van de dorpen der Zuiderkempen. Vorst. Tongerlo. Druk. Abdij, 1936.
5021. Id. De schansen van Vorst; in: *Zuiderkempen*, VIII, 1939, bl. 97-103.

- 5021bis. **Prims Dr. Fl.** Hist. toelichting bij den taalschat der Kempische Cijnsboeken. K. VI. Acad. Mededeelingen, 1940. bl. 617.
5022. **Van Doninck Dr. A.** Vorst. Ongeluk tijdens een prijs-schieting der St.-Gertrudisgilde (1763); in: Oudh. en K., 1932, bl. 17-21.
5023. **Van Heurck E.** Drapelets Pèlerinages Belgique, bl. 446-449. Geïl.
5024. **Van Ryckel G.** Historia S. Gertrudis. Brux., 1637, lib. III en volg.

VORST S. NIKOLAAS (MERLAAR) KLEIN VORST.

Gehucht van Vorst. Zie voorgaande.

5025. **Donnet F.** Invent. Kunstv. Prov. Antw., 2e afl. bl. 34-36.
5026. Inhuldiging van Mr. Schollaert te Vorst; in: De Meerhoutenaer, I, 1863, nr 25.
5027. **Jansen J. E.** Minister Fr. Schollaert; in: Taxandria, 1920, bl. 14.
5028. **Pals J.** De St Niklaasparochie onder Vorst-Kempen; in: De Zuiderkempen, 1934, bl. 80; 1935, bl. 50-59.

Zie verder d. I. o.c.: Vander Maelen — Jourdain & Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger, en de nrs 307, 726.

WESTERLOO.

5029. Archief der gemeente. — Archief der prinselijke familie de Merode - Westerloo. - Staatsarchief Antwerpen.
5030. **Acta SS. (S. Dimfna).**
5031. **Analectes HEB. VI,** 1869, bl. 83 (Parochie).
5032. **Avontroodt G.** De beeltenis der laetste abdis van St Bernardus-Dael te Diest, Th. Verbiest, van Westerloo; in: Brabantsch Museum, bl. 417-420.
5033. **Baron A.** La Belgique monumentale. Brux., 1844, d. II, bl. 263. Geïl.
5034. **Bibliotheca selectissima et ornatissima marchionis de Westerloo.** Brux., 1734.

5035. Bijdragen, 1908, bl. 169 (Naamafleiding : Gelendel) ; (bl. 270 (Heerlijkheid) ; bl. 496 (zegel).
5036. Biographie nationale = Merode, Peeters.
- 5036bis. Boerenkrijg = K. van Caeneghem. Onze Boeren verheerlijkt. Ieperen. Callewaert, 1904. - J. Muyldermans, Sansculot en Brigand, Rousselare. De Meester, 1897. — Fr. Van Caenegem. La guerre des Paysans (1798-1799). Grammont, Van Nieuwenhove, 1900. — H. Pergameni. La guerre des Paysans. Bruxelles, Mayolez, 1880. — A. Snieders. Onze Boeren. Antwerpen, Van Os, 1889. — En andere werken in Herentals, nr 3083, alsmede hierna vermeld.
5037. Bor P. Vervolg der Nederlandsche Oorloghen. Leyden-Amsterdam, 1621, d. II, 18e b., bl. 9. Geil.
5038. Brechten L. Uit bange dagen. Antw. Janssens, 1919, bl. 34-40.
5039. Brom, Dr. G. Bijdragen voor een oorkondenboek van het sticht Utrecht. Register van oorkonden betreffende het sticht Utrecht (694-1301). Utrecht, Oosthoek, 1908 ; 2 d.
5040. Butkens C. Trophées de Brabant, d. III, bl. 313-317. (Markiezaat).
5041. Carnoy A. Dict. étym. Com. Belg. (1940), d. II, bl. 631
5042. Clerfeyt J. Excursion forestière de 1896. Le domaine de Westerloo. Le Parc de Westerloo ; in : Bull. Soc. centr. d'Agriculture, d. III, 1896, bl. 575-612.
5043. Constant van Haesendonck G. Prodrôme de la flore des environs d'Anvers et d'une partie de la Campine.
5044. Id. Florule des environs de Westerloo. Gand, Annoot, 1869.
5045. Coppens J. A. Nieuwe beschrijving bisdom 's Hertogenbosch, d. IV, bl. 290-296.
5046. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 297-298.
- 5046bis. Cosemans A. De bevolking v. Brab. XVIIe-XVIIIe e. Brussel, 1939, bl. 40, 46, 122, 123, 134.
5047. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brab. XIVe-XVIe s., bl. XXV enz. Zie Table onomastique, bl. 198.
5048. De Ridder. Het Kasteel en de Heerlijkheid van Westerloo ; in : Historische Mengelingen over de Kempen.

5049. **Donnet Fr.** Invent. Kunstv. Prov. Antw., 3e afl., 1909, bl. 268-279 ; 9e afl., 1926, bl. 1560-1561. Geïll.
5050. **Id.** Epitaphe d'un cuisinier; in: Ann. Ac. Arch. Belg., LVII, 1905, bl. 320-321.
5051. **Erens Dr. A.** Project eener vaart door de Zuid-Antwerpsche Kempen. Einde XVIIIe eeuw ; in : Taxandria, 1934, bl. 52-85.
5052. **Gachard.** Seigneurs et Seigneuries de Brabant au XVIIIe s.; in : Bull. CRH., 3e reeks, XIII, 1872.
5053. **Galesloot L.** Invent. des archives de la cour féod. de Brabant. Brux., 1870 en 1884 ; 2 d. Zie inhoudstafel.
5054. **Ganshof F. L.** Etude sur les ministeriales en Flandre et en Lotharingie. Brux., Lamertin, 1926.
5055. **Gebruers.** Aanteekeningen Besloten Tijd en den Boerenkrijg. Gheel, Rombouts, 1899-1900; 2 d. (Passim).
5056. **Goblet d'Alviella Cte.** Histoire des bois et forêts de Belgique. Brux., 1927-1930, d. IV, bl. 89, 127, 410.
5057. **Gramaye J. B.** Antiq. ill. duc. Brab. Antverpia, c. X, blz. 36.
5058. **Halloint** = De Norbertijner abdij van Averbode.
5059. **Harou P.** Une excursion en Campine. Westerloo ; in : Bull. Soc. roy. b. de géogr. XIII, 1889, bl. 105-119.
5060. **Heylen A.** Hist. verhand. Kempen. Bl. 128 (Ellenden).
5061. **J. V. G.** Het kasteel en de heerlijkheid van Westerloo ; in : Letterkundige bijdragen van het weekblad De Kempenaar, Turnhout, 1862, nr. 46.
5062. **Jacobs H.** Invent. Arch. Prov. Antw., d: III (1900 en 1902) ; d. IV, 1906. Zie inhoudstafel.
5063. **Jansen J. E.** Bio-bibliographisch Naamboek : Caers, Dufour, Van Gansen, Halloint, Helsen, Mendes, Meulemans, Peeters, Van Schoot, Thijs, Van Wezel.
5064. **Id.** Veeplaag te Westerloo in 1682 ; in : Taxandria, 1932, bl. 60.
5065. **Id.** Westerloo en de prinselijke familie de Merode. Turnhout, Crols, 1937 (Taxandria). Geïll.
5066. **Id.** Ordonnantie ende caerte tot Gelendel (Colveniers, Westerloo) ; in : Taxandria, 1933, bl. 78-88.

5067. Id. Het arrondissement Turnhout ; in : *Taxandria*, bl. 43. Geïl.
5068. Id. De Brabantsche Omwenteling. in : *Taxandria*, bl. 111-115.
5069. Id. De oude Schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen. HS.
5070. *Jurisprudentia heroica*. Brux., 't Serstevens. 1744; bl. '380.
5071. Kempisch congres en tentoonstelling ; in : *Taxandria*, 1935, bl. 175-177.
- 5071bis. Kuyl P. D. Gheel vermaerd door den eeredienst der H. Dimphna. Antw., Buschmann, 1863.
5072. Laenen J. Introduction à l'hist. paroiss. du dioc. de Malines. Bl. 36, 42, 192, 355.
5073. Lamy Dr. H. L'abbaye de Tongerlo. Lier, 1914 ; bl. 199, 312.
5074. Laureys J. Keuren van Westerloo. (Westerloo, Oolen, Herselt, Hulshout en Zoerle-Parwijs) ; in : *Oudh. en K.*, 1937-1938.
5075. Le Roy J. Not. March. S.R.I. Bl. 320-325. Geïll.
5076. Id. Groot wereldlijk Tooneel van Brabant. 's Gravenhage, Van Lom, 1730 ; bl. 73-75. Geïl.
5077. Miræus. Opera diplomatica. I, bl. 52, 229.
5078. Onzia J. Westerloo. Wandelboekje. (1937) V.T.B. Geïl.
5079. Peeters P. G. Biogr. Nat. XVI, 1901. (Gedenkzuil met borstbeeld Westerloo).
5080. Perk M. A. Wandelingen door de Prov. Antwerpen. Utrecht, 1885 ; bl. 125-127.
5081. Pijnacker C. De bisschoppen van Utrecht ; in : *Nederlandsch archievenblad*, 1911-1912.
5082. Piot Ch. Inventaires des cartes et plans (Rijksarchief). Bl. 20. — Inventaires divers, 2e supplém. Bl. 35, 36, 148, 166.
5083. Id. Correspondance du Card. de Granvelle. Brux., 1892 : 1894 ; d. X, bl. 249, 518, 526. 536. (Beleg kasteel).
5084. Rylant J. Kempisch waranderecht. Het groot vonnis van Westerloo ; in : *Bijdragen*, XXVIII, 1937, bl. 180-194.

5085. Schutjes L. H. C. Kerkelijke geschiedenis bisdom 's Hertogenbosch. d. V, bl. 914-919.
5086. Sleeckx. Beschrijving der Prov. Antwerpen. Antwerpen, 1852 ; bl. 193-198.
5087. Sterckx J. De heerlijkheid van Westerloo ; in : Bijdragen, VII, 1908, bl. 270-277.
5088. Id. Westerloo van 1830 tot 1905. Westerloo, 1908. (Onvolledig).
- 5088bis. Thijs L. Annales A.A.B., XVIII, 1872, bl. 547.
5089. Van der Essen L. Alexandre Farnèse. Brux. 1934 ; d. III, bl. 123.
5090. Van Gansen = Boerenkrijg. o.c. nr 5055.
5091. Van Hemelen J. - Obreen H. De molens van Westerloo ; in : Zuiderkempen, X, 1941, bl. 80-83.
5092. Van Meteren E. Historie der Neder-Landscher ende haerder naburen oorlogen ende geschiedenissen. 's Gravenhage. 1635 ; bl. 220.
5093. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerlo.
5094. Id. Oorlogsrampen in de Kempen rond 1580 ; in : Kempisch Museum, II, 1891, bl. 9 en volg.
5095. Verhaegen P. La Belgique sous la domination française, 1792-1814. Brux. Paris, 1926 ; d. III (Boerenkrijg).
5096. Vichet R. Den edelen Ridder en H. Martelaer Sebastianus. Antw., 1719 (Relikwiën en Gilde).
5097. V. V. D. A. Verzoekschrift der inwoners van Westerloo voor het behoud der kloosters, 1796 ; in : Kempisch Museum, 1892, bl. 94-96.

FAMILIE de MERODE :

5098. Archief de Merode = Kasteel Westerloo en Evergem.
5099. Besson Mgr. Frederik Franciscus de Merode, Zijn leven en zijne werken. Naar het Fransch vertaald door W. J. van Venckenray. Gent, 1890.
5100. Butkens C. Trophées de Brabant. Généalogie, d. II, bl. 52-53, 126-127 ; d. III, bl. 316-317 ; d. IV, bl. 14-16.
5101. Cautereels P. De Held van 't jaar 30. Antw., Sermon, 1866. (Frederik de Merode).

5102. Déduction de droit pour les seigneurs marquis de Westerloo, ducs d'Arenberg, princes de Rubempré et de Ligne. Chevaliers de l'Ordre de la Toison d'or z. pl. n. d.
5103. de Merode Ctesse. J. Notice historique sur la Maison de Merode. Louvain, Wouters, 1929.
5104. de Merode Cte. H. Marquis de Beaufort. De l'esprit 'de vie et de l'esprit de mort. Louvain, 1831.
5105. de Merode - Westerloo. Cte. H. Souvenirs du Comte de Merode-Westerloo, Sénateur. Paris-Brux., 1864 ; 2 d.
5106. de Merode-Westerloo Cte. J. P. Mémoires du feld-maréchal Comte de Merode-Westerloo. Bruxelles, 1840 ; 2 d.
5107. de Merode R. Justification touchant la querelle avec don Rodrigue de Benavides. Brux., Olivier, 1867 ; (Reproduction éd. Mantoue 1560 = Soc. Bibliophiles Belg. n° 1).
5108. De Raadt J. Th. De heerlijkheden van het land van Mechelen. Duffel, Gheel en hunne Heeren ; in : Kempisch Museum, I, 1890.
5109. Id. Sceaux armoriés, d. II, bl. 465-471. Geil.
5110. De Reiffenberg. Mémoires du Comte de Merode d'Ognies. Mons, 1840.
5111. De Troostembergh B^{re}. Recueil de tableaux de quartiers de noblesse de familles belges. Brux., 1913 ; d. II, bl. 429-437.
5112. E. D. Graaf Frederik de Merode. Antw., Buschmann, z. d. Geil.
5113. Foppens Major. Dagverhaal van den veldtogt van graaf Frederik de Merode in 1830. Meerhout, V. J. Du Moulin, z. d.
5114. Hommage funèbre à M. le Comte Felix de Merode. Brux., 1857.
5115. Jansen J. E. Westerloo en de prinselijke familie de Merode, o. c. hiervoor.
5116. Id. Le Comte H. de Merode-Westerloo ; in : Taxandria, 1909, bl. 189-199 ; 1910, bl. 199.
5117. Ivaloire E. Le peintre J. Van Schuppen et le marquis de Westerloo ; in : Revue belge d'arch. et d'hist. de l'art, 1939, bl. 1-20.

5118. Lamy Chan. T. J. Monseigneur de Merode. Louvain. 1874.
5119. Martin Math. P. Les apanages d'un cavalier chrétien, de Merode, Marquis de Trelon. Mons, 1628.
5120. Nobiliaires : Stein d'Altenstein. Goethals, de Herckenrode, de Ryckmann de Betz.
5121. Munsters A. De Heeren van Stein als Paladijnen der Hertogen van Brabant ; in : Publications de la Soc. hist. et arch. de le Limbourg à Maestricht. LXXVII, 1941, bl. 71.
5122. Notice biographique du Comte Felix de Merode ; in . An. Ac. arch. Belg. XIV, 1857, bl. 152-154.
5123. Notice sur la Maison de Merode (1170-1830). Brux., Greuse, 1845.
5124. Poplimont Ch. Notice hist., généal. et biogr. sur la très-ancienne et très illustre Maison de Merode. Brux., Labroue, 1853. Geil.
5125. Richardson E. Geschichte der Familie Merode. Prag, 1877-1881 ; 2 d.
5126. Schaepkens A. Pietersheim, ancienne terre libre de l'Empire. Notice ; in : Ann. Ac. Arch. Belg., XXI, 1865, bl. 664-675.
5127. Stroobant C. Notice généalogique sur les Vicomtes de Montfoort ; in : Ann. Ac. arch. Belg., VIII, 1851, bl. 255-398.
5128. T. R. Een woord over het Geslacht Merode ; in : Kemp. Mus., II, 1891, bl. 378-380.
5129. Thonissen J. J. Vie du Comte Felix de Merode. Brux., 1861.
5130. Tihon A. Les archives de Merode au château d'Everberg ; in : Bull. Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique. VII, 1930, bl. 97-106.
5131. Van Elewyck E. Un historien belge du XVIIIe s., le feld-maréchal Comte de Merode-Westerloo ; in : Revue de Belgique. XXIV, 1876, bl. 292-310.
5132. Wolters J. M. Notice historique sur les anciens seigneurs de Steyn et de Pietersheim. Gand, Gyselynck, 1854. Geil.

Zie verder o.c. d. I : Vander Maelen — Jourdain et Van Stalle
— De Seyn — Van Rooy — Kreglinger en de nrs. 163, 239,
275, 287, 3007, 429, 439, 455, 474, 476, 493, 494, 666, 669,
670, 702, 703, 726, 743, 758, 772.

WESTMEERBEEK.

- 5133. *Analectes* HEB. XXVIII, 1900. bl. 343. (Pouillé).
- 5134. *Archief Tongerlo's abdij.* (Goederen).
- 5135. *Carnoy A.* Dict. étym. com. belg., d. II, bl. 631.
- 5136. *Cornelissen J.* Volkshumor, d. I, bl. 243, 298.
- 5137. *Cuvelier J.* Les dénombrements de foyers en Brabant.
Bl. 11, 464, 465, 510.
- 5138. *De Raadt.* Sobriquets Communes belges. Bl. 58, 86,
546.
- 5139. *De Ram.* Synopsis. Bl. 280.
- 5140. *Gebruers P. F.* Aanteekeningen Besloten Tijd, d. I, bl.
176, 187.
- 5141. *Galesloot L.* Invent. cour féod. Brab. (Rijksarchief).
d. I, bl. 193, 232, 233, 239, 301, 307, 348 (Heerlijkheid), d. II,
Inhoudstafel, bl. 532.
- 5142. *Heeren : Beeckmans, de Cotereau, de Baxen.* cfr. Nobi-
liaires.
- 5143. *Inventaires archives Belgique* (Rijksarchief). Cartes
et Plans. 3e supplém., bl. 166.
- 5144. *Jansen J. E.* De oude schuttersgilden in de Antwerp-
sche Kempen. HS.
- 5145. *Id.* Bio-bibliographisch naamboek = Van Baexen,
Beeckmans.
- 5146. *Jacobs H.* Invent. Arch. Prov. Antw. d. IV, bl. 262, 328.
- 5147. *Le Roy J.* Not. March. S. R. I. bl. 329. Geïl.
- 5148. *Mennen G.* De molen van Westmeerbeek ; in : Zuider-
kempen, X, 1941, bl. 84.

Zie verder o.c. d. I : Vander Maelen — Jourdain et Van
Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger en nr. 562.

ZOERLE-PARWIJS (GELINDE).

5149. *Analectes* HEB, d. VI, 1869. bl. 76-93 (Parochie).
5150. Carnoy A. *Dict. étym. communes belges*, d. II, bl. 657.
5151. Claessens P. *Vie et travaux de Mgr. Van Hemel*. Malines, 1866.
5152. Coppens. *Nieuwe beschrijving Bisdom 's Hertogenbosch* d. IV, bl. 291.
5153. Cornelissen. *Volkshumor*, d. I, bl. 300.
5154. Cuvelier J. *Les dénombremens de foyers en Brabant XIV-XVI s.* bl. CLX, enz. (Zie *Table onomastique*, bl. 205)
5155. De Raadt J. Th. *Sobriquets Communes belges*. Bl. 64, 86, 131, 547, 548.
5156. Id. *Sceaux armoriés des P. B.* d. III, bl. 425.
5157. Donnet F. *Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw.*, 7e afl., 1914, bl. 1022-1031. Geïll.
5158. Erens A. Jaak Lemmens, stichter der Lemmensschool 1823-1881. Tongerlo, 1929. Portr.
5159. Id. *Het vonnis van Maffe Peer (1755)*.
5160. Gebruers P. F. *Aanteekeningen Besloten Tijd*, d. I, bl. 157.
5161. Heeren : Brimeu, Croy, Rohan-Soubise, 't Serclaes, Wesemael.
5162. Jacobs H. *Invent. Arch. Prov. Antw.* III (1902), bl. 151, 180 ; IV, bl. 310.
5163. Jansen J. E. *Bio-bibliographisch naamboek : Bruynseels, Van Hemel, Lemmens*.
5164. Id. *De oude schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen*. HS.
5165. Laenen J. *Introd. à l'hist. paroissiale du dioc. de Malines*. Bl. 36, 85, 153, 355.
5166. Muyldermans Dr. J. Jan Baptist van Hemel. (1798-U 1866). Zijne werking op 't gebied van opvoeding en onderwijs ; in : *La Vie diocésaine*, XV, 1926, bl. 385-411, 479-508.
5167. *Notice sur Lemmens-Sherrington*; in : *Messenger Sc. hist.*, 1881, bl. 507. — *Bibliographie Nationale*, d. II, bl. 492.

5168. Schutjes. Kerkelijke geschiedenis bisd. 's Hertogenbosch, d. V, bl. 1021. }

5169. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerlo, bl. 94, 112, 114, 130, 136, 539.

Zie verder : o.c. d. I, : Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger en nrs. 284, 429.

Kanton Brecht.

Het kanton Brecht behoort tot het Arrondissement Antwerpen en staat dus officieelerwijze in verbinding met de hoofdstad Antwerpen. Daarom moet de historicus de geschiedenis dezer stad inzien, waarvan de titels aangeduid worden in : Van Laer A. Bibliographie van de geschiedenis van Antwerpen. Brussel. N. V. Standaard, 1927-1939 ; 2 d. Doch natuurlijker wijze maakt het deel uit van de Kempen door zijn ligging, zeden en gebruiken, alsmede om de Heeren van Hoogstraten die er een groote macht, met hun bezittingen in verscheiden dorpen, uitoefenden. Zie dan ook de geschiedenis dezer Heeren vermeld in titel : Hoogstraten.

ACHTERBROEK.

Gehucht van Kalmpthout. Zie deze gemeente.

5170. Goetschalckx P. J. Gesch. Bisd. Antw. IV° d. Dekenij Hoogstraten, bl. 141, 164.

BRECHT.

5171. Adriaensen E. Brecht. Het goed van Colck ; in : Oudh. en K., 1907, bl. 11-20.

5172. Analectes HEB. I, 1864, bl. 181, 182 ; II, 1865, bl. 457 ; III, 1866, bl. 42, 45, 388 ; IV, 1867, bl. 427 ; X, 1873, bl. 244-256 ; XVII, 1881, bl. 379 ; XXV, 1895, bl. 352-381.

- 559-404 ; XXVIII, 1900, bl. 322, 396-406 ; XXXVIII, 1912, bl. 65-75.
5173. Archief : Rijk - Staat - Gemeentearchief. Zie Inventarissen.
5174. Berlière U. Suppliques de Clément VI. Suppliques d'Innocent VI. Rome, 1911 ; bl. 789.
5175. Bijdragen, VII, 1908, bl. 456, 487 ; VIII, 1909, bl. 116-147 ; X, 1911, bl. 404.
5176. Brechtus Livinus = Paquot. Mém. litt. Pays-Bas. II, bl. 54-.
- 5176bis. Bulletin des Commissions royales d'art et d'archéologie, 1868, 1884, 1888, 1891, 1893, 1894, 1898-1901. 1904, enz.
5177. Carnoy A. Dict. étym. Communes Belges, I, bl. 94.
5178. Cornelissen J. Volkshumor; I, bl. 141-143.
- 5178bis. Cosmans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939, bl. 41, 62, 124, 125.
5179. Custos Joannes = Bibliographie nationale, V, 1876, bl. 21-22.
5180. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brabant. XIVe-XVIe s. Brux., 1913 ; XXIV, 23, 11, 91, 472-475.
5181. De Beukelaer F. X. Voorstel ter stichting eener beroepsschool van tuin- en landbouw te Brecht.
5182. De Raadt. Les sobriquets des communes belges, bl. 51, 71, 538, 545, 552.
5183. De Ram. Synopsis, bl. 284-285.
5184. De Leë B^m. Belgique ancienne, Catalogue. Brux., Vromant, 1939 ; d. IV, bl. 32, 87-93. Geïll.
5185. De Molder Th. Uit de geschiedenis van S. Joris en van S. Ursula van Brecht ; in : Oud. en K., 1929, bl. 53-54.
5186. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw., 8e afl., 1922, bl. 1168-1205. Zie daar uitgebreide Bibliographie, bl. 1198-1201.
5187. Dursin L. en Engels F. Découvertes préhistoriques à Brecht ; in : Ann. Ac. roy. Arch. Belg., LXXVII, 1930, bl. 141-47.
5188. Ernalsteen J. Pint, Pintjesmeesters (O.K. XII, 25).

5189. Id. Gilde van Ste Ursula die men noemt « de Jonge Handboog » te Brecht (O.K. XVII, 73).
5190. Id. Gilde van St Sebastiaan of de Schutterije van den « Ouden Handboog » te Brecht. (O. K. XIV, 49).
5191. Id. Het Altaar der Sint-Jorisgilde te Brecht ; in Oud. en K., 1926, bl. 25-40. Geïll.
5192. Id. Plundering van Brecht in 1597. (O. K., X, 38).
5193. Id. J. Fr. Isfried Thys (1749-1824) (O. K., XI, 33)..
5194. **Familiën** = Bailleuil, de Berghes, van Brecht, Gerardi, de Glimes, Gansacker, van der Noot, Masen, Michielsens, van Amstel, Sprangen, Harrewyn, van den Wyngaert, de Succa, van der Weyden, Wilre, Wachmans, van Berghen. Zie Butkens - Nobiliaires van Goethals en de Herckenrode — Annuaire van Stein d'Altenstein enz.
5195. Fierens A. Suppliques d'Urbain V (An. Vat. - Belg.)
5196. Floren J. Dr. Jan Jaak van Puyfelicx (1802-1869) ; in : Oudh. en K., 1925.
5197. Galesloot L. Inventaire Arch. Cour féod. Brab. Brux., 1870, d. I, zie tafel, bl. 466. — d. II (1884), bl. 505.
5198. Gazet van Brecht. Nieuw en Aankondigingsblad. Wekelijks. 1924. 1e jaar.
5199. Goetschalckx P. J. Gesch. Bisd. Antw. IVe d. Dek. Hoogstraten, bl. 10 (Dekenij) ; bl. 95-123 (Brecht en St. Lenaarts).
- 5199bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 127-129.
5200. Gramaye J. B. Antverpia Antiquitates, I. D. Br. 1708.
5201. Harou A. Une excursion en Campine. Brecht ; in : Bull. Soc. roy. belg de Géogr., XIV, 1890, bl. 218-239, 563-603.
5202. Het Nieuwsblad der Kempen en Polders. Katholiek weekblad voor het kanton Brecht. Brecht, Braeckmans, sedert 1884. Overgebracht naar Wuustwezel 1920.
5203. Hendrickx (zoon). J. De herwijding der hoofdkerk van St. Michiel te Brecht in 1610. Brecht, Braeckmans, 1910. Geïll.
5204. Heuvelmans P. J. De twee reizigers. Turnhout, 1843 ; bl. 76.
5205. Jaarlijksch verslag van het Schepenen-Collegie der

- gemeente Brecht. — Verslag over den bestuurlijken toestand der gemeente Brecht.
5206. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Best. Antw., d. I, bl. 186, 187 ; III (1902), bl. zie inhoudstafel — IV, bl. 196, 238.
5207. J. F. Een oud reglement voor Brecht ; in : Oudh. en K., 1914.
5208. Id. In memoriam Hoogerw. H. H. J. Herstraets ; in : Oudh. en K., 1926.
5209. Jansen, J. E. De oude Kunst in de Kempen ; in : Taxandria, 1909.
5210. Id. De Schuttersgilden in de Antw. Kempen, HS.
5211. Jubé dans l'église de Brecht ; in : Messenger Sc. hist. 1875, bl. 43.
5212. Kempisch Congres en Tentoonstelling. Brecht, 1925. Catalogus. Programma.
5213. Laenen J. Introduction hist. par. dioc. Malines, bl. 27, 42, 77, 357, 364.
5214. Lauwerys J. Gids voor Hoogstraten. Hoogstraten, 1935 ; 3e uitg., bl. 111-113.
5215. Lessius = K. van Sull. Leonardus Lessius (1554-1623) WeHeren, De Meester, 1923. — Id. Leonard Lessius de la Compagnie de Jésus. Louvain, Mus. Lessianum, 1930 — Id. Een Kempisch Primus te Leuven. Lenaart Delys ; in : Taxandria, 1922. — Id. Lessius moralist ; in : Taxandria, 1921, bl. 26-34. — T. Heyrman. Leonard Lessius : in : The Month. Londres, 1924, bl. 193-199. — de Ram. La vie et les écrits de Léonard Lessius ; in : Revue catholique, 1861, bl. 189-2060. — Bittremieux J. Lessius et le droit de guerre. Brux., Dewit, 1920. — Lessius = Plechtigheid te Brecht. Brecht, Braeckmans, 1923. — J. Ernalsteen. Lessius, Momboirsrekening 1560-1566 (1922). — P. Alegambe. Bibliotheca scriptorum Soc. Jesu. — Foppens. Bibliotheca belgica, d. II, bl. 815. — De Backer. Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus. — Wetzer en Welte. Kirchen-Lexicon oder Encyclopädie der Kath. Theologie, d. IV, bl. 490. — V. Brants. L'économie politique et sociale dans les écrits de L. Lessius. in : Revue d'hist. eccl. Jan. 1912. —

- Id. Les théories politiques de Lessius ; in : *Revue néo-scholastique*, Februari 1912. — *De vita et moribus R. P. L. Lessii. Cura et sumptibus Th. Courtois*. Brux., Schoevar-tius, 1640. — *Biogr. Nat.*, d. XI.
5216. Leurs Dr. St.. Brecht en Sint Lenaarts : in : *De Toe-rist* (V.T.B.), I, 1922, nr 16. Geïll.
5217. Id. Kerktoren ; in : *Tijdschrift S. Bernulfus*. Utrecht 1920, bl. 57-58.
5218. Le Roy J. Notitia March. S. R. I, bl. 349-352.
5219. Maho H. La Belgique à Marie, bl. 62-63.
5220. Meert C. Indeeing van het grondgebied van Brecht in gehuchten tijdens de Fr. Revolutie ; in : *Oudh. en K.*, 1907, bl. 22-24.
- 5220bis. Meeusen G. Onhot'relijkheden van een Brechtschen gezworene ; in : *Gedenkschriften*, Esschen, 1937, bl. 10-13.
5221. Michielsen J. Geschiedk. Verh. over de S. Jorisgilde ; in : *Oudh. en K.*, 1909 en 1910.
5222. Id. Geschiedenis der Verwoesting van Brecht in 1584. Brecht, Braeckmans, 1887 en 1889 ; 1^e en 2^e dr.
5223. Id. Keuren van Brecht (1495) ; in : *Kemp. Mus.* III, 1892, bl. 165-172.
In : *Oudh. en K.* 1906, bl. 71-81.
5224. Id. Kleine Kronijk ; in : *Kemp. Mus.*, I, 1890, bl. 133-135.
5225. Id. De Zaligverklaring van Pater L. Lessius ; in : *Kemp. Mus.*, II, 1891, bl. 74-77.
5226. Id. De oudste schepenbrief van Brecht (1421) ; in : *Ons Volksleven*, I, 1889, bl. 63-64.
5227. Id. Grafschriften te Brecht ; in : *Ons Volksleven*, II, 1890, bl. 42-44.
5228. Id. Afschrift der oude caerte ende ordinantie van de Schutterije van den ouden handboghe binnen Brecht 1594 ; in : *Oudh. en K.*, 1906, vl. 13-24.
5229. Id. De naam van Brecht ; in : *Oudh. en K.*, 1906, bl. 36-43.
5230. Miræus. Opera diplom., d. III, bl. 189.
5231. Mudæus Gabriel = Korte levensbeschrijving van G.

- Mudœus... gevolgd door de woorden van het inhuldigings-
koor uitgevoerd ter gelegenheid der oprichting zijns stand-
beelds. Antw., L. de la Montagne, 1865. — Spinnael P. J.
(Gabriel Mudœe et son école. Brux., 1844, 2e dr. (Trésor natio-
nal). — Inhuldiging van het standbeeld van G. Mudœus ;
in : De Vl. School. 1865, bl. 118-119. — Cantate bij de inhul-
diging ; in : De Vl. School, 1865, bl. 119-120. — De huma-
nist Gabriel Mudœus. Brechtanus ; in : Oudh. en K., 1939.
— G. Mudœus ; in : Elckerlyck, Februari 1940. — Biogr.
nat. — Brants V. — Annuaire Univ. Louvain, 1844, bl.
166-210.
5232. Noël S. Sint--Benedictus gekend, bemind, aanroepen
van ouds vereerd in de parochiale kerk te Brecht.
5233. Oudheid en Kunst. Tijdschrift van den Geschied- en
Oudheidkundigen Kring voor Brecht en omstreken. Brecht.
Braeckmans, sedert 1905. Driemaandelijks en volg. Zie
daar verscheiden artikels over Brecht.
5234. Petitjean O. Brecht et son musée d'antiquités ; in :
Touring Club de Belgique, XXXVI, 1930, bl. 361-365. Geïll.
5235. Prims Dr. Fl. De geschiedenis van Jonker V. d. Noot
toegelicht door de Antw. Arch. ; in : Versl. Vl. Acad. 1929.
5236. Id. Jonker Jan van der Noot in de crisisjaren 1582-
1587 ; in : Versl. Vl. Acad., 1937.
5237. R. V. O. Nieuwe ontdekking van brandgraven te Brecht ;
in : Oudh. en K., 1927, bl. 29-35. Geïll.
- 5237bis. Reglement op d'administratie v. d. kerecke en de H.
Geestesgoederen binnen de par. van Brecht ; in : Placcaeten
ende ordonnantiën van de hertoghen van Brabandt ; d. V,
bl. 79 (1648).
5238. Schobbens J. Dans la Prov. d'Anvers. — Promenades
pédestres, d. II, bl. 128-133.
5239. Schoutens. Maria's Antwerpen (1905). bl. 63-68.
5240. Sleeckx. Beschrijving der Prov. Antw. Antw., 1822.
5241. Stockmans J.B. Een uitstapje naar Brecht ; in : De
Vl. School, 1884, bl. 102-103.
5242. Stroobant L. Le cimetière mérovingien de Brecht ; in :
Mémoires 2e Congrès archéol. Malines. 1911.

5243. **Id.** Nécropole à incinération mérovingienne et halstatische à Brecht ; in: *Taxandria*, 1912, bl. 37-50. Geill.
5244. **Van den Heuvel L.** Korte levensschets van den volksvriend J. H. Michielsen. Brecht, 1912.
5245. **Vander Hoeven H.** Bijdragen tot de kennis der geschiedenis van Zundert en Wernhout. Zundert, 1920.
5246. **Van Heurck E.** Les Harrewyn. Anvers, 1920.
5247. **Van Nieuwlandt of Nieuwlandts J.** = **Adriaensen - Segers.** De collegiale kerk van Hoogstraten, bl. 142.

Zie verder o.c. d. I: **Vander Maelen — Jourdain & van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger —** en de nrs. 163, 271, 273, 276, 282, 312, 313, 314, 315, 316, 350, 366, 407, 455, 498bis, 518, 545, 573, 574, 575, 772, 783, 791, 798.

ESSCHEN.

Behoorde weleer kerkelijk tot de abdij van Tongerlo.

5248. **Analectes HEB.** II, 1865, bl. 457 ; d. III, 1866, bl. 45 ; d. IV, 1867, bl. 330 (Heerlijkheid) ; d. V, 1868, bl. 373 ; d. XIX, 1883, bl. 408.
5249. **Bijdragen.** d. VIII, 1909, bl. 170 (Kerkelijke geschiedenis. Pastoors), 1911, bl. 404 (Notarissen).
5250. **Carnoy A.** Dict. étym. com. belges, d. I. bl. 170.
5251. **Charpiny A.** Les combattants volontaires en 1830 devant l'histoire. Brux., Van Assche, 1880 ; bl. 45. (Slag van Esschen).
5252. **Cornelissen J.** Volkshumor, d. I, bl. 146.
- 5152bis. **Cosemans A.** De bevolking van Brab. XVIIe, XVIIIe eeuw. Brussel, 1939 ; bl. 43. 126.
5253. **Cuvelier J.** Les dénombrements de foyers en Brabant. Bl. 10, 468, 469, 521.
5254. **De Noordergalm.** Weekblad te Esschen sinds 1921.
5255. **De Ram.** Synopsis. Bl. 299.
5256. **Derikx E.** Het steenpark te Esschen, zetel van kerkelijk Roosendaal ; in: *Gedenkschr. E. K. H.*, 1938, bl. 43-52.
5257. **Donnet F.** Inv. kvw. Pr. Antw. 1906, bl. 94. Geil.
5258. **Erens A.** Grenspalen en rechtsgebied te Calmpthout-

- Esschen rond 1350 ; in : Bijdragen tot de Geschiedenis, XXIV, 1933, bl. 182-186.
5259. Esschen en de Noordelijke Heidestreek. Esschen, Suyckerbuyck-Quick, 1931. Geïll.
5260. Galesloot L. Inventaire Archives Cour féod. Brabant. I, bl. 86, 202 ; II, bl. 283.
5261. Gedenkschriften betreffende de aloude heerlijkheid Esschen-Calmphout-Huybergen, uitgegeven door den Oudheidkundigen Kring Esschen. Calmthout, sinds 1932.
5262. Goetschalckx P. J. Geschiedenis van het Bisdom van Antw. - Ekeren-Donk, 1910, IV* D. Hoogstraten B. I.
- 5262bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 131.
5263. Goossenaerts Dr. J. Van 't Spijker. (Esschen ; in : Gedenkschriften E-C-H, 5* jaarg., bl. 14-33.
5264. H. v. G. Een leesgenootschap binnen de gemeynthe van Esschen (1815) ; in : Gedenkschr. E-C-H, 5* jaarg., bl. 47-51.
5265. Havermans R. Studie over de dijken van Ouden Moer te Esschen ; in : Bijdragen tot de Geschiedenis, XXIX, 1938, bl. 81-98. Ook in : Gedenkschr. E-K-H, 1938.
5266. Id. Toelichtende aardkundige aantekeningen bij de doorsneden der putboringen op het station te Esschen ; in : Gedenkschr. E-K-H, 1939, bl. 150-166.
5267. Heylen A. Hist. Verh. Kempen (Passim).
5268. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw., d. III, (1902), bl. 73, 164, 172 ; IV, bl. 224, 336, 338.
5269. Jansen J. E. De oude schuttersgilden in de Antwerpse Kempen. HS.
5270. Id. Bio-bibl. Naamboek = Van Loon, Van Meel.
5271. Kempisch congres en tentoonstelling. Esschen. Augustus-September 1931 (Programma-catalogus).
5272. Kruger J. B. Kerkelijke geschiedenis van het Bisdom van Breda. Bergen-op-Zoom, Juten, z.j., d. IV, bl. 23-34 (Nispen), moederkerk van Kalmphout, Nieuwmoer en Esschen.
5273. Laenen J. Introd. Hist. parois. Dioc. Malines, bl. 18, 67, 382.
5274. Lamy H. L'abbaye de Tongerlo depuis sa fondation

- jusqu'en 1233. Leuven, 1914.
5275. Le Roy E. Not. March. S. R., I, bl. 140-141.
5276. Luisterrijke viering der Koninklijke St. Sebastiaansgilde van Esschen ter gelegenheid van haar 300 jarig bestaan op 7 Augustus 1927. Antw., Buerbaum, z. j.
5277. Meeusen G. De voormalige heerlijkheid Esschen-Calmphout en Huybergen. Akten; in : Oud. en K.. 1929, bl. 26-34, 66-83 ; 1930, bl. 22-26.
5278. Id. Verdwenen molens te Esschen ; in : Oudh. en K., 1930, bl. 133-143. Geïll.
5279. Id. Tongerlo's eigendommen te Esschen te Calmthout ; in : Oudh. en K. 1930, bl. 22-26.
5280. Id. Keuren van Esschen, Calmthout en Huybergen ; in : Oudh. en K. 1932.
5281. Id. Algemeene toestand van Esschen en Kalmthout 1686) ; in : Gedenkschriften E.K.H., 1934, bl. 41-45.
5282. Id. De Ringelsche hoeve (Esschen) ; in : Gedenkschriften E.K.H., 1934, bl. 5-29.
5283. Id. De Tienden te Esschen ; in : Gedenkschr. E.K.H., 1934, bl. 71-78.
5284. Id. De klokken van O. L. Vrouwekerk te Esschen ; in : Gedenkschr. E.K.H., 1935, bl. 65-69.
5285. Id. en A. Tireliren. Geschiedenis van Esschen in 23 hoofdstukken ; in : Gedenkschr. 1937, bl. 25-104.
5286. Id. Dorpsambtenaren te Esschen en Calmthout in vroegere tijden. De Schout ; in : Gedenkschr. E.K.H. 1938, bl. 3-16.
5287. Id. Inleiding tot de toponymie van Esschen ; in : Gedenkschr. E.K.H., 1940,, bl. 77-97.
5288. Note sur les puits forés d'Esschen et de Roosendaël ; in : Bull. Soc. belge de géologie, d. XV, 1901.
5289. Prims Dr. Fl. Geschiedenis van het Antwerpsch Turfdragersambacht. Antw., 1923 ; bl. 5, 6, 71, 191, 229.
5290. Tireliren A. en Meeusen G. Wij aan de grens. Geschiedenis van Esschen. Tongerlo, Druk. Abdij, z. j. Geïll.
5291. Ulens A. De Tijd in de Folklore.
5292. Van der Hoeven H. Bijdragen tot de kennis der geschie-

- denis van Zundert en Wernhout. Zundert, 1920.
5293. Van de Velde F. Eenige geschiedkundige aantekeningen over Esschen en zijne oude pastorijs.
5294. Van Geen H. Sinte Jan Baptisten gulde van Esschen ; in : Gedenkschriften E.K.H., 1934, bl. 46-60. Geil.
5295. Id. Het schaapsgilde te Esschen ; in : Gedenkschr. E.K.H., 1934, bl. 79-92 en volg.
5296. Id. Eenige bladzijden uit de geschiedenis van Esschen tijdens de Belgische omwenteling 1830-1844. Brussel, Gorsen, 1930. Geil.
5297. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerlo (1888).
5298. Vijandelijkheden te Esschen in 1830 ; in : Oudh. en K., 1923, bl. 86-87.
5299. X. Esschen. Nog iets over het gebeurde in 1830 ; in : Oudh. en K., 1924.

Zie verder o.c. d. I : Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger, en de nrs. 497, 408, 726, 772, 797..

GOOREIND.

Gehucht van Wuustwezel. Zie deze gemeente.

HORENDONK.

Gehucht van Esschen. Zie deze gemeente.

KALMPHOUT (CALMPHOUT).

Behoorde weleer kerkelijk aan de Abdij van Tongerlo. Zie Tongerlo.

5300. Analectes H.E.B., IV, 1867, bl. 330-332 (Heerlijkheid). X, bl. 234-235 (Torf).
5301. Bastiaensen F. De Kalmphoutsche Hanerijders ; in : Tijdschrift voor Gesch. en Folk. Antw. III, 1940, bl. 132-142.
5302. Bijdragen, VIII, 1909, bl. 170-208 (Calmpthout. Esschen

- en parochiën). VI. 1907, bl. 221-27. VII, 1908, bl. 458 (Dekens).
5303. Boen D. Geschiedenis van Calmpthout in 't kort geschetst. Brecht, Braeckmans, 1931.
5304. Id. Toestanden te Calmpthout op het einde der 16e eeuw ; in : Gedenkschr. Esschen-Calmpthout, 5e jaarg. bl. 5-13.
5305. Carnoy A. Dict. étym. Com. belges, I, bl. 301.
5306. Cornelissen J. Volkshumor I, bl. 151.
5307. Cosemans A. De bevolking v. Brab. XVIIe, XVIIIe e. Brussel, 1939 ; bl. 43, 127.
5308. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brabant. bl. 10. 468, 469.
5309. De Groodt R. De Molens van Calmpthout en Esschen ; in : Oudh. en K. XX, 1929.
5310. De Ram. Synopsis, bl. 285-286.
5311. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw., 5e afl., 1911, bl. 714-718. — 9e afl., 1926, bl. 1478-1483. Geïl.
5312. Id. Quelques épisodes de l'occupation française sous le consulat dans le Département des Deux-Nèthes ; in : ARAB., LVIII, 1906, bl. 137-158 (Priorij Huybergen te Calmpthout).
5313. Erens A. Drama rond de nieuwe school te Calmpthout (1643-59) ; in : Gedenkschriften Esschen. 1935, bl. 13-25.
5314. Fuglistier A. Ire Drame de Phœnix-Park. — Bruxelles, Larcier, 1929. Geïl.
5315. Galesloot L. Inventaire Archives Cour féod. Brab. (1870) d. I, bl. 86, 127, 202 (Heerlijkheid) ; d. II, bl. 283 (Gerecht).
5316. Gedenkschriften betreffende de aloude Heerlijkheid Esschen - Calmpthout - Huybergen. Uitg. Oudheidkundige Kring Esschen — Calmpthout, sedert 1932.
5317. Goetschalckx P. J. Gesch. Bisd. Antw. IVe d. Dek. Hoogstraten, bd. I, bl. 12 (Dekens) ; bl. 127-155, Parochie.
- 5317bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 130.
5318. Goossenaerts J. Calmpthout - Eksterbosch ? ; in : Vlaamsche Congressen, Antwerpen, 1910, bl. 174.

5319. Heide. De Calmthoutsche Heide. K. Com. Mon. Antw. Prov. Afd. Verslag. Antw., Natuur en Stedenschoon, 1914. Geïll. — Dr. L. Giltay, Het wetenschappelijk belang der Calmthoutsche heide ; in : Kon. Tuin- en Landbouwmij. Antw. IX, 1933, bl. 28-31. — Monografie met kaart der Calmthoutsche Heide. Uitg. Natuur. en Stedenschoon. De Calmthoutsche heide, een natuurpark. Antw. Nat. en St. schoon., 1932, Geïll.
5320. Heylen A. Hist. Verh. over de Kempen. Turnhout, 1837.
5321. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902) bl. zie inoudstafel; IV, bl. 262, 328.
5322. Jansen J. E. De oude Schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen, HS.
1323. Id. Bio-bibliographisch Naamboek : Becker, van den Bogaert, Van der Heyden, Janssens. Van Lith de Jeude, Rombouts, Rommens, Van der Voirt, Willemsen.
5324. Kruger J. B. Kerkelijke Gesch. v. h. Bisd. v. Breda. d. IV, bl. 23-34 (Nispen); d. III, bl. 474-497 (Huibergen).
5325. Laenen J. Introd. Hist. Par. Dioc. Malines, (1924), bl. 18, 42, 67.
5326. Lamy H. L'abbaye de Tongerlo depuis sa fondation jusqu'en 1263. Louvain-Lierre, 1914.
3327. Le Roy J. Not. March. S.R.I. bl. 136-139. Geïll.
5328. Meeusen G. Figuurlijke terechtstelling van een moordenaar te Calmthout. 1736 (Overdruk uit « Gedenkschriften 1938 »).
5329. Michielsen J. Gesch. der Verwoesting v. Brecht in 1584. Braeckmans, 1887 ; bl. 101.
5330. Nelis H. Inventaire des Archives Chambres des comptes. 1931 ; d. VI, nrs. 46776, 49966, 49937.
5331. Pinchart A. Inventaire Archives Chambres des Comptes. 1865 ; d. IV, bl. 2, 82, 101.
5332. Piot Ch. Inventaires divers (Rijksarchief). Cartes et Plans. 3e supplém. Brux., 1879 ; bl. 16.
5333. Prims Fl. Geschiedenis van het Antwerpsche Turfdragersambacht. Antw., 1923 ; bl. 3, 5, 6, 191, 244, 255.

5334. Sauter J. Een priester martelaar of levens- en lijdensschets van den eerbiedwaardigen Petrus Janssens van Calmpthout. Brecht, Braeckmans, 1910.
5335. Schobbens J. Promenades ds. Prov. Anvers. d. II, bl. 91-92, 136-138, 221-224.
5336. Van den Bogaert P. = in: De Vl. School, 1876, bl. 157.
5337. Van Goor Th. E. Beschrijving der Stadt en lande van Breda. 's Gravenhage, 1744.
5338. Van Puymbroecck H. Een heidepark te Calmpthout. Uitg. Natuur- en Stedenschoon. z. j. Geil.
5339. Van Spilbeeck W. De Abdij van Tongerlo, Lier-Geel. 1888.
5340. Verhoeven P. J. Het St.-Joris Gilde te Calmpthout ; in : Oudh. en K. 1910, bl. 17-29.
5341. Id. De verwoesting van Calmpthout 1583 ; in : Bijdragen, VI, 1907, bl. 221-227.
5342. Id. Keuren van Calmpthout ; in : Oudh. en K., 1907, bl. 45-46 ; 1908 ; 1909 ; 1910.
5343. Id. Oude rechtspleging. Calmpthout-Tongerloo ; in : Oudh. en K. 1920, bl. 14-19.
5344. Id. De oudste geschiedenis van Calmpthout. Naamsafleiding ; in : Oudh. en K. X, 1914, bl. 17.
5345. Id. Het onderwijs en de benoeming van schoolmeesters in de 16^e en 17^e eeuw ; in : Oudh. en K. IX, 1913.
5346. Wichmans A. Brabantia Mariana, bl. 533.
5347. Id. Rosa candida et rubicunda. Id est V. Petrus Calmpthoutanus Can. Norb. Martyrio a Geusiis interemptus anno 1572. Antverpiae, Verdussen, 1625.
- Zie verder d. I. o.c.: nrs 518, 537, 570, 726, 765, 772, 797, 810.
en : Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

KALMTHOUTSCHE HOEK.

Gehucht van Kalmphout. Zie deze gemeente.

- 5347bis. Goetschalckx P. J. Geschiedenis bisdom Antw. IVe d. Dekenij Hoogstraten, bl. 164.

LOENHOUT.

Hing kerkelijk af van S. Bernards aan de Schelde.

5348. Sint Bernards abdij aan de Schelde = Goetschalckx — Van Doninck. Oorkondenboek der Abdij van St. Bernaards aan de Schelde. Antw. 1926 — De Raadt — Stockmans. Geschiedenis der gemeente Schelle. Lier, Van In, z. j. — Harou. Promenade aux environs d'Anvers ; in : Bull. Soc roy. b. géogr. 1886, bl. 426. — Groot kerkelijk Tooneel v. Brab. 's Gravenhage, 1727, bl. 150. — Foppens. Hist. Episc. Antverp. Brux., 1717 ; bl. 152.
5349. Adriaensen E. Cath. Leonora de Pery. Vrouwe van Loenhout. Een geschil met Hoogstraten ; in : Oudh. en K. 1924, bl. 40-43.
5350. Anal. HEB. 3e r. d. II, 1906 (Pouillé).
5351. Bijdragen, VII, 1908, bl. 10 (Naamaflleiding) ; VIII. 1909, bl. 431 (Gesch. en Nl. Pastors) ; IX, 1910, bl. 460 (Kerk) ; X, 1911, bl. 286 (Beneficies).
5352. Butkens. Trophées de Brabant, d. II, bl. 268.
5353. Carnoy A. Dict. étym. nom com. b., d. II, bl. 349.
5354. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 153.
5355. Cosemans A. De bevolking v. Brab. XVIIe, XVIIIe e. Brussel, 1939, bl. 41, 124, 125.
5356. Cuvelier J. Les dénombrement de foyers en Brabant (XIVe-XVIe s.). Brux., 1912, bl. 11, 470, 471 ; 528 - 4 E.
5357. de Borchgrave Cte J. Les rétables brabançons. Brux.. 1942, bl. 15.
5358. De Raadt J. Th. Bescheiden over de geschiedenis van Ryckevorsel en Loenhout, mitsgaders een woord over eenige schepenzegels dier gemeenten ; in : Ons Volksleven, d. V, bl. 30, 49.
5359. Id. Sobriquets des communes b., bl. 31, 544, 549.
5360. De Ram. Synopsis, bl. 286.
5361. Donnet F. Inv. Kvw. Pr. Antw. 1910, bl. 584.
5362. Ernalsteen J. Mislukte oogsten te Loenhout ; in : Oudh. en K., d. XX, 1929.
5363. Id. Inhuldiging van Robrecht, grave van der Marcke

- en van Aremberch, als heer van Loenhout, in 1541 ; in :
Oud. en K. 1925, bl. 1-2.
5364. Galesloot L. Inventaire archives cour féod. Brabant,
d. I, blz. 233, 240, 330, 352, 360, 399, 402 (Heerlijkheid) ;
d. II, blz. 94, 242, 361, 411, 416 (Leenen).
5365. Goetschalckx P. J. Geschiedenis bisd. Antwerpen, d.
IV, Dekenij Hoogstraten. Bd. I, 1910, blz. 321-342.
5366. Id. Oorkondenboek der Witheerenabdij van St. Mi-
chiels te Antwerpen. Ekeren-Donk, 1909 ; blz. 161, 307.
- 5366bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 132.
5367. Guicciardini L. Beschrijving, blz. 222. (Beschrijving
Antwerpen. Uitg. De Olijftak, 1854).
5368. Het leven en de dood van den H. Quirinus.... gevierd
en bezocht in de kerk van Loenhout. Zundert, Vosselmans,
1913.
5369. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw. Antwerpen, 1890.
d. I, Oud archieven ; d. III, 1902. Eeredienst ; d. IV, Fransch
tijdvak. Zie inhoudstafel.
5370. Jansen J. E. De oude schuttersgilden in de Antwerp-
sche Kempen. IIS.
5371. Id. Bio-bibliographisch Naamboek Voormannen =
de Bode, van Elsacker, Hellebeke, Hexius, Montens, Mut-
saerts, Perez, Walckiers.
5372. Lauwerijs J. Gids voor Hoogstraten. Hoogstraten, 1935 ;
3^e uitg., blz. 114-117.
5373. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 374-377. Geïll.
5374. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hert. v. Brabant.
's Gravenhage, 1730 ; III Boek, bl. 70. Geïll.
5375. Masen J. H. Het innent der gemeentelijke inkomsten te
Loenhout ; in : Oudh. en K. 1908, bl. 28-30.
5376. Michielsen J. De St. Jorisgilde te Loenhout ; in :
Oudh. en K., 1905, bl. 29-38.
5377. Id. Gesch. der verwoesting v. Brecht in 1584. Brecht,
L. Braeckmans. 1887 ; bl. 101-102.
5378. Montens = La noblesse belge. Annuaire 1912 ; 2^e d.
bl. 174-175.
5379. Nelis H. Inventaire archives Chambres des Comptes

- (Rijksarchief). Brux., 1931, d. VI, nr. 45992.
5380. Perez = Stein d'Altenstein. Annuaire de la noblesse de Belgique. 9e jaar, 1855. — de Herckenrode. Nobilaire, d. III, bl. 1540.
5381. Piot Ch. Inventaires divers. (Rijksarchief). Cartes et plans, 3e supplém., bl. 146.
5382. Quirijnen E. Soldatenziel. (J. Stoffels). Uitg. Bode H. Hart, 1928.
5383. Retabel S. Quirinus = Exposition Mechelen 1911. Catalogoog, bl. 28. — Annales Ac. Arch. Belg., LXIV, 1912, bl. 381. — Bull. CR. Art. Arch., XXXII, 1893, bl. 248; XLI, 1902, bl. 378. — H. Rousseau. Notes pour servir à l'hist. de la sculpture en Belgique : les Rétables; in: Bull. CR. Art. et arch. d. XXIX-XXXIV. Brux., 1890-1895.
5384. Schepenakten en zegels; in : Kempisch Museum, 1891, bl. 206.
5385. Schobbens J. Promenades Prov. Anvers; d. II, bl. 210, 220.
5386. Sleeckx. Beschrijving der Prov. Antwerpen. Antw., 1852; bl. 94-95.
5387. Squilbeck Dr. J. Een albasten Engelsch beeldhouw-werk in de kerk van Loenhout; in : H. O. K. (Hoogstraten), 1938, bl. 79.
5388. Stadius = Biogr. nat., d. XXIII, 1921-24, bl. 526-533. Foppens, Bibl. Belg. (1739), d. II, bl. 734-735. Portret. — Quetelet. Hist. des Sc. math. et phys. chez les Belges (1864), bl. 102-104. — Le Paige. Notes pour servir à l'hist. des math. dans l'ancien Pays de Liège; in : Bull. Inst. Arch. Liégeois, XXI, 1881, bl. 475-480. — J. Ernalsteen. Joannes Stadius Loennouthesius 1527-1579. Brecht, Braeckmans, 1927. — De Seyn. Dict. des Ecrivains belges, (1931), d. II, bl. 1658.
5389. Van Aken A. J. Geschiedenis van Loenhout. Antwerpen, De Vlijt, [1938]; Ceill.
5390. Walckiers = Stein d'Altenstein. Annuaire nobl. Belg. 23^e j., 1869.

Zie d. I. o.c.: nrs 149, 161, 270, 276, 474, 748, en : Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

NISPEN.

Gehucht van Esschen - Kalmphout. Zie deze gemeenten.

5391. Gedenkschriften Kalmphout - Esschen. 1936, 1938, 1940.
5392. Krüger J. B. Kerk geschied. bisdom Breda. IVe d., bl. 26.
5393. Goetschalckx P. J. Geschied. bisdom Antw., IVe d., Dekenij Hoogstraten.
5393bis. Van Spilbeeck. De Abdij van Tongerlo.

NIEUWMOER.

Gehucht van Kalmphout-Esschen. Zie deze gemeenten.

5394. Gedenkschriften Kalmphout - Esschen. 1935, 1936.
5395. Jansen J. E. Bio-bibliographisch naamboek voormannen - familiën der Kempen = Deckers, Tilborghs.
5396. Krüger J. B. Kerk. gesch van het bisd. Breda, d. IV, blz. 23-34 (Nispen).
5397. Goetschalckx P. J. Geschied. bisdom Antw. d. IV, Dekenij Hoogstraten. Bd. I (1910), blz. 141, 160 (Parochie).

OOSTMALLE.

De parochie Oostmalle hing af van de abdij van Averbode.

5398. Adriaensen E. Oostmalle-Stadhouder ; in : Oudh. en K., 1907, bl. 25-28.
5399. AHEB., I, 1864, bl. 118 ; II, 1865, bl. 18-120 ; III, 1866, bl. 44, 388 ; IX, 1872, bl. 476 ; XV, 1878, bl. 402(klooster).
5400. Averbode. Archief der abdij. — De Norbertijner Abdij van Averbode. Averbode, Druk. Abdij, 1920.
5401. Bijdragen, I, 1902, bl. 147-48 (Musschen). — XX, 1929, bl. 110-141 (Bloemenscot).

5402. Butkens. Trophées de Brabant.
5403. Carnoy A. Le mallum dans la toponymie belge : in : 1863-1913, Mélanges offerts à Charles Moeller.
5404. Id. Dictionnaire étymologique du nom des communes de Belgique. II, bl. 434.
5405. Conscience H. Mengelingen. De Brandende Schaapherder (Melhoven). Volledige werken, Antw., Van Dieren, 1869 ; d. V, bl. 186-194.
5406. Cornelissen J. Nederlandsche Volkshumor op stad en dorp, land en volk. Antwerpen, De Sikkel, 1929 ; d. I, bl. 156.
5407. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939.
5408. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant, bl. CXLI, 9, 464, 465, 513.
5409. De Molder Th. De Toponiemen van Oostmalle (1428-1429) ; in: Bijdragen, XX, 1929, 4-20.
5410. Id. Heeren van Oostmalle in de XIVe eeuw ; in : Bijdragen, XX, 1929, bl. 312-319.
5411. Id. Beeldstormerij te West- en Oostmalle ; in : Bijdragen, XX, 1929, bl. 244.
5412. Id. Willem de Zwijger, prins van Oranje, te Oostmalle ; in : Oudh. en K., 1933, bl. 94-100. Geïll.
5413. Id. Geschiedkundige bijdrage over Henricus van Turnhout, kanunnik van S. Pieter te Leuven, persoon der kerken van Oostmalle en Veerle ; in : Taxandria, 1938.
5414. Id. Keuren Oostmalle ; in: Oudh. en K., XXVI, 1935, nr. 1.
5415. Id. Geschiedkundige proef over de S. Joris-Gulde te Oostmalle vanaf 1523 ; in : Oudh. en K., 1929, bl. 150-162. Geïll.
5416. Id. Romaansche Doopvonten van Oostmalle en Gierle ; in: Taxandria, VIII, 1936, nr 4.
5417. Id. De Wolfskapel. (Mengelingen, Cornelissen, 1941)
5418. De Raadt Th. Les sobriquets des communes belges. Bruxelles, Baune, 1904, bl. 45, 86, 109, 128, 205, 538, 539, 555.

5419. De Ram. Synopsis, bl. 231 en 287.
5420. De Ridder F. Oostmalle ; in : O. K. 1906, bl. 63-70.
5421. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw., I, bl. 29-33.
5422. Vicomtes du Bus de Gisignies. Bruxelles, 1869 ; in-4".
La noblesse belge. Annuaire de 1910, bl. 210-212. — Burg-
graaf Leonard Pieter Jozef : Biographie nationale, d. VI,
1878. — P. J. van Beneden, in : Annuaire de l'Acad. roy.
des Sc., des lettres et des B.-A. de Belgique, XLIX, 1883,
28 blz. en portret.
5423. Galesloot L. Inventaire Archives Cour féod. Brabant.
Brux., 1870 ; d. I (Oostmalle - Bloemenschoot, bl. 177, 188,
234), d. II, bl. 247, 284, 299.
5424. Goetchalckx P. J. De Heeren van Oostmalle ; in : Ta-
xandria, 1921, bl. 1-13, 26-29.
5425. Id. Musschen, 1735 ; in: Bijdragen, 1902, bl. 147-148.
- 5425bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 133.
5426. Harou A. Une excursion en Campine : Oostmalle ; in:
Bull. Soc. Roy. de Géogr., d. XIV, 1890, bl. 86-106.
5427. Heidendal Felix. De Lieve Vrouwkes uit de Kempen ;
in: De Gulden Spoor. Propagandablad voor den Gewestbond
Noorderkempen. (Davidsfonds, 2de jg., December 1937.)
5428. Hostachy V. Douze récits dans la joie. Paris, Desclée,
1933, bl. 156-161.
5429. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antwerpen. d. I, bl. 118,
197, 198 ; d. III (1902). Zie tafel ; d. IV, bl. 248, 282, 318.
5430. Jansen J. E. Bio-bibliographisch naamboek Familien -
Kempen = du Bus, de Renesse, Van der Schueren.
5431. Id. Pottebakkerij ; in: Taxandria, 1922, bl. 92.
5432. Id. Oostmalle. Gids ; in : Taxandria, 1941.
5433. Id. De oude schuttersgulden in de Antw. Kempen.
- 5433bis. Id. Familien de Pestre en Talon, Turnhout-Oostmalle ;
in: Taxandria, 1942.
- 5433ter. Laenens B. Fr. van Giel, schilder v.d. Kempen. Antw.
1943.
5434. Lauwerijs J. Gids voor Hoogstraten (1935). bl. 106-107.
5435. Le Roy. Not. March. S. R. I., bl. 208-211. Geill.
5436. Id. Groot kerkelijk tooneel van Brabant.

5437. Id. Groot wereldlijk tooneel van Brabant. III Boek, bl. 71. Geïll.
5438. Leurs St. Kerktoeren ; in : Tijdschrift St.-Bernulfus, Utrecht, 1920, bl. 60-61.
5439. Marchal E. Mémoire sur la sculpture aux Pays-Bas pendant les XVIIe et XVIIIe siècles. Bruxelles, Hayez, 1877, bl. 86 (W. Pompe).
5440. Michiels J. Oostmalle ; in : Oudh. en K., 1906, bl. 45-62.
5441. Id. Gesch. der verwoesting van Brecht in 1584. — Brecht, L. Braeckmans, 1887, bl. 103.
5442. Nève L. Notice sur l'ancienne cour seigneuriale de Blommerschot à Oostmalle ; in : Taxandria, 1908, bl. 91-101.
5443. Id. en Prims. Bloemerschot (Oostmalle) in de IXe e. ; in : Bijdragen, XX, 1929, 140-141.
5444. Oostmalle. Klooster O. L. Vr. Presenteringhe = A. Erens O. Proem. Oorkonden Norbertinnenklooster. Breda, St. Cath. dal. — Genard P., Geschiedkundige verhandelinge over het klooster der Oostmallen. Antw., Buschmann, 1868 ; (Graf-schriften). — Van Heussen. Hist. episcopatum Federati Belgii, d. II. bl. 140 — J. Gielemans. Anecdota, bl. 289. — Prims Fl. ; in : Bijdragen, XX, 1928, bl. 196-237. — Id. en Ernalsteen J. — Wichmans. Brabantia Mariana, bl. 837-842. — Zunggo J.A. Historiæ gen. et spec. de Ord. Can. Reg. S. Aug. Prodrumi. Ratisbonæ, J.B. Lang, 1745 ; d. II. bl. 149 — A. HEB. I, 1864, bl. 118-119 — Zie verder Turnhout-Korsendonck. — Groot kerkelijk tooneel van Brabant, bl. 148. — Mertens en Torfs. Gesch. v. Antw., d. VIII, bl. 409.
- 5444bis. Podesta G. Essai sur la Campine anversoise. Anvers, 1853 ; bl. 36-47.
5445. Prims Fl. Oostmalle. Documenten (1450-1466) ; in : Bijdragen, XXVIII, 1937, 53-59.
5446. Id. Historische toelichtingen bij den Taalschat der Kempische cynsboeken [1940]. Malle, bl. 41.
5447. Id. Oostmalle. Doc. in : Bijdragen 1937, bl. 53-59.
5448. Id. De veldwachter van Oostmalle ; in : Antwerpiensia, 1929, bl. 270-278.

5449. **Renesse** = de Renesse Cte Ch. Silhouettes d'ancêtres. Bruxelles, van Langenacker, 1924-1928 ; 2 reeksen. — Zie daar Bibliographie over de familie de Renesse. — Des Tombe. Het geslacht van Renesse van den oorsprong tot 1430. 's Gravenhage, 1897 ; in-4°. — Biographie nationale. — Le Grelle O. Pierre tombale dans l'église d'Oostmalle ; in: ARAB., B. 4e r. II, bl. 292, 298.
5450. **Saint-Marc**. Oostmalle et le château des Comtes de Renesse ; in: Touring Club de Belg., XXXVI. 1930, bl. 329-332. Geïll.
5451. **Schobbens J.** Promenades dans la Prov. d'Anvers, d. II, bl. 181-187, 190-198.
5452. **Schutterij S. Joris** = H.S. J.E. Jansen. De Schuttersgilden in de Prov. Antw. (Wetenschappelijke Stadsboekerij 'Turnhout.) — Th. De Molder. Geschiedkundige Proef over de S. Joris-Gulde te Oostmalle van af 1523 ; in : Oudh. en K., 1929, bl. 150-162.
5453. **Sleeckx**. Beschr. Prov. Antw. Antw., Van Dieren, 1852 ; bl. 112.
5454. **Stroobant L.** Les Sires d'Oostmael ; in : Taxandria, 1920, bl. 40-160. Geïll.
5455. **Thaër A.** Principes raisonnés d'agriculture. Traduction Baron Crud. Paris, 1931 ; d. III, bl. 8 en volg. (Ploegen).
5456. **Van der Mueren Fl.** Het orgel in de Nederlanden : beeldhouwwerk op het hoogzaal te Oostmalle. 1931, bl. 108.
- 5456bis. Vouwbladje met tekst der gemeente. 1938. Geïll.

Zie verder, o.c., d. I ; — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van der Maelen — Van Rooy — Kreglinger — en nrs. 279, 280, 407, 455, 474, 486, 490, 523, 534, 702, 743, 772, 781.

Iconographie = Kasteel (Grav. in Le Roy. Cantillon - Delices P.B.) — Zichtkaarten. — Schilderijen van R. de Groux en Fr. van Giel.

OVERBROEK.

Gehucht van Brecht. Zie deze gemeente.

5457. Bijdragen, III, 1909, bl. 147.
5458. **Cornelissen**. Volkshumor, I, bl. 157.

5459. **Goetschalckx P. J.** Gesch. Bisd. Antwerpen, IVe d. Dek. Hoogstraten. Bd. I (1910), bl. 126.
5460. **Van Nyen K. S. Cornelius.** Turnhout, Van Laer, 1942. bl. 40.

SINT ANTONIUS (JUCXSCHOT).

Gehucht van Brecht. Zie deze gemeente.

5461. Bijdragen, VIII, 1909, bl. 146.
5462. **Cornelissen J.** Eenige aanteekeningen over de St. Hui-brechtsgilde ; in : Ons Volksleven, 1894, bl. 65-67.
5463. Id. Volkshumor, I, bl. 161.
5464. **Gevers M.** Bruyère-Blanche ou le Bonheur de la Campine. Bruges, Desclée, 1931. Geïll.
5465. **Goetschalckx P. J.** Gesch. Bisd. Antw. IVe d. Dek. Hoogstraten. Bd. I (1910), bl. 125-126.
5466. **Harou A.** Une excursion en Campine : in : Bull. Soc. Roy. belge géogr. XIII, 1889, bl. 473-483.
5467. **Jacobs H.** Invent. arch. Prov. Antw. I, bl. 75; III(1902) bl. 72, 164, 171.

SINT LENAARTS.

Eertijds gehucht van Brecht. Zie Brecht.

5468. Aandenken aan de grootsche H. Hartbetooging te S. Lenaerts, 15 Aug. 1928. Brecht, Braeckmans, 1928. Geïll.
5469. Anal. HEB., d. X, 1873, bl. 244-256.
5470. Bijdragen, VIII, 1909, bl. 116, 144, 310, 431, 505, 512 (Parochie).
5471. **Cornelissen J.** Volkshumor, I, bl. 165.
5472. **De Ram.** Synopsis, bl. 285.
5473. **De Ridder C. B.** Documents relatifs aux paroisses de Brecht et de S. Leonard; in: AHEB. X, 1873, bl. 244-256.
5474. **Donnet F.** Invent. Kunstv. Prov. Antw., 8e afl., 1922. bl. 1206-1225. Geïll.
5475. Id. Variétés campanaires (1e reeks); in : Ann. Ac. Arch. Belg.
5476. **Genard P.** Aanteekening over de bouwmeesters der

- St. Lenaerts kerk onder Brecht in de Kempen. Antw., We De Backer, z. j. — Notice sur les architectes de S. Leonard ; in : Bull. Ac. Arch. Belg., 4e r., d. I, 1885, bl. 90 ; d. II, bl. 438.
5477. Goetschalckx P. J. Gesch. Bisd. Antwerpen, IVe d. Dekenij Hoogstraten. Bd. I, 1910, bl. 123-125 (Brecht en St. Lenaerts, bl. 95-126).
- 5477bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 134.
5478. Harou A. Brecht en S. Lenaerts ; in: Bull. Soc. roy. b. Géogr. XIV, 1890, bl. 567.
5479. Hartlieb Samuel. A Discours of Husbandry used in Brabant and Flanders. Londen, 1650. (Schaapstal).
5480. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Best. Antw., d. III, (1902), bl. 130, 165, 173, 179.
5481. Jansen J. E. De oude Kunst in de Kempen. I, bl. 10-11.
5482. Kerk = Bull. C.R. Art et Arch. XIV, 1865, bl. 307 — XXV. 1886, bl. 19, 306. — XXXVIII, 1899, bl. 237, 238. 5 Bull. An. Ac. Arch. Belg., I, 1908, bl. 283. 287.
5483. Laene I. L. Lægende « Kolkvondel » ; in : Het Klaverblad (Antw. Kunstkring), I. 1859, bl. 19.
5484. Laenen J. Introduction Hist. par. Dioc. Malines, bl. 19, 27, 79.
5485. L'art monumental religieux du Xe au XVIIIe s. Prov. Anvers. Anvers, Dero, 1893. Geïll.
5486. Lauwerijs J. Gids voor Hoogstraten en omtrek. Hoogstraten. Haseldonckx, 1935 ; 3^e uitg. Geïll., bl. 109-110.
5487. Leven van den H. Leonardus = Het leven ende mirakelen van den H. Leonardus, belijder, wiens geapprobeerde Reliquiën berusten in de kerkce of capelle van den zelven Heyligen, onder de parochie van Brecht, Antwerpen, bij J. H. Heyliger [1706]. — Schuermans. Leven en eeredienst H. L. (1870). — P. K. Leven en eeredienst H. L., Antw., 1906. — Van Roey. Leven H. L., 1908. — Abbelat Vie de S. Léonard.
5488. Le Roy. Notit. March. S. R. I, bl. 349 (Brecht).
5489. Leurs, Dr. St. Geschiedenis van de Vl. Kunst. Antw., De Sikkel, d. I, bl. 324, 365.

5490. Id. Kerktoren; in: Tijdschrift S. Bernulfus. Utrecht, 1920, bl. 60-62.
5491. Maho. La Belgique à Marie, bl. 469.
5492. Maere R. S. Léonard. Eglise paroissiale; in: Bull. Gilde S. Thomas et S. Luc., d. XXIII, 1914, bl. 19-27. Geïll.
5493. Schobbens J. Prom. Prov. Anvers. D. II, bl. 203-206.
- 5493bis. S. Lenaerts huldigt het H. Hart. Brecht, 1928. Geïll.
5494. Van Heurck E. Les drapelets de pèlerinages. Bl. 402-404. Geïll.
5495. Wabbes Ph. Een en ander over mijn Parochie. Antw., L. Opdebeek (1924). Geïll.
5496. Wichmans A. Brabantia Mariana, bl. 457.

Zie d. I, o.c.: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

WESTMALLE.

Hing af van de abdij van S. Bernards aan de Schelde.

5497. Anal. HEB. III, 1866, bl. 46. 388; IV, 1867, bl. 257. 428; XIX, 1883, bl. 138 (de Cotereau, Bourse). — XXVII 1898, bl. 365, 369 (Van den Nouwelandt). — XXVIII, 1900, bl. 341 (Pouillé). — XXIX, 1901, bl. 142 (v. d. Nouwelandt). — XXXI, 1905, bl. 313 (Pastoor).
5498. Baillon André = Monographie par Gaston Denys Périer. (Bruxelles, Collect. du Thyrese). Boeken = Moi, quelque part. — En Sabots.
5499. Conscience H. Rikke-tikke-tak. (Volledige werken. Antw., Van Dieren, 1869); d. IV, bl. 89-109. Geïll.
5500. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 167.
5501. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel 1939; bl. 125.
5502. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brab., bl. LXXXVII, 9, 466, 467, 516.
5503. Daems C. Hoogerw. P. = Dr. J. Calbrecht; in: Taxandria, 1935, bl. 76-79. Portret. — Missiën van Scheut. Maandschrift Januari 1935, nr 1.
5504. De Bie Dr. J. B. = Oudh. en. K., 1924, bl. 49-59.

5505. De Molder Th. Benoeming koster 1664 ; in : Oudh. en K., 1930; bl. 4-7.
5506. Id. Westmalle en Zoersel; in: O. en K. 1931.
5507. De Moreau E. L'abbaye de Villers-en-Brabant aux XIIe et XIIIe siècles. Bruxelles, Dewit, 1909, bl. 61.
5508. De Raadt, Sobriquets Com. b., bl. 128, 555.
5509. De Ram. Synopsis, bl. 289.
5510. Donnet F. Ostensoir du XVIIe s.; in: Ann. Ac. Arch. d. LVII, 1905, bl. 322-323.
5511. Id. Inv. Kvw. Pr. Antw. I, bl. 33; VIII, bl. 1366
5512. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarch.), d. I, bl. 486; d. II, bl. 532. Zie inhoudstafels aldaar.
5513. Goetschalckx P. J. en van Doninck B. Oorkondenboek der abdij van St. Bernaards aan de Schelde. Baasrode, Bracke, 1926 (Bijdragen).
- 5513bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 135.
5514. Harou A. Une excursion en Campine - Westmalle; in: Bull. Soc. roy. b. géogr. XIII, 1889, bl. 685-711.
5515. Heeren = de Cotereau — Powis — de Turck de Kersbeeck - van der Straeten - Waillet (Stein d'Altenstein, Ann.) de noblesse).
5516. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Best. Antw., III (19002) bl. 41, 151, 165, 180; IV, bl. 282, 332.
5517. Jansen J. E. De oude Schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen. HS.
5518. Id. Bio-bibliografisch Naamboek = De Bie, de Cote-reau, Van den Nouwelant, Powis.
5519. Laenen J. Introd. Hist. Par. Dioc. Malines, bl. 378.
5520. Lauwerijs J. Gids voor Hoogstraten. Hoogstraten, 1935 ; 3e uitg. bl. 108.
5521. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 191-194. Geïl.
5522. Id. Le grand théâtre profane de Brabant, livre III, bl. 47.
5523. Id. Le grand théâtre sacré du duché de Brabant, d. II, 1er p., bl. 205.
5524. Maho H. La Belgique à Marie (1927), bl. 581. Geïl.
5525. Michielsens J. Westmalle en Zoersel. Zoenakte ; in :

- Kemp. Mus., 1890, bl. 136. — Oudh. en K., 1908, bl. 31-35.
5526. Id. Gesch. der Verwoesting v. Brecht in 1584. Brecht. 1887 ; bl. 103-104.
5527. Id. Volkstelling te Westmalle in 1526 ; in : Ons Volksleven, 1890, bl. 31-33.
5528. Miræus. Op. dipl., d. I, bl. 289, 578.
5529. Noulantius H. = Biogr. Nat. d. XV, 1899.
5530. Piot Ch. Fondations de bourses d'études établies en Belgique. Brux., Weissenbruch, 1885 ; d. I, bl. 589.
5530bis. Podesta G. Essai sur la Campine anversoise. Anv., 1853.
5531. Schobbens F. Prom. Prov. Anvers. II, bl. 179-181.
5531bis. Schoutens St. Maria's Antwerpen. bl. 167-168.
5532. Stroobant L. Le Baron de Turck de Kersbeeck ; in : Taxandria 1911, bl. 241-244. Portret.
5533. Verhoeven J.M.J. = Aen den eerw. heer Mr. J. M. J. Verhoeven, het onbloedig offer voor de eerste mael aen den Almagtigen opdraegende in de succursale kerk van den H. Martinus te West-mal, den XXIV van bloeymaend 1826. Antwerpen, Ancelle, z. j.
5534. Wijwatersvat ; in : De Vl. School, 1866, bl. 133.

ABDIJ DER TRAPPISTEN.

5535. Antwerp. A journal kept there, including also notices of Brussels, and of the monastery of St. Bernard, near Westmalle. London, 1847 ; in -16.
5536. A. P. Visite au monastère de la Trappe. Westmalle ; in : Nouvelle revue de Bruxelles, d. III, 1845, bl. 484-490.
5537. Canivez D. J. M. L'Ordre de Citeaux en Belgique. Des origines (1132) au XXe siècle. Abbaye Cist. de N. D. de Scourmont, 1926. Zie Bibliographie générale en Abbaye de Westmalle bl. 507-509.
5538. de Moreau E. L'abbaye de Villers-en-Brabant aux XIIe et XIIIe siècles. Bruxelles, Dewit, 1909. Zie Algemeene Bibliographie O. Cist.
5539. Eeckhoud G. Kermesses. Bruxelles. Renaissance du livre, z. j. bl. 172-220.

5540. De Poorter C. Dans la Maison du grand silence ; in : Le Soir, 3 October 1940 en volg.
5541. De Potter F. Een bezoek aan de Trappisten van Westmalle. Gent, S. Leliaert & C°, 1887 ; 2e uitg.
5542. Dom F. D. Abt = La semaine religieuse d'Anvers. 1873, bl. 708.
5543. Dries R. Het beschavingswerk der Cisterciënzers in de Evenaarsstreek (Westmalle-Congo) ; in : Onze Kongo, Leuven, I. 1910, bl. 37 en volg.
5544. Dubois. Histoire de l'abbé de Rancé et de sa réforme. Paris, 1869.
5545. E. Een paar dagen in de Provincie Antwerpen of bezoek aan het klooster van La Trappe bij Westmalle in 1829 ; in : De Fakkel, 1830, bl. 253-272.
5546. Eerste eeuwfeest der abdij van Westmalle 1814-1914. Westmalle, Cist. Drukkerij, 1921.
5547. E. Une visite au couvent de La Trappe à Westmalle ; in : L'Abeille de la Campine, Turnh., 1839, nrs. 18, 19, 20.
5548. Geschiedenis der abdij van Westmalle van de Orde der hervormde Cisterciënzers of der strenge onderhouding. Bijeengebracht en uitgegeven door de monniken der abdij. Westmalle, Druk. d. Cist. Orde, 1904 ; in -8°. Geil.
5549. Grangé. Une visite au couvent de la Trappe de Westmal. Anvers, 1838.
5550. Het Cisterciënzer leven in de kloosters der hervormde Cisterciënzers. Westmalle, Abdij H. Hart, 1924.
5551. Histoire des Trappistes du Val-Sainte-Marie avec des notices intéressantes sur les autres monastères de la Trappe en France, en Belgique etc. Namur, 1841 ; in -8°.
5552. Hostachy V. Douze récits dans la joie. Paris, Desclée, 1933 ; bl. 149-156.
5553. Jansen J. E. Een bezoek aan de Trappisten van Westmalle ; in : 't Park's Maandschrift, 1902, bl. 113-116.
5554. Le Bail Dom A. L'Ordre de Citeaux — la Trappe, 1924, in -12. (Collection de Letouzey). Geil.
5555. Les Trappistes en Belgique à Westmalle ; in : L'Artiste, 1835, bl. 149-150.

5556. Levenswijze der Trappisten in het klooster van La Trappe te Westmalle. Antwerpen, J. B. de Beer, z. j.
5557. Malengreau A. Les origines et les constitutions de la Trappe. Turnhout, Etabl. Glenisson et fils, 1874 ; in -8°. Geil.
5558. Perk M. A. Wandelingen door de Provincie Antwerpen. Utrecht, Broese, 1885 ; bl. 36-65.
5559. Roëll A. H. Een feest bij de Trappisten te Westmalle ; in : Dietsche Warande, 1889, bl. 273-277.
5560. Rouvez A. Th. Noël à la Trappe de Westmalle ; in : N° de Noël de « La Métropole ». 1902. Geil.
5561. Vacandard. Vie de Saint Bernard, abbé de Clairvaux. Paris, 1902 ; 3e uitg.
5562. Visite au Couvent de la Trappe de Westmalle. Dijon, 1895.
5563. Visite au Couvent de la Trappe ; in: Podesta G. Essai sur la Campine anversoise. Anvers, 1853, bl. 60-69.
5564. Iconographie = Album met zichten der abdij. — Lithos van scènes uit het kloosterleven. — Schilderij door Witdoeck = Professie van drie Trappisten in de oude kloosterkerk van Westmalle. — Litho door Van Hemelrijck. Pl. 93 ; in: De Cloet. Châteaux et monuments du P.B. (Bruxelles, Jobard, 1830). — Fotozichtkaarten Delville. — Etsen. Zie d. I. o.c.: nrs. 307, 380, 407, 455, 474, 486, 498bis, 523, 592, 702, 704, 748, en : Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

WILDERT.

Gehucht van Esschen-Kalmphout. Zie deze gemeenten.

5565. Goetschalckx P. J. Gesch. Bisd. Antwerpen. IVe d. Dekenij Hoogstraten, bl. 139, 165.

WUUSTWEUZEL (WESTWEZEL).

5566. Anal. HEB. III, 1866, bl. 46 ; IV, 1867, bl. 429.
5567. Bijdragen, II, 1903, bl. 6, 150 ; III, 1904, bl. 575 ; V, 1906, bl. 295, 452 ; VII, 1908, bl. 447, 453 ; VIII, 1909, bl. 116, 170, 431, 434 ; IX, 1910, bl. 394, 412, 454 ; XII, 1913, bl. 229, 366, 394.

5568. Bull. Com. roy. art. et arch., XXXIX, 1900, bl. 181-183. (Kunst. Kerk).
5569. Cantillon. (Kasteel), d. III, bl. 111.
5570. Carnoy A. Diction. étym. Communes Belg. II, bl. 644.
5571. Chastel de la Howarderie (du). Un cartulaire de la Howarderie. Tournai, Vasseur, 1899. Geill.
5572. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 169.
5573. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939; bl. 43, 127.
5574. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brab. bl. CCLI, 10, 11, 468, 469, 520.
5575. De Loë (B^m). Belgique ancienne. Bruxelles, Vromant, 1931; d. II, bl. 131-133 (Necropole).
5576. De Molder Th. De heerlijkheid van Woestwezel; in: Wesalia, V, 1920, bl. 28-31.
5577. De Ram. Synopsis, bl. 289.
5578. Donnet F. Inventaris Kunstv. Prov. Antw. 1e afl. 1902, bl. 64-68.
5579. Id. Statue de S. Jean Nepomucène; in: Ann. Ac. arch. Belg. LVII, 1905, bl. 335.
5580. Galesloot L. Inventaire Archives Cour féod. Brabant; d. I, bl. 12, 73, 137, 232, 233, 236, 240, 321; d. II, bl. 38, 114, 176, 299, 349, 391, 414.
5581. Goetschalckx P.J. Geschiedenis van Schooten, Merxem en Sint Job in 't Goor. Eekeren-Donk. 1919; d. I (zie index).
- 5581bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 137.
5582. Goris G. Veldslag 1813; in: Wesalia, I, 1926.
5583. Grafzerken = Ann. Ac. Arch. Belg. 1850, bl. 360.
5584. Harou A. Une excursion en Campine; in: Bull. Soc. roy. belge de géogr. d. XIV, 1890, bl. 718-725.
5585. J. M. en L. A. Onder de Fransche Republiek 1794-1799; in: Oud. en K. 1905, bl. 39-42, 54-56.
- 5585bis. Kunst H. Sagen te Wuestwezel; in: Wesalia, III, 1928
- 5585ter. Jacobs H. Invent. Archieven Prov. Best. Antw., III, (1902). Zie inhoudstafel IV.
5586. Jansen J. E. Bio-Bibliographisch Naamboek = Van Beeck, du Chastel de la Howarderie, Van Dijk, Van der

- Meere, Van Ostaeyen, van der Ryt, de Vinck.
5587. Id. De oude Schuttersgilden in de Antw. Kempen. HS.
5588. Laenen J. Introd. Hist. par. Dioc. Malines, bl. 27, 110, 129, 385.
5589. Lauwerijs J. Gids voor Hoogstraten (3e uitg.) bl. 113-114.
5590. Id. De Tol van Westdoorn onder Wuustwezel ; in : H.O.K., 1933, bl. 5-23.
5591. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 133-135. Geïll.
5592. Id. Groot wereldlijk Tooneel van Brabant, 's Gravenhage, 1730. III. Boek, bl. 75. Geïll.
5493. Maho H. La Belgique à Marie (1927), bl. 590. Geïll.
5594. Meert C. Wuestwezel, hoofdplaats van het rechterlijk kanton ; in : Oudh. en K., 1905, bl. 49-53.
5595. Michielsen J. Geschiedenis der verwoesting van Brecht in 1584. Brecht, Braeckmans, 1887 ; bl. 100-101.
5596. Id. Wuestwezel ; in : Oudh. en K. 1908, bl. 45-47.
5597. Ontstaan der staatsbaan Antw.-Breda ; in : Wesalia, I, 1926.
5598. P. V. G. De Schuttersgilden van Wuestwezel. Het Kolveniers-, Bus- of Sint Kristoffelgild ; in : Wesalia, III, 1928.
5599. Peeters K. Onze Brandweer vroeger en nu. Folkloristische schets. Brecht, Braeckmans, 1931.
5600. Id. De Wuustwezelsche Dorpskeuren (XVe-XVIIe e.). Gent, Vanderpoorten, 1932.
5601. Id. Koningschieting bij de Wuustwezelsche Gilden. Brecht, Braeckmans, 1932.
5602. Id. De benoeming van koster-schoolmeester K. Vorselmans ; in : Wesalia, 1934, bl. 17-26.
5603. Id. Wind- en Watermolens ; in : Wesalia, II, 1927.
5604. Id. Grenzen ; in : Wesalia, II, 1927.
5605. Id. Oude Moer- en Turfuitbating ; in : Wesalia, 1929.
5606. Id. Wuustwezel 1830-1930 ; in : Wesalia, V, 1930, bl. 33-53.
5607. Id. De Wuustwezelsche Familienamen ; in : Wesalia, 1938-1940, bl. 17-46.

5608. **Peeters K. C.**, Jan en Jozef Vervoort. Geschiedenis v. Wuustwezel.
5609. **Philippen L. J. M.** Het voormalig hoogaltaar van Wuustwezel ; in : Oudh. en K., 1935, aflev. 3-4. Geïll.
5610. **Pinchart A.** Inventaire archives Chambre des Comptes, d. IV, bl. 82, 97, 101.
5611. **Prims, Dr. Fl.** Den Kuerboeck van Wuystwesele (1500) in : Bijdragen, XVIII, 1927, bl. 449-454.
5612. **Schobbens J.** Promenades Prov. Anvers, d. II, bl. 217-220.
5613. **Schoutens.** St. Maria's Antwerpen. (1905), bl. 172-173.
5614. **Sleeckx.** Beschrijving der Prov. Antwerpen. Antwerp., 1852, bl. 94.
5615. **Tysmans J.** Wuestwezel en de oorlog 1914-1918. Brassaacht, De Bièvre, 1923.
5616. **Van der Jonckheyd J.** Legende van O. L. Vr. van Wuestwezel ; in : Wesalia, I, 1926.
5617. **Van Horenbeeck E. H.** Wuustwezelsche Plaatsnamen uit de XVe eeuw; in : Wesalia, 1938-1940, bl. 47-80.
5618. **Van Horendonck E. H.** De Schuttersgilden van Wuestwezel. I. Het Kolveniers-, Bus- of Sint Kristoffelgild ; in : Wesalia, III, 1928, bl. 1-7, 17-26, 33-57.
5619. **Verheyen A.** Wezel-Hof ; in: Taxandria, 1921, bl. 35-37.
5620. **Vinck (Fam.)** = Ann. Ac. Arch. Belg. XIV, 1857, bl. 501-508.
5621. **Wesalia.** Orgaah van den Oudheidkundigen Kring van Wuustwezel. Driemaandelijksch tijdschrift, 1^e jaarg., 1926, en volg. Zie daar verscheiden artikels die ons onmogelijk zijn alle op te geven.

Zie d. I. o.c.: nrs. 300, 307, 380, 455, 474, 748, 791, 800, 802, en van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

Kanton Heist-op-den-berg.

Voor de dorpen onder dit kanton gelegen is het nuttig de volgende werken over Mechelen en Lier te raadplegen :

5622. **MECHELEN** : P. J. Van Doren et V. Hermans. Inventaire des archives de la ville de Malines. Malines, 1859-1895. 8 d. — **David J.** Geschiedenis van de stad en heerlijkheid van Mechelen. Leuven, Van Linthout, 1854. — **Gramaye J.B.** Antiq. belg. ill. duc. Brab. Historiæ et antiquitatem urbis et provinciæ Mechliniensis libri tres. Lovanii, 1708. — **De Azevedo.** Oudheden der stad ende provincie van Mechelen. Loven, 1747. — **Joffroy J. B.** Verhandeling ofte historie der provincie van Mechelen, gedeyld in vier deelen. Mechelen, 1721. — **De Longé.** Coutumes de la ville de Malines. Bruxelles, 1879. — **De Azevedo.** Korte chronycke van vele gedenkwaardige geschiedenissen. Loven; 4 d. — **Willems.** Oude bevolking van het district Mechelen in 1480, 1496, 1526, en 1826 ; in : Mengelingen van historisch-vaderlandschen inhoud, bl. 259. — **Van den Eynden A.** Choix d'inscriptions et monuments funéraires de la ville de Malines et de ses environs. Malines, 1856. — **Godenne L.** Malines jadis et aujourd'hui. Malines, L. et A. Godenne, 1908. — **Leven van St. Rombout** ; in : Acta S.S. — **Claessens P.** Histoire des archévêques de Malines. Louvain. Peeters 1881. — **Remmerus Valerius.** Chronycke van Mechelen, 355-1680. Mechelen, J. F. Van der Elst. — **Korte chronycke van Brabant en van de stad ende provincie van Mechelen.** D. I-VI, Loven, J. Jacobs. — **Oudheden der stad ende provincie van Mechelen.** Loven, J. B. Vander Haert, 1776 ; 7 d. — **Buskens E.** Mechelen in 't verleden. Mechelen, Dierickx-Beke, z.j. — **Leurs St.** Steden en Landschappen. Mechelen, Antwerpen, De Sikkel, z.j. — **De Munck.** Gedenk-Schriften dienende tot ophelderinge van het leven van den H. Rumoldus. Mechelen, J. F. Van der Elst, 1777. — **Laenen J.** Introduction à l'histoire paroissiale du Diocèse de Malines. Les Institutions. Bruxelles, Dewit, 1924. — **Id.** Histoire de

- l'église métropolitaine de Saint-Rombaut à Malines. Malines, Godenne, 1919-1920 ; 2 d. — Id. Brabant vanaf het begin der IVe tot in de XVIe eeuw of voorgeschiedenis van het Aartsbisdom Mechelen. Antwerpen, De Sikkel, 1935-1936 ; 2 d. — Id. Geschiedenis van Mechelen tot op het einde der Middeleeuwen. Mechelen, Dierickx-Beke, 1934. — Id. Geschiedenis van het Seminarie van Mechelen. Mechelen, Laurent, 1930. — Steurs F. De Toren van Sint-Rombautskerk te Mechelen. Mechelen, Dierickx-Beke, 1877. — Provincie, Stad, ende District van Mechelen. Brussel, Jorez, 1770 ; 2 d. — Coninckx H. Mechelen gedurende de dagen der Brabantsche Omwenteling. Mechelen, Dierickx-Beke, 1914. — Mathieu A. Histoire du Grand Conseil de Malines. Bruxelles, 1874. — Van Caster G. Histoire des rues de Malines et de leurs monuments. Malines, Ryckmans, 1882. — Schœffer. Historische Aanteekeningen rakende de kerken, de kloosters, de ambachten en andere gestichten der stad Mechelen. Mechelen, Verhavert, z.j., 3 d. — Van den Eynde A. Tableau chronologique des écoutètes, des bourgmestres et des échevins de Malines, 1236-1516. Malines, Van Velsen, 1859. — Statuta omnium curiarum ecclesiasticarum provinciae Mechliniensis. Mechliniæ, Jaye, 1667. — Van Gestel C. Historia sacra et profana archiepiscopatus Mechliniensis. Hagæ-Comitum, Van Lom, 1725. — Inscriptions funéraires et monumentales de la Province d'Anvers. 8e Vol. Arrondissement de Malines. Anvers, Buschmann, 1903. — Bulletin du Cercle archéologique, littéraire et artistique de Malines. — Mechlinia. Maandschrift voor oudheidkunde, geschiedenis, kunst, taal en volkskunde. Mechelen, Dierickx-Beke, 1921. — Steurs-Uytterhoeven. De Toponymie van Mechelen. Borgerhout, Regenboog, z.j.
5623. LIER: De Munck. De stad Lier door de rebellen verrast ende door de borgers van Mechelen en van Antwerpen ontsiet. Mechelen, Van der Elst, 1781. — Drymans Ch. Résumé chronologique de l'histoire du Chapitre de S. Gommaire à Lierre ; in : AHEB., V, 1868. — Le Poittevin de la Croix E. Essai historique sur la ville de Lierre et ses monuments

religieux. Anvers, Kornicker, 1847. — Mast E. Inventaris der Archieven; in: Jaarlijksch Verslag der stad. — Deckers P. G. L. Leven en eeredienst van den heiligen ridder Gummarus, met aanbelangende stukken rakende Lier. Lier, Taeymans, 1870. — Mast E. Geschiedkundig Liërsch dagbericht. Lier, Taeymans, 1889. — Van Lom Ch. Beschrijving der stad Lier in Brabant. 's Gravenhage, Block, 1740. — Bergmann A. Geschiedenis der stad Lier. Antw., Buschmann, 1873. — Costumen der stad Lyere ende van haeren by-vange. Mechelen, 1669. — Meerbergen J. Sint Gummarus Leven. Tongerlo, S. Norb. Druk., 1937. — Mertens F.H. Rekening der stad Lier, 1377. Utrecht, Kemink, 1860. — Donnet F. L'Église St. Gommaire à Lierre. Anvers, Kennes, 1913. — Timmermans F. Schoon Lier. Amsterdam, 1924. — Helsen J. Huisnamen te Lier, Leuven, Vl. T. Vereeniging, 1934. — Lier vroeger en nu. Maandblad voor plaatselijke Kunst en Geschiedenis, 1927. — Verzameling Graf- en Gedenkschriften van de Prov. Antw. 7e d. Lier-Antw. Buschmann, 1902. — J. Van In, H. Gummarus, T.G.F.A., 1938.

BEERZEL (BEERSEL-OP-DEN-BOSCH).

- 5624. Analectes HEB., IX, bl. 38.
- 5625. Carnoy A. Dict. étym. Com. belges, I, bl. 52.
- 5626. Cornelissen J. Volkshumor I, bl. 173.
- 5627. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939, bl. 122, 134, 138.
- 5628. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant. Zie d. II. Table onomastique, bl. 14.
- 5629. De Raadt. Sobriquets Com. belges. Bl. 15, 33, 290, 293, 451, 540, 550.
- 5630. De Ram. Synopsis, bl. 264.
- 5631. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 5e aflev. 1911, bl. 768-775.
- 5632. Galesloot L. Inventaire Cour féod. Brab. (Rijksarchief) d. I, bl. 67 ; d. II, bl. 41, 206, 243, 251, 294.
- 5633. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw., III (1902), bl. 151.

5634. **Le Roy J.** Not. March. S. R. I, bl. 261-262. Geïll.
5635. **Liekens L.** Beknopte geschiedenis der dorpen van 't Kanton Heyst-op-den-Berg. II. Beersel ; in : *Gazet van Heyst-op-den-Berg*, December 1907-Augustus 1908.
5636. **Sleeckx.** Beschrijving Prov. Antw.. 1852, bl. 164.
5637. **Van Heurck E.** Drapelets Pèlerinages belges, bl. 43-44. Geïll.
5638. **Vinck J. F.** Beersel. De Beerselsche Brekken ; in : *Ons Volksleven*, VII, bl. 89-92.
5639. **Zand Fr.** Bijdrage tot de geschiedenis van Beersel-op-den-bosch ; in : *Ons Volksleven*, IV, 1892, bl. 174-175 ; d. X, 1898, bl. 78-79 ; d. XII, 1900, bl. 170-171.

Zie d. I. o.c. : nrs 380, 417, 518, en : *Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.*

BEVEL.

5640. **Bergmann A.** Geschiedenis der stad Lier. Antw., 1873.
5641. **Carnoy A.** Dict. étym. com. belges, I, bl. 62.
5642. **Cornelissen J.** Volkshumor, I, bl. 176.
5643. **Cuvelier J.** Les dénombremens de foyers en Brabant. Zie d. II. Table onomastique, bl. 18.
5644. **De Loë B.** Recherches au lieu dit « Kruiskenberg », à Bevel ; in : *Ann. Soc. roy. Archéol. Bruxelles*, d. XXVI, 1912, bl. 158.
5645. **De Longé.** Coutumes du pays et duché de Brabant, d. V, bl. 413-689.
5646. **De Ram.** Synopsis, bl. 265.
5647. **Donnet F.** Invent. Kunstv. Prov. Antw. 2e afl., bl. 42-44. Geïll.
5648. **Jacobs H.** Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902), bl. 151, 165, 176, 179, 183 ; IV, 278.
5649. **Stockmans J. B.** Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel. Lier, Taymans, 1910.
5650. **Id.** Beknopte Geschiedenis van Kruiskenberg onder Bevel. Lier, Taymans, 1903.

Zie d. I, o.c.: nrs. 518, 647, en: Van der Maelen — Jourdain en Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

BOOISCHOT (BOISCHOT, BUSSCHOT).

5651. *Analectes* HEB VI, 1869, bl. 461-462 (Aflaat); X, 1873, bl. 270-273 (Kapelanij).
5652. Brechten L. Uit bange dagen. Antw., Janssens, 1919, bl. 39.
5653. Carnoy A. Dict. étym. com. b.. I, bl. 79.
5654. Cornelissen J. Volks humor, I. bl. 176.
5655. de Gruben = Noblesse Belge. Annuaire 1911. Brux., 1912; bl. 177-178.
5656. della Faille de Leverghem = Noblesse belge. Annuaire 1911. Brux., 1912; bl. 45-48.
5657. De Ram. Synopsis. Bl. 265.
5658. de Turck de Kersbeek = Noblesse belge. Annuaire 1913. Brux., 1913, bl. 247.
5659. Donnet F. Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw., 6e afl., 1912, bl. 914-919.
5660. Galesloot L. Inventaire cour féodale Brabant (Rijks-archief), d. I, bl. 54.
5661. Hof ter Laken te Boisschot; in: De Vl. School, 1874, bl. 125-126. — Bul. C. A. Malines, 1932, bl. 95.
5662. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw., III (1912), bl. 15, 134, 151, 166, 176; IV, bl. 338.
5663. Jansen J. E. Bio-bibliographische naamboek Voormannen-Familiën Kempen = Dens, della Faille, de Leverghem, Heylen, Kersselaers, Tubbax, de Turck.
5664. Kerk van Boisschot; in: De Vlaamsche School, 1874, bl. 201. Geïll.
5665. Lied en historische beschrijving van Boisschot 'nen tijd voor Adams geboorte door 'nen Boisschotschen Sinjoor. Antw., Kennes, 1874. Geïll.
5666. Liekens L. Het Ressort van Mechelen of de geschiedenis der gemeenten Heyst-op-den-Berg, Boisschot, Hallaer en Gestel, Mechelen, Godenne, 1898-1921, 2 d.

5667. Id. Heist in feest. Herinneringen aan het jubeljaar 1905. Heist-op-den-Berg, L. Liekens.
5668. Vlaamsche Standaard. Toegewijd aan de heropbeuring van het Dietsche volk. Weekblad. Boisschot, J. Fr. V. Herck, 1e jaar.

Zie d. I, o.c.: nrs. 377, 421, 518, 745, en: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

GOOR.

5669. Gehucht van Heist-op-den-Berg. Zie Heist.

HALLAAR.

Gescheiden van Heist-op-den-Berg in 1876.

5670. Carnoy A. Dict. étym. com. b. I, bl. 236.
5671. De Raadt J. Th. Sobriquets Com. belges, bl. 166, 359.
5672. De Ram. Synopsis, bl. 268.
5673. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw., 5e afiev. 1911. bl. 808-819. Geïl.
5674. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902), bl. 135, 151, 166.
5675. Jansen J. E. De Oude Kunst in de Kempen, d. I, bl. 25-26. (Taxandria. 1909.)
5676. Ijckens L. Het ressort van Mechelen of de geschiedenis der gemeenten Heyst-op-den-berg, Boisschot, Hallaer en Gestel. Mechelen, Godenne, 1898.
5677. Id. Beschrijving van de kerk en het wonderdadig beeld van O. L. Vr. van Hallaer, met de naamlijst der pastoors en kapelanen. Heist-op-den-berg, Liekens, 1900.
5678. Id. Hallaar. De molen van 't Halderhofken ; in : Oudh. en K., 1934, bl. 75-79.
5679. Maho. La Belgique à Marie, bl. 207. Geïl.
5680. Provincie, stad en district van Mechelen, d. II, bl. 444, 452-456.
5681. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers., d. II, bl. 231-232.

5682. Schoutens St. Maria's Antwerpen, bl. 84-85.
5683. Zand Fr. Oorsprong van Hallaar. Historische legende,
in : Ons Volksleven, d. IV, 1892, bl. 141-144.

Zie d. I, o.c.: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle —
De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

HEIST-OP-DEN-BERG.

5684. Adresse du conseil communal de Heist-op-den-berg
à la Chambre des Représentants, concernant la demande de
concession d'un chemin de fer de Louvain à Herenthals avec
embranchement vers Diest par Aerschot, Malines, 1861.
5685. Anal. HEB., I, 1864, bl. 232. — X, 1873, bl. 268-270.
5686. A. Voerda = Paquot. Mémoires L. P. B. II, bl. 173-174
5687. Bijdragen, VII, 1908, bl. 340. — X, 1911, bl. 404, 451-
454 (Voogdij).
5688. Bormans S. et Schoolmeesters E. Cartulaire de l'église
de S. Lambert de Liège. Bruxelles, Hayez, 1893 ; d. I, bl.
29, 42, 75, 78, 170, 171.
5689. Brechten L. Uit bange dagen. Antw., Janssens, 1919,
bl. 32.
5690. Carnoy A. Dict. étym. Com. B. (1939), I, bl. 251.
5691. Coeckelbergs, Fr. Sprookjes, legenden, sagen, liederen,
afgeluisterd te Heyst-op-den-berg en omstreken. Antw.,
L. Opdebeek, 1903.
5692. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 186-188.
5693. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant
XIVe-XVIe s. Bruxelles. 1912 ; bl. VIII, 14 ; XIX, 5 ;
XXV, 6 ; CCLXVIII, 10 ; CCLXIX, 18 ; 12, 19 ; 424, 22.
5694. De Aankondiger. Nieuws- en aankondigingsblad van 't
kanton Heyst-op-den-berg en omstreken. Heyst, bij F. Lau-
mans-Anthoni sinds 1883. Wekelijks.
5695. De Munck L. L. Gedenckschriften dienende tot ophel-
deringe van het leven, lijden, wonderheden... van den H. Ru-
moldus. Mechelen, van der Elst, 1777 ; bl. 41-44.
5696. De Raadt. Sobriquets des Com. belges, cf. Inhoudsta-
fel. Heist.

5697. De Ram. Synopsis, bl. 268.
5698. Gachard. Inventaire archives Chambre des comptes, d. II, bl. 239, 240, 477; d. III, bl. 221 (Heerlijkheid); bl. 186, 224 (Dorp).
5699. Galesloot L. Inventaire archives cour féod. Brabant. d. II, bl. 152, 207 (tienden); bl. 206 (voogdij); 206, 207 (leenen); bl. 206 (kasteel en afhankelijkheden in de Voogdij).
- 5699bis. Gevers M. Paix sur les Champs. Paris, 1941.
5700. Goblet d'Alviella Cte. Histoire des bois et forêts de Belgique. Paris-Bruxelles, 1927-1930; d. I, bl. 410.
5701. Guicciardini L. Beschrijving van Antwerpen. (Uitg. De Olijftak, 1854), bl. 215-216.
5702. Heist in feest. Herinneringen aan het jubeljaar 1905. Heist-op-den-berg, L. Liekens.
5703. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Best. Antw., III (1912); IV, zie inhoudstafel.
5704. Jansen J. E. De oude Kunst in de Kempen, d. I, bl. 25.
5705. Id. Bio-bibliographisch naamboek = Anthoni, Brems, van den Broeck, Coeckelbergs, Cuperus, Dens, Van Gorkum, Laermans, van Oostenrijck, Peeters, Proost, Schets, Simons, Tubbax, d'Ursel, Van Voerden.
5706. Id. De oude schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen. H.S.
5707. Laenen J. Introd. Hist. Par. Dioc. Malines (1924), bl. 364, 42.
5708. Lentz H. Fondations de bourses d'étude établies en Belgique. Bruxelles, Weissenbruch, 1892; bl. 722.
5709. Liekens L. Het Ressort van Mechelen of de Geschiedenis der gemeenten Heist-op-den-berg, Boisschot, Hallaar en Gestel. Mechelen, Godenne, 1898, en Heist-op-den-berg, L. Liekens, 1921; 2 d. Geill.
5710. Id. Beschrijving van het Ressort Mechelen d.i. Oud Heist en Gestel, in : Ons Volksleven, d. IX, 1897, bl. 10-12, 59-61.
5711. Id. Heista. Een historische fantasie over het ontstaan van het oude Land en de Vrijheid van Heist. Heist-op-den-Berg, L. Liekens, 1942. Geill.

5712. Id. Remarcable voorvallen ofte geschiedenissen, — 1785-1809. Heist-op-den-Berg. L. Liekens, 1904.
5713. Nelis H. Inventaire archives chambre des comptes, d. VI, nr. 45944 (Leenen); nr 49298 - 49302 (Heerlijkheid); nr. 47229 (Bosch).
5714. Netegouw en Demerdal. Maandschrift voor geschiedenis en oudheidskunde uitg. L. Liekens. Heist-op-den-berg. L. Liekens, 1904, 1^e jaarg.
5715. Provincie. Stad ende district van Mechelen. Brussel, Jorez. 1770 ; 2 d. Zie d. II, bl. 398-399, 436-452.
5716. Schobbens J. Promenades Prov. Anvers. II, bl. 232.
5717. Sleenckx. Beschrijving der Prov. Antwerpen. Antw.. 1852. bl. 163-164.
5718. Steenackers E. Notes et documents sur la vie et les travaux de Nicaise de Voerda (1440-1492); in : Bulletin CRH, d. LXXXVIII, bl. 319-382.
5719. Torfs L. Schouteten van Heist, 1392-1543; in : Ann. Ac. Arch. Belg., XXVII, 1871, bl. 264.
5720. Van Ertborn et Cogels. Levé géologique de la planchette de Heyst-op-den-berg. Bruxelles, 1880.
5721. Verhulst S. J. Remarcabele voorvallen ofte geschiedenissen 1785-1809. Heist-op-den-Berg. L. Liekens, 1904.
5722. Visschers P. Hulde aan geleerde mannen geboren te Heist-op-den-berg ; in : Belgisch Museum, d. V, 1841, bl. 168-174.
5723. Id. Redevoering over de godsdienstige opvoeding.... te Heist-op-den-berg. 15 Augusti 1841 en 1842 ; in : De Middelaer (Deuven, van Linthout en van de Zanden).
5724. Zand F. Oorsprong van Heyst-op-den-Berg. Historische legende ; in : Ons Volksleven, III, 1891, bl. 55-57.
5725. Id. Een spookbosch. Sage Heist-op-den-berg ; in : Ons Volksleven, VII, bl. 36.
5726. Id. O. L. Vr. in 't Woud. Middeleeuwsche volkslegende ; in : Ons Volksleven, VIII, bl. 205-211.
5727. Id. De parochiekerk van Heist-op-den-Berg ; in : Ons Volksleven, 1897.

Zie d. I, o.c.: Van der Maelen, Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger — en de nrs. 243, 283, 375, 377, 380, 417, 421, 494, 636, 765, 772.

ITEGEM.

5728. Anal. HEB. III, 1866, bl. 44, 388 ; V, 1867, bl. 460 ; XXXI, 1905, bl. 273.
5729. Bijdragen I. 1902, bl. 254 ; V, 1906, bl. 150-159 (Parochie-Pastors) ; IX, 1910, bl. 178 (Naamafleiding) ; X, 1911, bl. 405 (Notarissen).
5730. Carnoy A. Dict. étym. com. B. I, bl. 289.
5731. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939. Zie Inhoudstafel, bl. 244.
5732. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant, bl. 12, 470, 471.
5733. De Raadt J. Th. Itegem et ses Seigneurs. Notice hist. sur la commune d'Itegem. Malines, Godenne, 1894. Geïll.
5734. Id. Het «Schansken» of «Schransken» en het «Nonnenboschken» te Itegem ; in : Ons Volksleven, VI, 1894, bl. 52-54.
5735. De Ram. Synopsis, bl. 268.
5736. Donnet F. Inventaris Kunstvoorwerpen Prov. Antwerpen. 5e afl. 1911, bl. 758-767. Geïll.
5737. Galesloot L. Inventaire Archives Cour féod. Brab. d. I, bl. 150 (Heerlijkheid) ; d. II, bl. 202, 203 (Leenen) ; bl. 237 (Cijns).
5738. Gebruers P. F. Eenige aantekeningen over den Besloten Tijd. Gheel, 1899-1900 ; 2 d.
5739. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Best. Antw. ; d. I, bl. 70 ; d. III, bl. 135 ; d. IV, bl. 268, 376.
5740. Jansen J. E. De Brabantsche Omwenteling. Turnhout-Kempen. Turnhout, 1940, bl. 91-94.
5741. Id. Bio-Bibliografisch Naamboek Voormannen - Familiën Kempen = Gansacker. Oyenbrugge.
5742. Id. De oude Schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen. HS.

5743. **Le Roy J.** Not. March. S. R. I, bl. 355-359. Geïll.
5744. **Id.** Groot wereldlijk Tooneel der Hert. v. Brabant (1730), bl. 72. Geïll.
5745. **Namèche L.** La ville et le Comté de Gembloux. Gembloux, Duculot, 1922. (H. Guibertus).
5746. **Nelis H.** Inventaire Archives Chambres des Comptes, d. VI, nr. 46782 (Kerkgoederen).
5747. **Pinchart A.** Inventaire Archives Chambres des Comptes, d. IV, bl. 2, 62, 265 (Dorp); bl. 329 (Baan).
5748. **Piot Ch.** Inventaires divers (Cartes et plans) Rijksarchief. Bruxelles, 1879, bl. 145.
5749. **Sleeckx.** Beschrijv. Prov. Antw. Antw., Van Dieren, 1852, bl. 162.

Zie d. I, o.c.: nrs. 274, 474, 494, en : Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — van Rooy — Kreglinger.

NYLEN.

5750. Bijdragen. d. II, 1903, bl. 553 (Tienden); d. VII, 1908, bl. 15 (Naamafleiding); d. X, 1911, bl. 407 (Notarissen).
5751. **Carnoy A.** Dict. étym. com. b., II, bl. 417.
5752. **Cornelissen,** Volkshumor, d. I, bl. 216-218.
5753. **De Raadt J. Th.** Eenige bescheiden dienstig tot de geschiedenis der heksenprocessen in de Nederlanden, in de XVe en XVIe e.; in: Ons volksleven, V, 1893, bl. 206-207.
5754. **De Ram.** Synopsis, bl. 269.
5755. **Donnet F.** Invent. Kunstv. Prov. Antw., 4e afl. 1910, bl. 420-427; 8e afl. 1922, bl. 1350-1351. Geïll.
5756. **Heylen P.** Dissertatio de antiquis romanorum monumentis in Belgio austriaco. (Mém. Ac.)
5757. **Jacobs H.** Invent. Arch. Prov. Antw., I, bl. 70, 200; III (1902), 140, 151, 159, 176, 188.
5758. **Jansen J. E.** De oude schuttersgulden in de Antwerpsche Kempen. HS.
5759. **Kerk,** in: Bull. C. R. Art et archéol. XXXIX, 1900, bl. 189.
5760. **Lamy H.** L'abbaye de Tongerlo, bl. 206.

5761. Stockmans J. B. Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen enz. Lier, Taymans, 1910.

Zie d. I, o.c.: nrs. 647, 726, 771. en: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy, — Kreglinger.

PYPELHEIDE.

Gehucht van Boischot. — Zie deze gemeente.

5762. Cornelissen J. Volkshumor I, bl. 219.
5763. Lied en historische beschrijving van Boisschot, 'nen tijd voor Adams geboorte. Antw. 1874.
5764. Zand Fr Beknopte geschiedenis van «Pypelheide»; in: Ons Volksleven, d. VIII, 1896, bl. 72-75.

PUTTE.

Hing af van de Kommanderij van Pitzenburg.

5765. Analectes HEB. XI, 1874, bl. 18 ; d. XII, 1875, bl. 449-450.
5766. Brouhoven (Familie) = Stein d'Altenstein. Annuaire Noblesse Belg. VI, 1852, bl. 317-331 — Noordbrabantsche Almanak, 1891, bl. 479-493.
5767. Butkens. Trophées, d. IV, bl. 113-114; d. II, bl. 27.
5768. Carnoy A. Dict. étym. com. belg. II, bl. 471.
5769. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 222.
5770. De Raadt J. Th. Notice historique sur les communes de Putte, Schrieck et Grootloo et leurs seigneurs. Gand, 1889.
5771. Id. Sobriquets Com. belges, bl. 33, 48.
5772. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief), d. I, bl. 67 (Heerlijkheid).
5773. Geudens E. Ordonnancie of reglement van het St. Sebastiaansgild van Putte (Mechelen); in : Dietsche Warande, VII, 1894, nr 2, bl. 167-182.
5774. Guicciardini. Beschrijving, bl. 217-218.
5775. Inventaire archives Malines, d. VI, bl. 6, 160, 176; d. VIII, Tafel 355.

5776. Jansen J. E. Bio-Bibliografisch Naamboek = Van der Auweraa. Van der Beken-Pasteel, van Brouhoven, van Dale, Dens, van der Nath.
5777. Jurisprudentia heroica, bl. 235.
5778. Le droit de chasse des chevaliers de la maison teutonique de Malines. Putte; in: Messenger Sc. hist. 1898, bl. 245.
5779. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 247-252. Geill.
5780. Maho. Belgique à Marie. bl. 443 (Braamkapel).
5781. Schoefffer. Hist. aanteekeningen Stad Mechelen. Mechelen, Verhavert; d. III, bl. 453 (Pitzenburg).
5781bis. Schoutens, St. Maria's Antwerpen. bl. 134-138.
5782. Sleeckx. Beschrijv. Prov. Antw. Antw., 1852 bl. 165.
5783. Van Gestel. Hist. Arch. Mechlin. I, bl. 115-116.

Zie d. I, o.c. nrs 377, 380, 421, 452, en: Van der Maelen — Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

SCHRIEK.

5784. Carnoy A. Dict. étym. com. belges, II, bl. 521.
5785. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939; bl. 122, 131, 134, 138.
5786. De Raadt J. Th. Notice historique sur les communes de Putte, Schrieck en Grootloo et leurs seigneurs. Gand, 1889.
5787. Id. Sobriquets comm. belges. bl. 53, 553.
5788. Instellinghe ende regels van het weerdigh Broederschap van den H. Antonius van Padua wettlyck opgerecht in de parochiale kerkke van Schriek. 't Antwerpen, W^e P. Jacobs (1713).
5789. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw. III (1902), bl. 136, 151; IV, bl. 222.
5790. Jansen J. E. Bio-Bibliographisch naamboek = Christijn, Van de Laen, Snoeckx.
5791. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 252.
5792. Plaatsnaam Schriek; in: Oudheid en Kunst. 1910.
5792bis. Prims Dr. Fl. Hist. toel. Taalschat. Kempisch Cynsboeken (1940), bl. 94.
5793. Van der Stegen (Familie) = Stein d'Altenstein, Ann.

Noblesse Belge, 1873, bl. 246. — Goethals. Dict. gén. et hér. d. IV.

5794. Van Gestel. Hist. arch. Mechl. I, bl. 118.

5795. Van Hecurck E. Drapelets pèler. belg., bl. 409-410.

Zie d. I, o.c.: nr 552 en: Van der Maelen, Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

WIEKEVORST.

Pastorij hing af van St. Gummarus-kapittel te Lier.

5796. Anal. HEB. X, 1873, bl. 234-243 (Parochie); XIX. 1883, bl. 342 (Nelis).

5797. Bijdragen I, 1902, bl. 99-100, 245-246 (Laathof); X, 1911, bl. 408 (Notarissen).

5798. Carnoy A. Dict. étym. communes belges, II, bl. 634.

5799. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 229.

5800. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939; bl. 62, 123, 124, 131, 134, 136.

5801. De Ram. Synopsis, bl. 283.

5842. Donnet F. Invent. Kunstvoorw. Prov. Antw., 5e afl., 1911, bl. 820-829. Geïll.

5803. Galesloot L. Invent. cour féod. Brab. (Rijksarchief). D. II, bl. 281, 301.

5804. Gebruers. Besloten tijd - Boerenkrijg. Bl. 169.

5805. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902), bl. 180; IV. 268, 274, 278.

5806. Jansen J. E. Bio-bibliographisch naamboek = de Loquenghien, de Nelis, Smeyers, Van Zuylen.

5807. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 295. Geïll.

5808. Liekens H. Gedenkschrift der inhuldiging van den E. H. Hyp. De Clerck als pastoor van Wieckevorst. Heyst-op-den-Berg, Liekens, 1904.

5809. Lyrana. Zie hiervoor nr 5523.

5810. Prims Dr. Fl. Hist. toel. Taalschat Kempische Cynsboeken (1940), bl. 88.

5811. Schoutens St. Maria's Antwerpen, bl. 169.

5811bis. Van den Bruel V. = Het Misoffer (Tongerloo), 1914; bl. 133-136.

Zie d. I. o.c.: Van der Maelen — Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

Kanton Zandhoven.

BROECHEM.

Hing kerkelijk af van de abdij van Tongerlo.

5812. Anal. HEB., d. II, 1865, bl. 23, 456 ; d. III, 1866, bl. 49, 388; d. V, 1868, bl. 335 (Tienden).
5813. Bijdragen, d. IX, 1910, bl. 298 (Naamafleiding); d. X, 1911, bl. 404 (Notarissen).
5814. Cantillon. (Kasteel), d. III, bl. 120.
5815. Carnoy A. Dict. étym. com. belges, I, bl. 97.
5816. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brabant
Zie d. II, Table onomastique, bl. 29.
5817. De Herckenrode Baron. La Copie d'une pièce authentique concernant la noble maison Le Roy (barons de Broechem); in : Ann. Arch. Belg., d. IV, 1847, bl. 300-311.
5818. De Raadt J. Th. Sceaux armoriés des P.B., d. I, bl. 328 (Schepenzegel).
5819. Id. Jacques Le Roy, baron de Broechem et du Saint-Empire, hist. brab. et sa famille. Nimègue. Thieme, 1891.
5820. Id. Le manoir de Bosschesteyn (Halmalshof) à Broechem. Mechelen, H. Cordemans, 1892. Geïll.
5821. Id. Notice historique sur Broechem et ses seigneurs; in : Bull. Cercle archéol. Malines, d. I, 1889.
5822. De Ram. Synopsis, bl. 266-267.
5823. de Saint-Genois J. Jean van Berchem, voyageur brabançon du XVe siècle ; in : Messenger Sc. hist. Gand, 1855, bl. 440-468.
5824. Donnet F. Invent. kunstvoorw. Prov. Antw., 4e afl., 1910, bl. 524-540 ; 8e afl., 1922, bl. 1250, 1253, 1290-1293,

5825. Fraula = Baron de Stein d'Altenstein : Ann. de la Nobl. de Belg., 1868, bl. 142.
5826. Galesloot L. Inventaire archives cour féod. Brab. D. I, bl. 57, 72, 82, 236, 242, 338 ; d. II, bl. 181, 217, 284 (Leenen), 390 (Heerlijkheid).
- 5826bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 161.
5827. Grafschrift (Kerk) ; in : AAAB, 1850, bl. 359.
5828. Heylen A. Hist. verh. Kempen. (1837), Bl. 11, 133, 162, 165, 167, 168.
5829. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw. D. III (1902), d. IV, zie inhoudstafel.
5830. Jansen J. E. De oude kunst in de Kempen. D. I, bl. 23.
5831. Id. Bio-bibliographisch naamboek Voormannen - Familiën Kempen = van Berchem, Canaert d'Hamale, Crets, de Fraula, De Ridder, de Rivière.
5832. Kasteel Bossenstein ; in : Bull. Gilde St. Thomas et St. Lhc, d. XV, 1902, bl. 96.
5833. Kerkelijke Gewijde vaten ; in : Ann. Ac. Arch. Belg. D. LXIV, plaat 27.
5834. Klooster Ewen = Wichmans, Brabantia Mariana, bl. 484. — Sanderus. Chorographia sacr. Abb. Tongerloa (1726) d. I, bl. 321. — Van Spilbeeck. De abdij van Tongerlo, bl. 35 — Lamy, Abbaye de Tongerlo.
5835. Laenen J. Intr. Hist. Par. Dioc. Mal., bl. 207.
5836. Lamy H. L'abbaye de Tongerlo, bl. 32, 99-103.
5837. Le Roy J. Not. March. S.R. I, bl. 171-188. Geïll.
5838. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hertogdoms van Brabant (1730) bl. 64. Geïll.
5839. Leurs Dr. S. Les origines du style gothique en Brabant, 1re partie, t. II. L'architecture romane dans l'ancien duché de Brabant, bl. 142-146 (Kerk).
5840. Maho. Belgique à Marie, bl. 65. Geïll.
5841. Michielsen J. Gesch. der Verwoesting v. Brecht in 1584. Brecht, Braeckmans, 1887 ; bl. 108.
5842. Nelis H. Inventaire Archives Chambres des comptes (Rijksarchief) d. VI, nr. 46771 (Kerkgoederen).
5843. Notelteirs P. Het kasteel Bosschesteyn te Broechem ;

- in: *Ons Volksleven*, d. IV, 1892, bl. 110-114. Geïll.
5844. Pinchart A. *Inventaire Archives Chambres des comptes* (Rijksarchief) d. V. bl. 226 (Cynsboek).
5845. Redig. *Kasteel Halmale*; in: *Ann. Arch. r. B.* VII, 1850. bl. 355-367.
5846. Schobbens J. *Promenades Prov. Anvers.* d. II, bl. 29-41.
5847. Schoutens St. *Maria's Antwerpen*, bl. 69.
5848. Sleeckx. *Beschr. Prov. Antw.* (1852), bl. 114.
5849. Springael G. *Historische Herinneringen over Broechem en Omstreken.* Antwerpen, Janssens, 1898.
5850. Stockmans J.B. *Deurne en Borgerhout. Brecht, Braeckmans*, 1896-1900. 3 d.
5851. Van Antwerpen D. *Broechem*; in: *Touring Club de Belgique*, 1914, bl. 117-118.
5852. Van Heurck E. *Drapelets pèlerinages Belges*, bl. 60-61.
5853. Van Spilbeeck W. *De Abdij van Tongerlo*, bl. 53 en volg.
5854. Verhoeven P. J. *Het gemeentehuis van Broechem of zoogenaamde Spijker*; in: *Oudh. en K.*, d. IV, bl. 10, 48.
5855. Id. *Beschouwingen over het oud muntwezen met het oog op eenige geldwaarden voorkomende in de oudste schepenakten van Broechem*; in: *Oudh. en K.* d. III, 1907, bl. 29-39.
5856. Wichmans A. *Brabantia Mariana*, bl. 483-486.
- Zie d. I, o.c.: nrs 274, 390, 474, 518, 726, 748, 761. en: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

EMBLEM (EMBLEHEM).

Hing af van het S. Gummaruskapittel te Lier. Zie Lier.

5857. *Bijdragen*, d. III, 1904, bl. 246-256. (*Geschiedenis — Lijst Pastoors*) d. IX, 1910, bl. 291 (*Naamafleiding*).
5858. Cuvelier J. *Les dénombremments de foyers en Brabant*, bl. XXV, 505.

5859. Carnoy A. Dict. étym. com. B. I, bl. 162.
 5860. Deckers P. G. L. Leven en eeredienst van den H. Ridder Gummarus. Lier, Taymans, 1870.
 5861. De Ram. Synopsis, bl. 267.
 5862. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 8° afl., 1922, bl. 1232-1249 en 1348-1349. Geil. •
 5863. Galesloot L. Inventaire Cour féod. Brab. (Rijksarchief) d. I, bl. 241 (Leen Ten Broeke); d. II, bl. 2002, 281.
 5864. Gazet van Emblehem, Katholiek Vlaamsch democratisch Weekblad. Berlaer, J. B. Augustynen, 1932.
 5865. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 163.
 5866. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902). Zie inhoudstafel; IV, bl. 284.
 5867. Maho. La Belgique à Marie, bl. 149-151. Geil. (Alliersche Kapel).
 5868. Meerbergen J. Sint Gummarus leven. Tongerlo, S. Norbertusdrukkerij, 1937. Zie daar uitgebreide Bibliographie bl. IX-XXIII.
 5869. Stockmans J. B. Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel. Lier, Taymans, 1910.
 5870. Van Spilbeeck. De Abdij van Tongerlo, bl. 70, 178.
 Zie d. I. o.c.: nr 647, en: Van der Maeien — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

HALLE (MAGER-HAL).

5871. Bijdragen, d. X, 1911, bl. 109-119. (Wapenschild).
 5872. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 147-148.
 5873. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant, bl. 10. 66, 467, 515.
 5874. De Raadt J. Th. Sobriquets Communes belg. Zie inhoudstafel bl. 567.
 5875. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 8° afl. 1922, bl. 1398-1399. Ook 1° afl. bl. 43-45.
 5876. Id. Kerk. Grafsteen; in: Ann. Acad. Arch. Belg. LVII, 1905, bl. 219-220.
 5877. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief)

- d. I, bl. 35, 72, 85 (Heerlijkheid); d. II, zie Tafel, bl. 514.
5878. Harou A. Une excursion en Campine; in: Bull. Soc. roy. belge géogr. XIII, 1889, bl. 450-468.
5877bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 163.
5879. Jacobs H. Inv. Arch. Pr. Antw. III (1902) bl. 164, 172.
5880. Jansen J. E. Bio-Bibliographisch Naamboek Voormannen — Familiën Kempen = Brouwers, Van der Moelen, Ullens.
5881. Le Roy J. Not. March. S.R.I. bl. 231-233.
5882. Peeraer. De Veldkapellekens in de Kempen; in: Oudh. en K. 1932, bl. 73-76. Geil.
5883. Prims Fl. Hist. toelichtingen bij den taalschat der Kempische Cynsboeken (K. Vl. Acad. 1940) bl. 82.
5884. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers. d. II, bl. 49-50.
Zie d. I, o.c.: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

MASSENHOVEN.

5885. Analectes HEB. XXXIII, 1900, bl. 341 (Pouillé).
5886. Cannart d'Hamale = Stein d'Altenstein. Annuaire de la noblesse de Belgique. 1866, bl. 103-124.
5887. Cantillon (Kasteel) d. III, bl. 117.
5888. Carnoy A. Dict. ét. com. Belg. II, bl. 372.
5889. Cornelissen. Volkshumor, I. 154.
5890. De Ram. Synopsis, bl. 269.
5891. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 8° afl. 1922, bl. 1338-1339.
5892. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. d. I, bl. 85, 238, 342 (Heerlijkheid), d. II, bl. 283, 148, 151, 245, 315.
5892bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 164.
5893. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1907) bl. zie inhoudstafel; IV, bl. 246.
5894. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 234.
5895. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hertogdoms van Brand (1730) III, boek. bl. 70.

5896. Montens = Annuaire de la Noblesse de Belgique, VIII, 1854, bl. 157-161.

5897. Prims Fl. Historische toelichtingen bij den Taalschat der Kempische Cynsboeken (K. VI. Acad. 1940) bl. 83.

5898. Schobbens J. Promenades Envir. d'Anvers, d. II, bl. 126.

Zie d. I, o.c.: nrs 269, 276, 390, 474, 765, en: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

MILLEGEM (MILLEGHEM).

Afhangend van Ranst.

5899. Carnoy A. Dict. étym. Com. Belges II, bl. 389.

OELGEM (OELEGHEM).

Hing kerkelijk af van de abdijen van Tongerlo en S. Bernards aan de Schelde.

5900. Bijdragen, d. IX, 1910, bl. 186 (Naamafleiding) ; bl. 388, 398 (Akten) ; d. XII, 1913, bl. 88. (Goederen S. Bernards).

5901. Carnoy A. Dict. étym. com. belges, II, bl. 426.

5902. Cornelissen J. Volkshumor I, bl. 155.

5903. Cuvelier J. Les dénombremments de foyers en Brabant, bl. 10, 464, 465, 512.

5904. De Ram. Synopsis, bl. 271.

5905. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 6e afl. 1912, bl. 996-1009 ; 8e afl. 1922, bl. 1296-1297. Geil.

5906. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief) ; d. I, bl. 72, 82, 125, 241, 338, 343, 359 ; d. II, bl. 243, 244, 284, 300.

5906bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 165.

5907. Graftschriften Kerk ; in : AAAB., 1850, bl. 361.

5908. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902) ; bl. 151, 164, 173, 187 ; IV, 206, 332, 334.

5909. Jansen J. E. De oude Schuttersgulden in de Antwerpsche Kempen. HS.

5910. Lamy H. L'abbaye de Tongerlo, bl. 197.
5911. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 188-191.
5912. Primis Dr. Fl. Hist. toelichtingen bij den taalschat der Kempische Cynsboeken (Kon. VI. Ac. 1940) ; bl. 84.
5913. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers, d. II, bl. 58-59.
5914. Van Spilbeeck W. De Abdij van Tongerlo, bl. 53 en vlg.

Zie d. I. o.c. ; nrs 390, 726, 743, 748, en: Van der Maelen — Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

PULDERBOSCH.

5915. Bijdragen, d. XIX, 1928, bl. 377-379. (Akten).
5916. Carnoy A. Dict. étym. com. belges, II, bl. 470.
5917. Cornelissen J. Volkshumor I, bl. 157.
5918. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant, bl. CLXXXIX, 10, 466, 467, 515.
5919. De Ram. Synopsis, bl. 271.
5920. Deux peintures du XVe siècle à l'église de Pulderbosch ; in: La Vie Diocésaine. Malines, VII, 1913, bl. 140-142. Geil.
5921. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 4e afl. bl. 564, 8e afl., 1922, bl. 1342-1345.
5922. F. P. Onderling reglement van de Gildebroeders van O. L. V. 1452 ; in: Bijdragen, 1929, bl. 264-265.
5923. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief) ; d. I, bl. 35, 72, 79, 236 (Heerlijkheid).
5923bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 166.
5924. Geudens E. Les cloches de Pulderbosch et Wyshagen et le carillon de Hasselt ; in: Ann. Acad. Arch. Belg., d. LIV, 1902, bl. 616-628. Geil.
5925. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902) ; bl. 151, 164, 173 ; IV, 336.
5926. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 196.
5927. Maho, Belgique à Marie, bl. 442. Geil.
5928. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers, d. II, bl. 126-128.

5929. Schoutens S. Maria's Antwerpen, bl. 133.
5930. Sleenckx. Beschrijv. Prov. Antw. Antw., Van Dieren,
1852, bl. 113.
5931. Van Heurck E. Drapelets Pèlerinages belges, bl. 379-
381. Geïl.
Zie d. I, o.c.: nr 283, en : Van der Maelen — Jourdain et
Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

PULLE.

5932. Analectes HEB. d. III, 1866; bl. 45, 49, 50, 388; XXXI
1905, bl. 267. (Kapelanij).
5933. Bijdragen, XXI, 1930, bl. 119-122. (Pachtcontract).
5934. Cantillon (Kasteel) d. III, bl. 121.
5935. Carnoy. Dict. étym. com. belges, II, bl. 470.
5936. Cuveier J. Les dénombremens de foyers en Brabant,
bl. 10, 464, 512.
5937. De Ram. Synopsis. bl. 271.
5938. Donnet F. Invent. kunstv. Prov. Antw., 5e afl. 1911,
bl. 630-637. Geïl.
5939. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief) ;
d. I, bl. 35, 88, 233, 236, 237, 312, 351. (Kasteel en Heer-
lijkheid) ; d. II, Leenhof, bl. 151, 298.
5939bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 166.
5940. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw., I, bl. 38; III,
bl. 164, 179.
5941. Jansen J. E. De Oude Schuttersgulden in de Antwerp-
sche Kempen. HS.
5942. Le Roy J. Not. March. S.R.I. bl. 225-227. Geïl.
5943. Id. Wereldlijk Tooneel, 76 c. 20.
5944. Prims Dr. Fl. Hist. toelichtingen bij den taalschat der
Kempische Cynsboeken (K. VI. Acad. 1940). bl. 81.
Zie d. I, o.c. nr. 274, 283, 474, 553, en : Van der Maelen —
Jourdain et Van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

RANST.

5945. Bijdragen, d. II, 1903, bl. 296-297. (Tienden).

5946. Bisschops. Het leenboek van Ranst van Willem van Liere ; in : Bijdragen, XXVI, 1935, bl. 212-253.
5947. Butkens. Trophées de Brabant, d. II, bl. 237 (Généalogie Seigneurs).
5948. Carnoy A. Dict. étym. com. belges, b. II, bl. 480.
5949. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant, bl. 10, 466, 467, 516.
5950. De Raadt. De heerlijkheden van het land van Mechele. Norderwyck en zijne Heeren(1892) = Heerlijkheid bl. 18 en volg.
5951. De Ram. Synopsis, bl. 259-260.
5952. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 6° afl., 1912, bl. 920-939 ; 8° afl., 1922, bl. 1294, 1295.
5953. Id. Anvers et le Maroc au XVIe S. Anvers, 1912 (Soc. roy. géogr. Anvers) = André van der Meulen, seigneur de Ranst et de Millegem.
5954. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brabant, d. II zie tafel bl. 525 (Kasteel en Heerlijkheid).
5955. Gebruers P. Besloten Tijd, bl. 180.
- 5955bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 167.
5956. Jacobs H. Inv. A. Pr. Antw. I, III, IV (zie Inhd.).
5957. Jansen J. E. Bio-Bibliografisch Naamboek Voormannen — Familiën Kempen = de Deckere, Van Enchevoirt, de Fourneau, de Gilman, Oudaert, Van der Sloten, Smachtens, Vecquemans.
5958. Le Roy J. Not. March. S.R.I., bl. 161-171. Geïl.
5959. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hertogdoms van Brabant. (1730). Zevenbergen III boek, bl. 71. Doggenhout III Boek, bl. 65. Geïl.
5960. Miræus. Op. dipl. I, 293, 296.
5961. Peeters F. Le Château « Doggenhout » ou de Liere à Ranst. Geïl.
5962. Regelen van het Broederschap van de Geloovige zielen opgericht in de parochiale kerk van den H. Pancratius te Ranst. Lier, J. Van In (1854).
5963. Schobbens J. Promenades Env. Anvers. d. I, bl. 256-258, 266-273.

5964. Springael G. Historische herinneringen over Wommelghem en omstreken. Antwerpen, Janssens, 1897 ; d. II, bl. 63-118.
5965. Statuten van de kloosters der Annuntiaten van Velt hem, Ranst, en al de andere gestichten die uit deze voort-spruiten. Mechelen, H. Dessain, 1863.

Zie d. I. o.c.: nrs 274, 279, 474, 743, en: Van der Maelen — Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

SCHILDE.

Hing af van de abdij van Afflighem.

5966. Afflighem = Dom Bernard. Geschiedenis der Benedictijner abdij van Afflighem. Gent, A. Siffer, 1890. Geïl. — E. de Marneffe. Cartulaire de l'abbaye d'Afflighem ; in *Analectes HEB.*, 1894-1896.
5967. *Analectes HEB.*, d. II, 1865, bl. 116, 420, 456. — d. III, 1866, bl. 45, 49, 50.
5968. Antheunis Mevr. Hendrik Conscience. Eenige bladzijden uit het leven mijns vaders. Antw., 1912, bl. 47.
5969. Bijdragen, d. XIV, 1923, bl. 263-269 (Van de Werve) ; d. XXVI, 1935, bl. 290 (Familie de Proli)
5970. Butkens. *Trophées*, d. IV, bl. 190-191.
5971. Carnoy A. *Dict. étym. com.* b., II, bl. 521.
5972. Conscience H. De Loteling. — Baas Gansendonck. — Blinde Rosa. — De arme Edelman.
5973. Cornelissen J. *Volkshumor*, I, bl. 1600.
5974. Cosemans R. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw ; bl. 43, 45, 127.
5975. Cuvelier J. *Les dénombrements de foyers en Brab.*, bl. 11, 468, 469, 520.
5976. Den Baron van Schilde ; in : *Wekelijks Nieuws uyt Loven*, 1775, d. V, bl. 164-166.
5977. De Ram. *Synopsis*, bl. 260-261.
5978. Donnet Fr. *Invent. Kunstv. Prov. Antw.*, 8e afl. 1922, bl. 1298-1299.
5979. Galesloot L. *Invent. Cour féod. Brab.* (Rijksarch.), d. I,

- bl. 57, 72, 78, 84, 125, 237 (Heerlijkheid en Baronie); d. II.
bl. 283, 299, 300.
5980. Gemeente Schilde. Het feest der Gilde van Sint Sebastiaan (7 en 8 oct. 1878). Antwerpen, Van Os-De Wolf, 1878. Geïl. Ook in het Fransch.
5981. Genard P. Les peintures monumentales de l'hôtel et du Château de Schilde. Anvers, J. B. van Aarsen, z.d. Geïl.
- 5981bis. Goffin L. Topographie Médicale. bl. 169.
5982. Harou R. Une excursion en Campine. Schilde; in : Bull. Soc. roy. b. géogr., d. XIII, 1889, bl. 227-262.
5983. Laenen J. Introd. H. P. D. Malines, bl. 68, 357, 433.
5984. Jacobs H. Inventaris Arch. Prov. Antw. III (1902), bl. 151, 165, 180, 187; IV. bl. 332, 338.
5985. Jansen J. E. De oude Schuttersgulden in de Antwerpsche Kempen. HS.
5986. Id. Bio-Bibliografisch Naamboek = de Cloots, Van Hove, Van Montfort, vande Werve.
5987. Le Roy J. Notitia March. S. R. I, bl. 129. Geïl.
5988. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hertogdoms van Brabant (1730), III Boek, bl. 71. Geïl.
5989. M. V. H. Schilde. Parochie en Kerk. Brasschaat. De Bièvre, 1922. Geïl.
5990. Meulemans J. Inventaris der plaatselijke en kerkelijke archieven der gemeente Schilde. Antwerpen, Van Os-De Wolf, 1878. Ook in 't Fransch, 1879.
5991. Michielsen J. Wetten van de Gilde van Sint Huibrechte te Schilde; in: Ons Volksleven, VI, 1894, bl. 62-65. — Zie ook: Huygebaert. S. Hubert, patron des chasseurs, bl. 111.
5992. Piot Ch. Fondations de bourses d'étude établies en Belgique. Brux., Weissenbruch, 1885; d. I, bl. 957-967.
5993. Prims Dr. Fl. « Regina Pacis » te Schilde; in : Antwerpiensia, 1937, bl. 337-342.
5994. Idem. De van de Werve's; in : Antwerpiensia, 1938, bl. 26-57.
5995. Prov. Antw. Huldebetoon van den Provincieraad van Antwerpen aan den Heer Baron G. van de Werve en van Schilde, gouverneur der Provincie. Antw., De Winter. 1920.

5996. Pinchart A. Inventaire Archives Chambre des comptes (Rijksarchief). d. V (Cijnsboek).
5997. Schobbens J. Promenades Prov. Anvers, d. II, bl. 42-45.
5998. Verbrugge Dr. R. Le pays de Schilde ; in: Bull. Soc. roy. d'Anvers, d. XLIV, 1929.
5999. Verslag over het bestuur en Zakentoestand der gemeente Schilde (1885-1887). Antw., Van Os-De Wolf. Geil.
6000. Z. N. Uittreksels uit de Geschiedenis van Schilde. Antwerpen, Van Os-De Wolf, z.d. [1896?].

Zie d. I, o.c.: nrs 270, 286, 455, 474, 702, 740, en : Vandermaelen, Jourdain et van Stalle. De Seyn, Van Rooy, Kreglinger.

'S GRAVENWEZEL.

Hing af van S. Michielsabdij Antwerpen

6001. Aanteekeningen over den oorsprong en de stichting der christelijke scholen van den H. Joseph Calasanz. Congregatie van Vosselaer. Meerhout, J. Le Bon, 1908.
3002. Anal. HEB., d. II, 1865, bl. 116-118 (Parochiegrenzen); d. XXVIII, 1900, bl. 342 (Pouillé).
6003. Bijdragen, d. II, 1903, bl. 137 (Goederen).
6004. Bormans et Schoolmeesters. Cartulaire de l'église S. Lambert de Liège, d. II, bl. 455.
6005. Cantillon (Kasteel), d. III, bl. 96.
6006. Carnoy. Dict. étym. com. belges, II, bl. 632.
6007. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 147.
6008. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant, bl. 466, 467, 514.
6009. De Ram. Synopsis, bl. 255-256.
6010. Dom E. - Resslerer J. Het Schuttersgild van 's Gravenwezel; in: Oudh. en K., 1934, bl. 27-39. Geill.
6011. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw., 8° afl., 1922.
6012. Eekhoud G. Kermesses. Bruxelles, Renaissance du livre, z.d., bl. 10-22.
6013. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief).

- d. I, bl. 483. (Heerlijkheid). D. II, Zie Tafel, bl. 527.
6013bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 170.
6014. Harou A. Une excursion en Campine. 's Gravenwezel;
in: Bull. Soc. roy. b. géogr., d. XIV, 1890, bl. 712-718.
6015. In Memoriam Lode Opdebeek, begraven te 's Graven-
wezel 7 Mei 1930. [Antwerpen, 1930].
6016. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. I, bl. 28, 138, 140,
189; III (1902). Zie inhoudstafel).
6017. Jansen J. E. Dr. Hoogleeraar Kan. H. De Jongh ; in :
Taxandria, 1920, bl. 17-19.
6018. Id. De Oude Schuttersgilden in de Antwerpsche Kem-
pen. HS.
6019. Id. Bio-Bibliographisch Naamboek Voormannen - Fami-
liën Kempen = Carillo, Gilles de Pelichy, de Glymes, Gra-
maye, van Haveskerke, De Jongh, Putoir, de Roose. van
Susteren.
6020. Le Roy J. Not., March. S. R. I, bl. 229-231. Geïll.
6021. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hertogdoms van Bra-
band. 's Gravenhage, 1730 ; III Boek, bl. 66, 71. Geïl.
6022. Michielsen J. Geschiedenis der verwoesting van Brecht
in 1584. Brecht, 1887; bl. 104, 109.
6023. Schobbens J. Promenades dans la Prov. d'Anvers. d.
II, bl. 52-56.
6024. 's Gravenwezel en S. Job in 't Goor, in: Kempisch Mu-
seum, 1890, bl. 77.
6025. Springael G. Historische Herinneringen. Wijneghem en
omstreken. Antw., Janssens, 1897. D. II, 's Gravenwezel, bl.
72-98.
Zie d. I, o.c.: nrs 390, 455, 474, 743, 772 en: Van der Maelen,
Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

SINT JOB-IN-'T-GOOR.

6026. Analectes HEB, XXVIII, 1900, bl. 344 (Pouillé).
6027. Bijdragen, d. II, 1903, bl. 150-158 (Parochiegesch.);
d. III, 1904, bl. 84 (Scheiding met Schooten).

6028. Cornelissen. Volkshumor, I, 164-165.
6029. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939, bl. 62, 125, 126.
6030. De Raadt. Sobriquets, bl. 421, 549.
6031. De Ram. Synopsis, bl. 262.
6032. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw. 5e afl. 1911, bl. 638-647, en 8e afl. 1922, bl. 1206-1225, 1364-1365.
6033. Galesloot. Invent. cour féod. Brab. (Rijksarchief). d. I, bl. 235, 333, 334 (Heerlijkheid); d. II, bl. 20, 349, 365.
6034. Goetschalekx P. J. Geschiedenis van Schooten, Merxem en Sint-Job in 't Goor, Eekeren-Donk, Vermeiren, 1919-1924; 3 d.
6034bis. Goffin L. Topographie Médicale. bl. 168.
6035. Harou A. Excursion en Campine. 's Gravenwezel; in: Bull. Soc. roy. b. géogr., d. XIV, 1890, bl. 219.
6036. Jacobs H. Invent. arch. Prov. Antw. I, 58; III (1902) Zie inhoudstafel.
6037. Jansen J. E. De oude schuttersguldén in de Antwerpsche Kempen. HS.
6038. Id. Bio-Bibliografisch Naamboek Voormannen — Familiën Kempen = Bukentop, de Cocquiél, van Dombroeck.
6039. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 160.
6040. Michielsen J. Gesch. der verwoesting van Brecht in 1584, Brecht, 1887; bl. 104.
6041. Schobbens J. Promenades Prov. Anvers. D. II, bl. 60-62.
6042. Sleeckx. Beschrijving Prov. Antw. Antw. van Dieren, 1852; bl. 96.
6043. St. Job-in-'t-Goor en 's Gravenwezel (1620); in: Kemisch Museum, 1890, bl. 77.
Zie d. I. o.c.: nr 623, en Van der Maelen, Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van Rooy — Kreglinger.

VIERSEL.

6044. Analectes HEB. V, 1868, bl. 365 (Tiende).
6045. Bijdragen, IX, 1910, bl. 309 (Naamafleiding).

6046. Butkens. Trophées, IV, bl. 119-21 (Hovorst).
6047. Cantillon (Kasteel), d. III, bl. 104
6048. Carnoy A. Dict. ét. com. b., II, bl. 588.
6049. De Cloet. Châteaux et Monuments des Pays-Bas. —
Brux., Jobard, z.d., d. I. Geïll.
6050. De Ram. Synopsis, bl. 272.
6051. Donnet F. Inventaris Kunstvoorw. Prov. Antw. 8° afl.
1922, bl. 1346-1347.
6052. Galesloot L. Invent. cour féod. Brab. (Rijksarchief).
D. I, bl. 85, 238, 242, 342 (Heerlijkheid).
6052bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 172.
6053. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antw. III (1902), IV
(zie inhoudstafels).
6054. Jansen J. E. Bio-bibliographisch naamboek Voorman-
nen - Familiën Kempen = De Herdt, de Villegas.
6055. Id. De Schuttersgulden in de Antw. Kempen. HS.
6056. Le Roy J. Not. March. S. R. I., bl. 233.
6057. Id. Groot wereldlijk tooneel des Hertogdoms van Bra-
bant (1730). Boek III, bl. 69. Geïll.
6058. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers, d. II, bl. 123-
125.
6059. van de Werve (Familie) = Nobiliaire des Pays-Bas et
du Comté de Bourgogne, 2° p. (1760).
6060. Vasse A. Les châteaux, les ruines, les monuments et
les sites pittoresques de la Prov. d'Anvers dessinés d'après
nature. Bruxelles, 1855 (Hovorst).
6061. Van Spilbeeck. De abdij van Tongerlo, bl. 131.
6062. Villegas (Familie) = Stein d'Altenstein. Annuaire de la
noblesse de Belg. 8° jaar, 1854, bl. 195-201.

Zie d. I, o.c.: nrs 474, 743, 771, en: Jourdain et van Stalle
— De Seyn — van der Maelen — van Rooy — Kreglinger.

VOORSCHOTEN.

Gehucht van Viersel. Zie Viersel.

6063. Philippen L. J. M. Register der Sint Sebastiaansgulde;
in: Mengelingen Cornelissen, bl. 186-190.

6064. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief), d. II, bl. 388.

WIJNEGHEM (WYNEGHEM).

Hing kerkelijk af van de abdij van Tongerlo.

6065. Analectes HEB. XXX, 1903, bl. 111-XVI (Reusens).
6066. Bijdragen, d. I. 1902, bl. 131-132; VII, 1908, bl. 519.
(Naamafleiding); IX, 1910, bl. 193 (Naamafleiding).
6067. Butkes. Trophées, d. III, bl. 417-418 (Graafschap).
6068. Cantillon (Kasteel). D. III, bl. 100.
6069. Carnoy A. Dict. ét. com. b., d. II, bl. 635.
6070. Cornelissen J. Volkshumor, d. I, bl. 167
6071. Cuvelier J. Les dénombrements de foyers en Brabant;
bl. 11, 468, 469, 522.
6072. De Ram. Synopsis, bl. 263.
6073. Donnet F. Inv. Kunstv. Pr. Antw., 2e afl., bl. 22-28.
6074. Id. Construction de la tour de l'église; in : Ann. Acad.
Arch. Belg., d. LVII, 1805, bl. 336-338.
6075. Id. Sceaux des familles anversoises aux XIVe et XVe s.
(Famille van Wyneghem). Brux., Impr. med. et sc., 1920.
6076. Ernalsteen J. Isfridius Thys; in : O. en K. XI.
6077. Galesloot L. Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief).
d. I, bl. 487. Inhoudstafel (Heerlijkheid).
6078. Goetschalckx P. J. De familie van Wyneghem te Ant-
werpen; in : Bijdragen, I, n.r. 1923, bl. 161-198.
6078bis. Goffin L. Topographie Médicale, bl. 174.
6079. Goovaerts A. La famille van Havre. Histoire et Généa-
logie. Anvers, van Merlen, 1883. 2 d.
6080. Harou R. Une excursion en Campine. Wyneghem; in :
Bull. soc. roy. belge de géogr. d. XIII, 1889, bl. 71-104.
6081. Heylen A. Hist. Verhand. Kempen. Turnhout, 1837.
6082. Inventaris der Archieven van de gemeente Wyneghem.
Lier, Van In, [1901].
6083. Jacobs H. Invent. Arch. Prov. Antwerpen. I. Zie In-
houdstafel, III (1902), bl. 151, 165; IV. Zie inhoudstafel.

6084. Jansen J. E. De oude schuttersgulden in de Antwerpsche Kempen. HS.
6085. Id. Bio-Bibliografisch Naamboek = du Bois de Nevele, du Bois de Vroylande, Cassiers, Haudion, van Havre, Joostens, Meeus, de Meuleneer, Reusens.
6086. Daenen J. Notice biogr. sur le chanoine E. H. J. Reusens ; in: Bull. Acad. roy. Arch. Belg. 1904, bl. 27-34.
6087. Id. Introd. Hist. par. Dioc. Mal, bl. 78, 354, 374.
6088. Le Roy J. Not. March. S. R. 1, bl. 127-129. Geil.
6089. Id. Groot wereldlijk Tooneel des Hert. v. Brabant (1730) ,bl. 75. Geill.
- 6089bis. Maho H. Belgique à Marie, bl. 592.
6090. Nyst H. Liste des coquilles et polypiers fossiles observés en 1861 au fort avancé de Wyneghem dans le cray rouge. Recherches sur les coquilles fossiles de la prov. d'Anvers.
6091. Notice sur quelques recherches paléontologiques faites aux environs d'Anvers.
6092. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers, d. I, bl. 262-263.
6093. Schoutens St. Maria's Antwerpen, bl. 170.
6094. Sleeckx. Beschrijv. Pr. Antw. Antw., 1852; bl. 110.
6095. Springael G. Historische Herinneringen over Wyneghem en omstreken. Antwerpen, Janssens, 1897; 2 d.
6096. Stockmans J. B. Deurne en Borgerhout sedert de vroegste tijden tot heden. Brecht, Braeckmans, 1896-1900 ; 3 d. Geil. (Passim).
6097. Van Heurck E. Drapelets de pèlerinages B., bl. 478-480. Geil.
6098. Van Spilbeeck W. De abdij van Tongerlo, bl. 70.
6099. Vasse A. Les châteaux, les ruines, les monuments et les sites pittoresques de la Province d'Anvers dessinés d'après nature. Bruxelles, 1855.
6100. Vermoelen J. M. H., geschiedschrijver-archivaris ; in: De Vlaamsche School, 1871, bl. 192. — Biographisch Woordenboek, bl. 597.
- Zie d. I, o.c.: nrs 283, 307, 399, 455, 474, 702, 704, 726,

743, 745, 772, 774, en : Jourdain et van Stalle — De Seyn — Van der Maelen — van Rooy — Kreglinger.

WOMMELEGEM (WOMMELEGHEM).

Hing af van S. Michielsabdij te Antwerpen. Zie Meer.

- 6101. *Analectes* HEB. d. XIV, 1877, bl. 445-479 (Documenten Parochie); d. XXVIII, 1900, bl. 341 (Pouillé); d. XXXI, 1905, bl. 260 (S. Janskapel).
- 6102. *Bijdragen*, 1902, bl. 68-69 (aflaat); 1908, bl. 124 (Naamaflleiding); 1910, bl. 197 (Naamaflleiding).
- 6103. *Butkens*, *Trophées*, d. I, bl. 290.
- 6104. *Cantillon* (Kasteel), d. III, bl. 202.
- 6105. *Carnoy A.* Dict. ét. com. b., II, bl. 642.
- 6106. *Cornelissen J.* *Volkshumor*, I, bl. 168.
- 6107. *Cosemans A.* De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939; bl. 125, 126, 201.
- 6108. *Cuvelier J.* Les dénombrements de foyers en Brabant. bl. XVI, CXLII, 11, 16, 464, 465, 512.
- 6109. *De Ram.* *Synopsis*, bl. 262.
- 6110. *Donnet F.* *Invent. Kunstv. Prov. Antw.* 1e afl., bl. 98-100; 9e afl., 1926, bl. 1484-1503. Geïl.
- 6111. *Id.* Rétable des frères Lammens. Restauration de la tour de l'église; in: *ARAB.* d. LVII, 1905, bl. 329-332.
- 6112. *Galesloot II.* *Invent. Cour féod. Brab.* (Rijksarchief), d. I (Heerlijkheid); d. II. Zie beide Inhoudstafels.
- 6112bis. *Goffin L.* *Topographie Médicale*, bl. 172.
- 6113. *Govaerts E.* *Eglises restaurées*; in: *Bull. Métiers d'art*, 1902, bl. 207-208.
- 6114. *Harou A.* *Excursion en Campine. Wommelghem*; in: *Bull. Soc. roy. belge géogr.*, d. XIII, 1889, bl. 263-266.
- 6115. *Hasse G.* La route ou chaussée romaine à Wommelghem et fers à cheval romains; in: *Bull. Soc. Anthropol. Bruxelles*, d. XXVIII, 1909.
- 6116. *Jacobs H.* *Inv. Arch. Prov. Antw.* III (1902). Zie inhoudstafel; IV (zie inhoudstafel).
- 6117. *Jansen J. E.* *Oude Kunst in de Kempen*, d. I, bl. 23-24.

6118. Id. De oude schuttersgilden in de Antwerpsche Kempen. HS.
- 6118bis. Id. Bio-Bibliographisch Naamboek : d'Affaytadi, Agie, de Cornelissen, van den Heetvelde, van Immerseele, de Neuff, de Witte.
6119. Korte onderrigting over het Broederschap H. Hert v. Jesus opgeregt te Wommelghem. Antw., Janssens, [1835].
6120. Korte onderrigting over het Broederschap van de H. Barbara, opgericht te Wommelghem. [Averbode, Compiet, 1885].
6121. Laenen J. Introd. Hist. par. Dioc. Malines, bl. 68, 364.
6122. Leurs St. Kerktoeren; in: Oud-Holland, 1920, bl. 29.
6123. Le Roy J. Not. March. S. R. I, bl. 205-207. Geil.
6124. Id. Groot wereldlyk Tooneel des Hertogdoms van Braband. (1730). III Boek, bl. 70, 75-76. Geil.
- 6124bis. Maho, Belgique à Marie, bl. 589.
6125. Michiels J. Geschiedenis der verwoesting van Brecht in 1584. Brecht, Braeckmans, 1887; bl. 112.
6126. Prims Dr. Fl. Hist. toelichtingen bij den taalschat der Kempische Cynsboeken. (Kon. VI. Ac. Versl. 1940), bl. 84.
6127. Schobbens J. Promenades Envir. Anvers, d. I, bl. 153-163, 260-262.
6128. Schoutens St. Maria's Antwerpen, bl. 172.
- 6128bis. Spotrymkes; in: Ons Volksleven, I, 1889, bl. 51.
6129. Sleeckx. Beschr. Prov. Antw. Antw., Van Dieren, 1852. bl. 115.
6130. Springael G. Historische Herinneringen over Wommelghem en omstreken. Antw., Janssens, 1897, 2 d.
6131. Stockmans J. B. Deurne en Borgerhout sedert de vroegste tijden tot heden. Brecht, Braeckmans, 1896-1900; 3 d. (Passim).

Zie d. I, o.c., nrs. 268, 272, 274, 307, 455, 474, 748, 771, en: Jourdain et Van Stalle — De Seyn — van der Maelen — van Rooy — Kreglinger.

ZANDHOVEN (SANTHOVEN).

6132. Anal. IIEB., d. III, 1866, bl. 45, 50, 388 ; d. XXVVIII, 1900, bl. 343 (Pouillé) ; d. XXIX, 1901, bl. 368.
6133. Bijdragen, d. VII, 1908, bl. 495 (Zegel) ; d. XII, 1913, bl. 104 (Tienden S. Bernaarts) ; d. XXIV, 1933, bl. 5-40, 73-123 (Schouten).
6134. Cantillon (Kasteel), d. III, bl. 113.
6135. Carnoy A. Dict. ét. com: b., II, bl. 652.
6136. Christijn. Brabants Recht, d. I, bl. 657-718.
6137. Cornelissen J. Volkshumor, I, bl. 169.
6138. Cosemans A. De bevolking van Brabant in de XVIIe en XVIIIe eeuw. Brussel, 1939: Zie inhoudstafel, bl. 254.
6139. Costuymen van Brabant, d. I, bl. 708, 709, 710.
6140. Cuvelier J. Les dénombremens de foyers en Brabant. Zie II, Table onomastique, bl. 163.
6141. Defacqz E. Ancien droit Belgique. Bruxelles, 1846-73; 2 d. (Costuymen).
6142. De Dœ B^m. Belgique ancienne. Bruxelles, 1931 ; d. II, bl. 61-67.
6143. De Longé. Coutumes, d. VI, bl. 1-503.
6144. De Ram. Synopsis, bl. 272.
6145. De Roo P. De Wonderbare maagd Sinte Amelberga. Brussel, H. Goemare, 1872.
6146. Diercxsens. Antverpia nascens et crescens (1773), d. I, bl. 228.
6147. Donnet F. Invent. Kunstv. Prov. Antw., 5 afl., bl. 620-629. Geil. — 8e afl., 1922, bl. 1340-1341.
6148. Id. Tableau de J. De Roore; in: Ann. Ac. Arch. Belg., d. LVII, 1905, bl. 280-281.
6149. Gachard. Inventaire des cartes et plans (Rijksarchief) Bl. 284 (Molen-Heyde).
6150. Id. Inventaire archives chambre des comptes. D. II, (1845), bl. 101, 309.
6151. Galesloot L. Invent. arch. cour féod. Brab., D. I. bl. 46, 50, 130, 232; d. II, zie Index.
6152. Germaansche Vondsten ; in : Torfs: Geschiedenis v.

- Antwerpen. D. I, bl. 5.
6153. Gielens A. Overzicht van de archieven van Zandhoven, berustende op het Staatsarchief te Antwerpen; in : *Taxandria*, 1934, bl. 40-41.
6154. Gramaye J. B. *Antiquitates Belg.* Antwerpia, bl. 34-35.
6155. Goffin L. *Topographie Médicale*, bl. 159-161.
6156. Harou A. Une excursion en Campine; in: *Bull. Soc. Roy. b. géogr.* XIII, 1889, bl. 260-261.
6157. Jacobs H. *Invent. arch. Prov. Antw.* D. I, 58-111; III (1902) Zie inhoudstafel.
6158. Jansen J. E. *Bio-Bibliographisch naamboek Voormannen — Familiën Kempen = Van den Broeke, Van Lyere, 't Seraerts, Van de Werve, Vermoelen, Van Wezenbecke, de Zuiverle.*
6159. Id. De oude schuttersgulden in de Antw Kempen. HS.
- 6159bis. Leonard E. Kerk; in : *Bouwk. Wederopb.* 1941.
6160. Le Roy. *Not. March. S. R.* I, bl. 153-158. Geil.
6161. Monstrans (Kerk); in : *Ann. Ac. Arch. Belg.*, d. LXIX, 1921, bl. 326. Geil.
6162. Nelis H. *Inventaire archives chambres des comptes (Rijksarchief).* D. IV, nr 46794 (kerkgoederen), nr 45729 (feodale rechten).
6163. Ordonnantien ende statuten van keuren ende breucken van Santhoven. Vercondicht ende uytgelesen den 3 May 1665. Antwerpen, Woons, 1666, in-4°.
6164. Pinchart A. *Inventaire archives chambre des comptes (Rijksarchief).* D. V, bl. 226 (Cijnsboeken).
6165. Piot Ch. *Inventaires divers. 3° suppl. Inventaire Cartes et plans (Rijksarchief).* bl. 146 (Heiden).
6166. Pouillet. *Joyeuses entrées de Brabant*, bl. 181 (*Mém. Ac.*)
6167. Prims Dr. Fl. *Historische toelichtingen bij den taalschat der Kempische cijnsboeken.* (K. VI. Ac., 1940), bl. 80.
6168. *Rechten ende costuymen der Hooft-Bancke van Santhoven, in syne Majesteyts Souverainen Rade van Brabant gedecreteert ende binnen de vryheyt van Santhoven vercondicht den dertiensten Juli 1664. Beneffens eenige an-*

- dere ordonnantien op de volgende syde uytgedrukt. —
't Antwerpen by C. Woons, M.DC.LXIV.
6169. Roelants J. Een pareltje uit de Kempen. Santhoven met omgeving van gister, nu en morgen. Brecht, L. Braeckmans, 1934.
6170. Id. Gemeenteraad te Nieuwdorp. Brecht, L. Braeckmans, 1936.
6171. Id. Het Wereldtooneel in Gerechts- en Gemeenteraadszaal. Brecht, L. Braeckmans, 1936.
6172. Id. Dorpsprofeten. [Brecht, L. Braeckmans, 1938.]
6173. Id. Alleman's Koe. Brecht, P. Braeckmans, 1942.
6174. Schobbens J. Promenades Prov. Anvers, d. II, bl. 57.
6175. Schouteten 1403-1791 ; in : Ann. Acad. Arch. Belg., d. XXVII, 1871, bl. 258-260.
6176. Schuerwegen, A. Veldkapellekens in de Kempen. Santhoven ; in : Oudh. en K., 1938, bl. 3-8.
6177. Sleenckx. Beschr. Pr. Antw., bl. 113.
6178. Stockmans J. B. Les Marcgraves ou Ecoutêtes d'Anvers et du pays de Ryen et les Ecoutêtes de Lierre. Conctich et Santhoven de 1359 à 1401. Anvers, V° De Backer, 1905.
6179. Stroobant L. Het brandgravenveld te Zandhoven ; in : Oudh. en K., 1937, bl. 79-87. Geïl.
6180. Verachter. Inventaire Archives d'Anvers, bl. 35.
6181. Vermoelen J. Verhandeling over het dorp en de hoofdbank van Santhoven ; in : De Vlaamsche School, 1863, bl. 207-211, 227-235. — Hoboken, 1936, 2° druk.
6182. Willems J. F. (Uitg.) J. De Klerk. Brabantsche Yees-ten. Codex diplomaticus, d. I, bl. 791. 806.
Zie d. I, o.c. : nrs 163, 243, 274, 286, 307, 452, 474, 704, 748, 772, 779, 780, 791, 804, en : Jourdain et van Stalle — De Seyn — van der Maelen — van Rooy — Kreglinger.

ZOERSEL (SOERSEL).

Hing af van de abdijen van S. Bernardus aan de Schelde
en van Villers.

6183. Anal. HEB. XXVIII, 1900. bl. 344 (Pouillé).

6184. **Antheunis Mevr.** Hendrik Conscience. Eenige bladzijden uit het leven mijns vaders. Leiden, Sythof, 1912; bl. 66-68.
6185. Bijdragen, 1904, bl. 473.
6186. **Carnoy A.** Dict. ét. com. b. II, bl. 657.
6187. Catalogue d'une belle et riche collection de livres rares et précieux dont nombre d'ouvrages anglais avec magnifiques gravures, provenant de la bibliothèque de M. Powis de Zoersel. Bruxelles, 1835.
6188. **Conscience H.** De Loteling.
6189. **Cornelissen J.** Volkshumor I, bl. 171.
6190. **Cuvelier J.** Les dénombrements de foyers en Brabant. Bl. LXXXVII, CXLI, 9, 466, 467.
6191. **De Moreau E.** L'abbaye de Villers-en-Brabant aux XIIe et XIIIe siècles. Bruxelles, Dewit, 1909.
6192. **De Raadt.** Sobriquets com. belges, bl. 64, 109, 131, 543.
6193. **De Ram.** Synopsis, bl. 290.
6194. **Donnet F.** Inventaris Kunstvoorwerpen Prov. Antw., 1e afl. bl. 95-97.
6195. **Id.** Testament. Fondaties; in: Annales Ac. Arch. Belg., d. LVII, 105, bl. 339-340.
6196. **Eekhoud G.** Le Terroir incarné. Brux., Renaissance de l'Occident, 1923.
6197. **Id.** Kermesses. Bruxelles, Renaissance du livre, z.d.
6198. **Galesloot L.** Invent. Cour féod. Brab. (Rijksarchief). d. I, bl. 483. Tafel (Heerlijkheid); d. II, zie inhoudstafel.
6199. **Goetschalckx P. J. en van Doninck B.** Oorkondenboek der Abdij van St. Bernaards aan de Schelde. Antwerpen, Bijdragen, 1926.
- 6199bis. **Goffin L.** Topographie Médicale, bl. 175.
6200. **Hans A.** In het bosch van Zoersel. Contich. A. Hans-vander Meulen, z.d., Geïl. (Kinderbibliotheek).
6201. **Jacobs H.** Invent. Arch. Prov. Antw. I, bl. 75, 188; III (1902), zie inhoudstafel.
6202. **Jansen J. E.** De oude schuttersgulden in de Antwerpse Kempen. HS.

- 6202bis. Id. Bio-Bibliographisch Naamboek = Haeck, Joostens.
6203. Kerk en autaar ; in : Société pour la protection des sites et monuments de la Prov. d'Anvers. Rapport sur le 2e exercice (1905).
6204. Haenen J. Introd. Hist. par. Dioc. Malines, bl. 139, 193.
6205. Liekens L. De Rooversbende van 't Zoerselbosch, Heistop-den-Berg, Liekens, 1904.
6206. Schobbens J. Promenades dans la Prov. d'Anvers, d. II, bl. 187.
6207. Schuerwegen A. Notitie-boek van plantagiën (S. Bernardus abdij te Zoersel in 1824) ; in: Oudh. en K., 1938, bl. 6-92.
6208. Van der Auwera-Uytroeven. Veldkapellekens in de Kempen. Zoersel. In: Oudh. en K., 1932, bl. 109-111. Geil.
6209. Van Heurck E. Drapelets de pèlerinage, bl. 492. Geil.
6210. Zoenakte 1551 ; in: Kempisch Museum, 1890, bl. 136.

Zie d. I, o.c.: nrs 307, 398bis, en: Jourdain et van Stalle — van der Maelen — van Rooy — Kreglinger.

O. L. Vrouw van Sint Eeuwoudskapel.

DE MARIAVEREERING TE TURNHOUT

In deze opbloeiende Meimaand' schittert eens te meer de piëteits-hulde van het Turnhoutsche volk tot de Onbevleete Moeder Maagd. 't Zit in 't bloed van den Turnhoutenaar Maria te vereeren. 't Is niet van vandaag dat zijn vroomheid tot de smeekeende Almacht dagteekent. De ouders, de grootouders, de voor- en overvoorvaderen zetten de tradities voort, waarvan de geloofsverkondigers, H. Maternus, H. Lambertus, H. Willibrordus het eerste zaad in onze streken hadden rondgestrooid. De Mariale Orde van S. Norbertus, die zoo sterk de Kempen sinds de XIIe eeuw onder hare macht hield, door hare abdijen van S. Michiel te Antwerpen, O. L. Vrouw te Tongerlo, Averbode en Postel, en door hare landgoederen en parochiën, ontwikkelde in onze Kempische gouw de Maria-gods-vrucht door haren stichter aangeprezen.

Turnhout, een der bijzonderste Vrijheden van het Kempenland, onderging den invloed dezer Maria-apostelen en ontloek in een voorname Mariastad. Alhoewel de binnenkerk Sint Pieter als patroon vereerde, *patronus ecclesiae*, de plaats nam evenwel O. L. Vrouw als bijzondere *patrones* aan, *patronus loci*, zoo de groote kermis, Zondags na O. L. Vrouw Hemelvaart, en de plechtige processie alsdan in de straten der stad, met het eerbiedwaardig beeld van de Moeder Gods, rijk opgetooid als een koningin, het uitmaken.

Bewijzen wij deze bevestiging met een korte wandeling door de stad in het verleden en het heden.

Al treeënd, gelijk men te Turnhout zegt, langs de kronkelende paden van den buiten, te Schorvoort, Zevendonk, Lokeren, 't Stokt, Heizijde, Castelijn, Meirgoren, overal, aan den

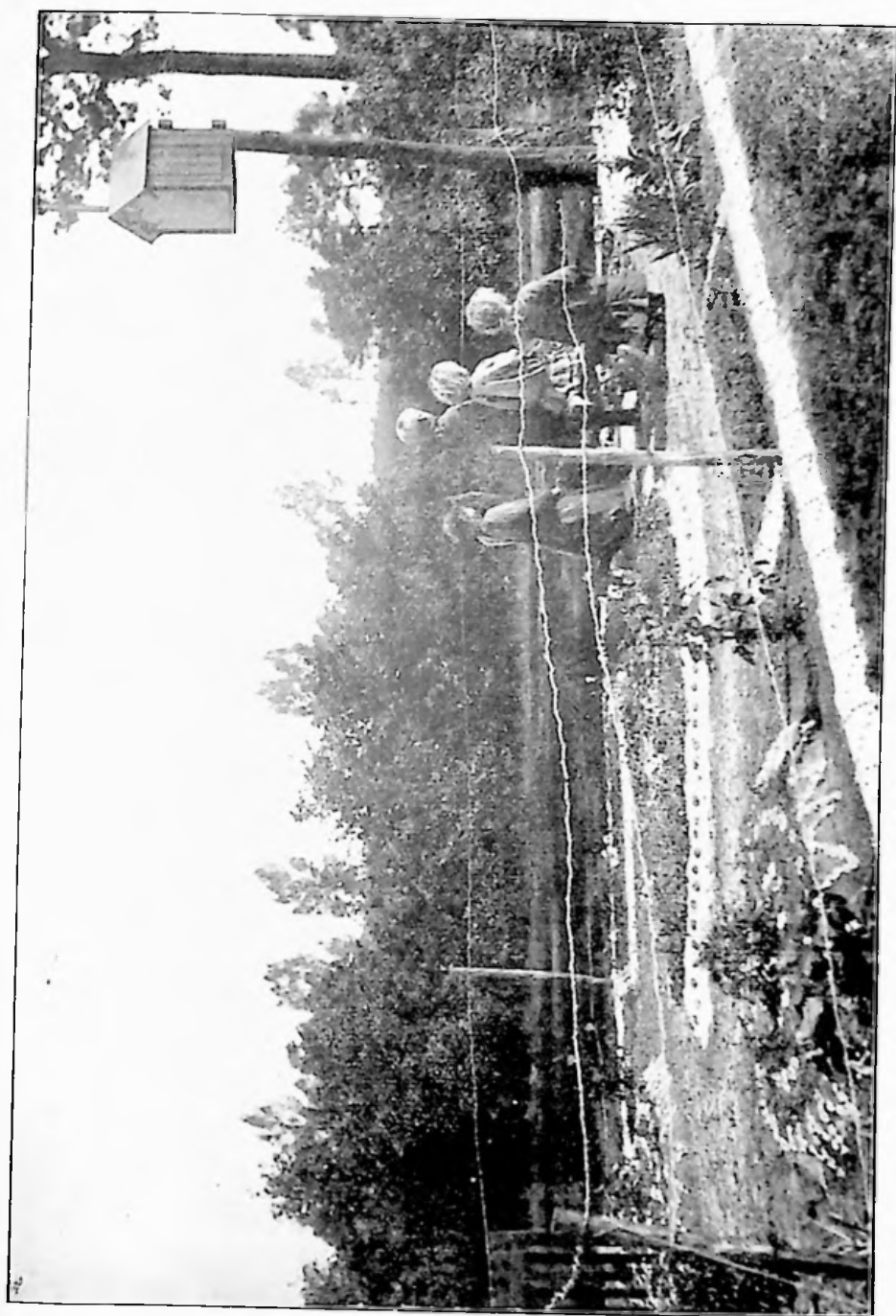
rand van een bosch, in de nabijheid eener hoeve, bij een kruispunt van wegen, treft uw oog een kastje aan een boom of op een staak, waarin, achter een tralie of een glas, een Lieve Vrouwke u tegenlacht, met onderschrift : Ave Maria. De meesten zijn folkloristisch rustiek versierd. Te midden twee fleurige linden, vergezeld in de Meimaand van afgekapte dennen, aaneengeschalkeld door kettingen van papier en roozen, hangt boven het kapelletje een « Roozenhoed » van gekleurd papier en bloemen. Een zandtapijt ligt aan den voet, bezet met een bankje, omringd met schitterende natuurlijke bloemen, omsloten met een omheining van hout of beuken haag. 't Heeft het hart van menig schilder bekoord.

Eigenaardig komt het voor dat het misschien wel aan een heidensch gebruik van lang vervlogen tijden zou kunnen herinneren, als men weet dat de Gallo-Romeinen een Mercuriusbeeld plaatsten daar waar de reizigers en handelaars, die Mercurius als hun bescherm-god aanzagen, voorbijkwamen ! 't Kan ook wel een overblijfsel zijn van bijgeloof en aan de heksen doen denken ! Die booze geesten kwamen daar des nachts bijeen om naar den Sabbat te rijden en hielden er hun buitensporige vergaderingen ! De eerste evangelieverkondigers stelden er een einde aan, kerstenden het gebruik, vernietigden het bijgeloof, en zetten een Lieve Vrouwbeeldje in de plaats.

Een dergelijken oorsprong zouden we kunnen vinden voor die ontelbare Lieve Vrouwe beeldjes in was, hout en steen. prijkend schoon gekleed en versierd in een houten kastje achter glas, die men op de troonkas in vele huisgezinnen ontmoet. Stamt dit gebruik ook niet af van de gewoonte onzer heidensche voorvaders, de « lares familiares » de huisgoden, te vereeren, welk, na het invoeren van het christendom, vervangen werd door die Lieve Vrouwe kapelletjes die den hemelschen zegen door de Moeder Gods in de familie zou bewaren ?

Van klein tot groot komen we tot de steenen kapelletjes, die opklimmen tot de XIVe eeuw, tevens het sieraad van het landschap en de vereering van het volk uitmakend.

De nood, de dankbaarheid, de liefde, de zucht naar gebed bij afstand der parochiekerk, brachten dikwijls den heer, den

Veldkapelletje te Schorvoort Berg.

Standbeeld O. L. Vr. Middelares
(Markt Turnhout).

landbouwer, de gebuurte er toe, om de staakkapelletjes steviger op te bouwen en ze in een steenen kapelletje, met kruis in top en voorschrift voor, om te zetten. De voorbijganger ontdekte het hoofd, sloeg een kruis, prevelde een weesgegroetje of bad voor de zieltjes des Vagevuurs, bijzonder als er stroowissen lagen. De familie van een overledene, als zij met de lijkkar ter kerke voorbijreed, wierp deze busseltjes er neer om aan den afgestorvene te doen denken. 't Gebeurde ook andere keeren dat een groep van negen personen er negen dagen lang kwam bidden om de genezing van een buurman te verkrijgen.

Zulke steenen Mariale bidplaatsjes rijzen talrijk rond Turnhout op. Laat ons een oogenblik stilstaan bij de bijzonderste.

Op het einde der Kwakkelstraat, aan de Grinstede, verheft zich het Kruiskapelletje onder de benaming : O. L. Vrouw tegen de koude koortsen. Het dagteekent uit de XIXe eeuw, maar heeft een ouder vervangen. De kruisprocessie houdt er stil en zingt het Regina cœli. De noodlijdenden komen er de hulp van Gods Moeder inroepen tegen de koude koorts.

Wat verder op de Broekzijde, aan den blijk Hendrickx, prijkt een nieuwe kapel opgebouwd in het begin der XXe eeuw.

Op het einde der Otterstraat tegen de Broekzijde, op den Zandberg, stond sinds onheuglijke tijden een aanzienlijke gotische kapel, Kapel van het H. Kruis in 't Zand, ook O. L. Vrouw in 't Zand (in arena) geheeten. Wanneer men haar bouwde is niet geweten ; waarschijnlijk dagteekende zij uit het tijdvak der St. Eeuwoudskapel (XIVe e.). Zeker is dat zij, in 1559, volop floreerde, als de offer er 2 rynsgulden 13 stuivers opbracht, en tien jaar later nieuwe glasramen geplaatst werden. In 1647, verhing men de koordeuren, verschoonde het oksaal, vernieuwde en stoffeerde het tabernakel en plaatste een nieuw kruis op het dak. Priesters predikten en lazen er de H. Mis. Ongelukkiglijk is zij vóór de Fransche Omwenteling verdwenen.

Van hier uit stappen we naar Oosthoven, naar de gotische kapel van O. L. Vrouw ter Sneeuw, waarschijnlijk uit de XVe eeuw, bekend om wonderbare genezingen die er geschieden.

Er werd gepredikt en het II. Misoffer opgedragen. Dit bidhuis groeide uit tot een oprechte bedevaartplaats, zoo ijverig bezocht, dat zij aanleiding gaf tot een kermis. Kluizenaars, die in de nabijheid woonden, onderhielden deze kapel in de XVIIIe eeuw. Uit onze jonge jaren blijft de herinnering er aan gehecht van de folkloristische processie der kantscholen, op 5 Augustus. Wanneer de kantwerksters domineerden, zoo zij zegden, gingen zij er in groep naar toe, al zingend, opgesmukt met papieren voorschooten, hoeden, roozen, houdend een versierden reep in de hand. Zij toogden er henen om O. L. Vrouwke te bidden, geheel het jaar hun kantje zuiver en wit, zoo wit als sneeuw, te mogen werken. Na hun bezoek aan de kapel verbrandden zij hun reep in 't veld en dronken saviemelk met mastellen.

Een mijl verder naar Turnhout terugkomend staan wij te Calstert of Calfstert tegen de Castelein voor de groote gotische kapel van Sint Theobaldus, op zijn Turnhoutsch Sint Teeuwis en in de oude Dietsche akten als Sint Eeuwouds gekend. Opgetrokken voorzeker in de 2^e helft der XIVe eeuw, met eikenboomen en kerkhof omgeven, werd zij kunstig hersteld in 1924. Eertijds kwam men er Sint Theobaldus aanroepen tegen de stuipen en dronk men gewijd water uit een kinkhoren. In de 2^e helft der XVIIe eeuw kocht het bestuur een Mariabeeld te Weelde; de kapel veranderde in een Mariaoord, onder den titel van O. L. Vrouw van bijstand. Van binnen is zij prachtig gestoffeerd met hoog barokaltaar en schilderij, predikstoel en communiebank der XVIIe eeuw, oude beelden, geschilderde glasramen. Jaarlijks, den 2 Juli, geschiedt er een dag aanbidding en den 27 October herinnert men den Slag van Turnhout in 't gebed. Na de Mis en het Lof wordt de Marche van Turnhout gespeeld.

Deze bijzondere gebeurtenis kreeg hier een merkwaardig verloop. Tijdens dat de Patriotten, den 27 October 1789, in de Gasthuisstraat en 't Vianen tegen de Oostenrijkers vochten, zaten de vrouwen van 's morgens vroeg O. L. Vrouw te bidden om de zegepraal hunner mannen te verkrijgen. Hoe wonder ! Op eens verdwijnt het beeld, ging zweven boven de

troepen en ontving in zijnen schoot de ballen van den vijand. Tegen den middag kwam het terug op zijn plaats, de kleederen verhakkeld, het gezicht verzengd. De Oostenrijksche generaal Schröder had het wachtwoord laten roepen : *In fuga salus, Sauve qui peut*. De vijand vluchtte, de Patriotten zegevierden, Turnhout was vrij, dank aan den moed onzer vaderen en de bescherming van O. L. Vrouw.

Daarna wandelen wij naar de Heizijde en 't Stokt. In de eerste wijk, is een Mariakapel gebouwd, vast tegen een landhoeve, en in de tweede prijkt een kapel van O. L. Vrouw-ter-koorts uit de XVIIIe eeuw, nu vernieuwd, in den volksmond « Piskapelleke » geheeten. Het bewijst, om de godsvrucht langs al haar aspecten te laten kennen, hoe kinderlijk naief het vertrouwen van het volk was, dat er kwam bidden, en wel onder meer — verschiet niet — om het bedwateren zijner kinders te stillen !

Zuid-Westwaarts op begeven wij ons naar Lokeren. Wij treffen er tegen den Gierle steenweg, eertijds in de nabijheid van den Echelenkuil en de Lokeren Kroon, nu de tweede grootste kapel aan, O. L. Vrouw-van-Troost toegewijd. Adriaan Mooykens, een houthakker, bracht ze met aalmoezen tot stand, in 1714. Weldra stroomden godvruchtige zielen uit Turnhout, Gierle, Vosselaar en Beerse toe, die er hun nood aan de Koningin aller harten kwamen klagen. Menig wonder gebeurde, vele tranen werden gedroogd, vele bange harten gerust gesteld. 't Was niet te vergeefs dat het opschrift meldde: *Beveelt u aan mij ; ik zal uw vertrouwen troosten*. Als gebruiken signaleeren wij dat men luidt als een lijk uit de gebuurte over aarde ligt en winter en zomer des zondags de geburen er den Rozenkrans lezen.

Rap nu naar Zevendonk, langs Papenbruggen en de Veedijk. Hier ontmoeten wij de vermaarde Kapel van O. L. Vrouw-van-Bijstand door den H. Scapulier, waar een geheele geschiedenis over te schrijven zou zijn. In de XVIIe eeuw stond er op het Kapelleveld een bedehuis waar, volgens de overlevering, een albasten Mariabeeldje in den omtrek gevonden, zoo vurig vereerd werd dat het volk er weldra een aanzienlijke

kapel optimmerde en een parochie ontstond. Maar het opbouwen ging met veel moeilijkheden gepaard. De boeren hadden het zoo maar op hun eigen handje ontworpen; St. Pieterskapittel en 't Magistraat van Turnhout dienden er bezwaren tegen in. In 1690 begonnen, dan weer stilgelegd, werd het gebouw eindelijk in 1694 afgewerkt. De bevolking vergrootte. In 1874 bracht pastoor Moelants een fraaie neo-romaansche kerk tot stand, waar het oud beeldje en O. L. Vrouw van den H. Scapulier immer vurig worden aanroepen.

Wij keeren nu langs den Zevendonkschen steenweg naar de stad weder. Hier op den Tip noodigt het Krampkapelletje van O. L. Vrouw-van-de-7-Weeën ons nog eerst eens uit om een Weesgegroetje te bidden. Het volk komt er, om leniging van de smartelijke ziekte der krampen te verkrijgen.

In de stad teruggekomen treffen onze oogen een andere soort Maria-vereeering. 't Zijn nu geen kapelletjes meer, maar in keurige nisjes geplaatste Lieve Vrouwe beeldjes, prijkend aan de gevels der huizen, op de hoeken der straten. De gebuurte heeft zich hiermede onder de bescherming der hemelsche Moeder geplaatst, onderhoudt de beeldjes en ontsteekt er des avonds licht voor aan in een hangende lantaarn.

Beperken wij onze beschrijving tot de oudste. De twee vroegste zijn voorzeker, die van de Korte Gasthuisstraat-Vianen, aan den gevel van G. Avonts, en van 't einde der Gasthuisstraat Zuid aan het huis van Rooy. Het eerste, in eik, dagteekent van 't laatst der XVIe — begin XVIIe eeuw, en het tweede, wit geschilderd, vindt zijn oorsprong in de XVIIe eeuw. Zij blijven de eenige ooggetuigen van den heldenmoed der Patriotten en trotseerden het vuur der Keizerlijken in den Slag van Turnhout. Aan het tweede beeldje, is nog een andere herinnering verbonden. In den beginne staande bij den Drenk, op den hoek der huidige Victoriestraat, schrijft de overlevering het bewaren der Gasthuisstraat aan deze Madona toe. Den 16 April 1686, brak een schromelijke brand uit op het einde der Otterstraat, en liep voort langs de Herentalsstraat, tot aan den Lokerenmolen. De huizen der Gasthuisstraat, erg bedreigd, bleven ongedeerd, dank, zegde men,

Gevelbeeld O. L. Vrouw van Victorie
(Korte Gasthuisstraat).

Meimaandversiering van O. L. Vr. van Victorle
(Korte Gasthuisstraat).

aan de bescherming van het Mariabeeldje op den Drenk.

Wanneer wij verder rondwandelen, zien wij op de hoeken der bijzonderste straten, bij den ingang der stad langs de vier kanten, gelijk eertijds de torens op de wallen der vesting, Mariabeeldjes hoog tegen de huizen, alsof zij, zoo de middeleeuwsche torens, de goede stede tegen alle bestorming van den helschen vijand wilden beschutten. Kijk eens aan den ingang der Gasthuisstraat, aan den ingang der Otterstraat, aan den ingang der Warandestraat, — dit beeldje hier der XVIIe eeuw, dat eertijds zoo schilderachtig te midden lommerachtige boomen op de pomp der Botersmarkt (nu Zegeplaats) prijkte, — aan den ingang der Patersstraat bij het huis Huybrechts, waar O. L. Vrouw ter Engelen in al haar luister praalt. Dit laatste beeld blijkt bijzonder belangrijk. Het hing vroeger, tegenover, aan het huis « Den Bonten Mantel », op den hoek der Papenstraat, en werd gewrocht door den grooten kunstenaar Walter Pompe, van Antwerpen. De gebuurte, door tusschenkomst van Wouter van Dun en Frans van Alphen, bestelde het hem, in 1739, tegen betaling van 115 gulden tien stuivers. Met het verhuizen van den eigenaar ging het mede naar het huis « Den Engel » daar juist over ; het werd, om deze huisbenaming, alsmede om de menigvuldige engelen die het omringden, O. L. Vrouw-ter-Engelen geheeten, alhoewel het eigenlijk de Hemelvaart van Maria voorstelt. Hoeveel andere oude beelden zouden wij daar nog kunnen bijvoegen, o.m. O. L. Vrouw Onbevlekt aan de Schild' in de Gasthuisstraat, O. L. Vr. van bijstand op den hoek der Korte Begijnenstraat-Patersstraat, en vele andere die verdwenen of geborgen werden !

Treden wij nu St. Pieterskerk binnen. Laat ons knielen in den kruisbeuk noord voor een aangekleed majestueus Maria-beeld, denkelijk der XVIIIe eeuw. Het troont in een barokaltaar der XVIIe eeuw, waar het een kopij van Rubens, door een zijner leerlingen gepenseeld, verving. Het monumenteel houten gevaarte zelf werd aan de Moeder Gods toegewijd door de twee Maria Genootschappen : O. L. Vrouwe guld en de sodaliteit van O. L. Vrouw van den Rozenkrans. Hoe glorievol

is de geschiedenis dezer twee confreriën, opgericht in de XVIIe eeuw : de eerste reeds eenigen tijd bestaande, als de andere werd gesticht in 1639. Beide onderhouden eigenaardige gebruiken, waarvan wij alleen die van O. L. Vrouw gulde willen aanhalen. Zij bezit het voorrecht het Lieve Vrouwe beeld als mannen in de processie te dragen, daar het doorgaans in de Kempen door meisjes opgetild wordt. Daarbij teeren de leden, op 8 September, en sluiten hun gezellig samenzijn met een primitieven stokkendans. Naast het altaar doorschijnt in levendige kleuren in een glasraam de afbeelding van de 15 mysteriën van den H. Rozenkrans, meesterwerk van Levêque van Beauvais (1877). In den kooromgang staat het aangekleed beeld van O. L. Vrouw-van-de-7-Weeën uit de XIXe eeuw, welk een diepe vereering der Turnhoutsche geloovigen inneemt. Verder op ontmoet men een koorke aan O. L. Vrouw van Lourdes met een altaar haar toegewijd.

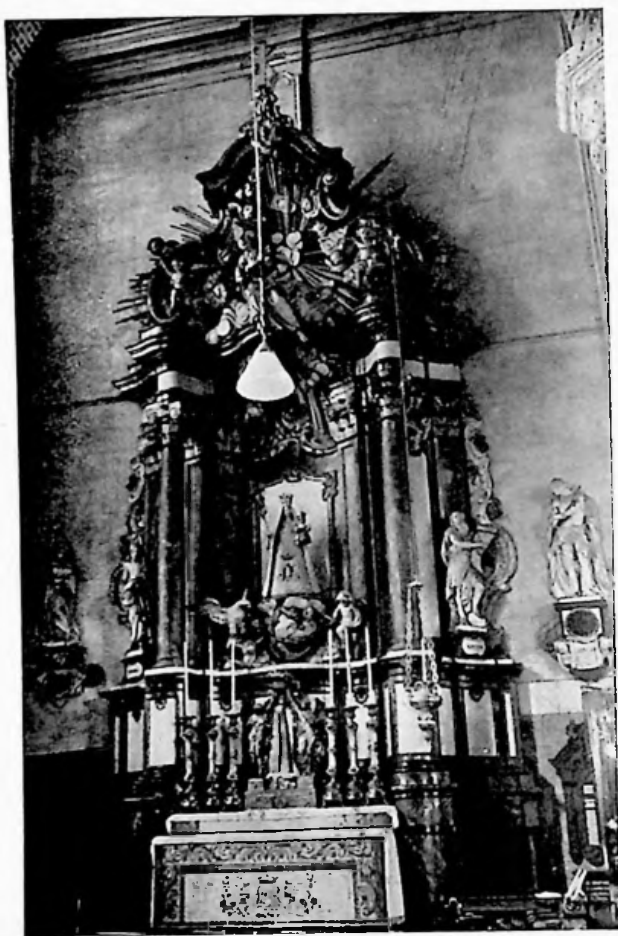
Is geheel dat voorgaande meest objectief, overzien wij nu de andere subjectieve godsdienstoefeningen die ter eere van Maria in S. Pieterskerk gepleegd werden. Hoe vurig vierden de parochianen eertijds de feestdagen van O. L. Vrouw boodschap met een mysteriespel in de kerk, O. L. Vrouw Bezoeking, 2 Juli, als men naar O. L. Vr. van Vosselaar toog, O. L. Vrouw Hemelvaart met groote processie, O. L. Vrouw geboorte met het jubileeren der gul, O. L. Vrouw presentatie, duplex 1^e klas gesticht door Deken Olivier Libermi rond 1552, O. L. Vrouw van den H. Rozenkrans !

Hoe schitterend ijverde het volk ter eere van de Moeder Gods in de Meimaand ; de jonkheid plantte een meiboom en deed een H. Maria-Mis opdragen ! Hoe indrukwekkend klonken de sermonen alsdan gehouden door de Paters Minderbroeders van Herentals en de Dominikanen van Lier ! Hoevele Rozenkransjes werden er gebeden !

En voor wat de familie aangaat, slaat de doopboeken open en leest de namen der gedoopten ; in elk huisgezin zult ge een Mayke (Maria) aantreffen. In hun testamenten bevolen de geloovigen hunne ziel o.m. aan de voorspraak «der overgebenedeyde maget ende Moeder Gods Maria».

Genadebeeld van S. Pieterskerk, gedragen in de processie door mannen der O. L. Vrouwegilde.

O. L. Vr. Altaar in S. Pieterskerk.

Niet alleenlijk in S. Pieters kerk, maar in de tweede kerk, de Oud-Turnhout, bestond een kapelanij van O. L. Vrouw, in 1333 gesticht, en in de Begijnenkerk kwam een dergelijke tot stand in 1399.

Wat een edele kroon zet ten laatste op de Maria vereering in het verleden, de Priorij van Korsendonk, op Turnhoutsch grondgebied, in 1393, opgericht door de hertogin Maria van Brabant-Gelre ! Haar kanunniken bevorderden vooral den Mariacultus en sneden de beeltenis der Moeder Gods in hun gotisch zegel. Getuigen al deze opsommingen niet van den diepen Mariageest onzer vaders ?

Daarop stellen wij aanstonds de vraag : en nu ? Is ons volk in de Mariavereering achteruit gegaan ? Wij gelooven het niet. Als wij de bloeiende congregaties zien van mannen en vrouwen, de broederschappen van O. L. Vr. van Scherpenheuvel, van Lourdes, van Kevelaar, van den H. Scapulier, van O. L. Vr. der 7 Weeën, de viering van Mei- en Octobermaand, de godsvrucht tot de Onbevleete Maagd, de kostbaarheden aan O. L. Vrouwbeeld geschonken, de rijke vaandels, dan is er geen stilstand in Maria's eeredienst op onze dagen te bespeuren. Nog meer, gedenkt die onvergetelijke processie van Scherpenheuvel, die op H. Sacramentsdag te voet naar 't beroemde heiligdom der Aartshertogen Albertus en Isabella ging, de kaarsofferingen der wijken processiegevijs aan de naburige kerk, de vereering en de processie van O. L. Vrouw van St. Eeuwoudskapel tijdens den oorlog 1914-1919, de sierlijke processie van O. L. Vr. met halfoogst, de grootsche Mariale feestelijkheden van 26-27 Juni 1926, opgeluisterd door de tegenwoordigheid van Z. E. Kardinaal van Roey, die de menigvuldige gevelbeelden welke toen als uit den grond oprezen — meer dan drie en twintig — ging inzegenen, de welgelukte staties in al de kerken van Turnhout in de Meimaand 1943, als men dat nagaat bestaat er dan achteruitgang tegen vroeger ?

En de monumenten ? Ziet de grot van Lourdes op het Begijnhof, zoo dierbaar aan 't hart van het Turnhoutsche volk, het kunstbeeld van O. L. Vr. Middelaars met haar zege-

nend kindje Jezus op de markt, en bovenal de moderne kerk van O. L. Vrouw Middelaars, een parel van schoonheid !

Na al deze doorslaande bewijzen, die nog de eenige niet zijn, moet ge dan niet gelooven dat Turnhout een Maria-stad is van ouden en nieuwen datum, en aan haar eer nooit te kort is gekomen ? Moge die vereering steeds toenemen en Maria haar beschermende hand uitgestrekt houden over onze stad !

Nu wordt het tijd dat wij ook een wordeke van O. L. Vr. van Vosselaar zeggen, het begenadigd Mariaoord der Turnhouters. Wij bedevaren er henen aan de hand van de stadsarchieven, en de twee beroemde Mariavereerders der Norbertijner Orde, A. Wichmans, de schrijver van de *Brabantia Mariana* (1632) en G. Van Herdegom, van de *Diva Virgo candida* (1650). Het Maria heiligdom van Vosselaar, op 4½ Kilom. afstand ten Westen van Turnhout gelegen, behoort wel eenigszins aan het Turnhoutsche volk. Inwoners der aloude Vrijheid vonden het mirakuleus beeld, een tronende gotische Madonna, met metaalgoud beschilderd, dagteekend voorzeker uit de XIIIe eeuw, anderen spreken nog van vroeger. Spijtig dat de plaats, een weinig verheven zandplein in de noordelijke richting gelegen, betwist werd, als zijnde Vosselaarsch, Beersch, Turnhoutsch grondgebied. Om verdere moeilijkheden te vermijden stonden onze vreedzame voorouders toe, dat het gevonden beeld naar de naast gelegen Kapel van Vosselaar gebracht werd. Daar bleef de Kempiſche Sedes Sapientiae, eeuwen lang, talrijke genaden door haar goddelijk Kind uitdeelen. In den loop der tijden werd het beeld beschadigd ; men vernieuwde de hoofden van O. I., Vrouw en het kindeke Jezus. De eeredienst bloeide vooral, nadat in het begin der XVe eeuw, de Witheeren van St Michielsabdij van Antwerpen, vurige Mariazonen, de kerk van de abdij van Grooten-Bijgaarden verkregen en er het parochieambt bekleedden.

Het Turnhoutsche volk veronachtzaamde zijn beeld niet ; het trok er dikwijls naartoe in groep of in processie ; zelfs in de troebele tijden der Hervorming, in 't midden der XVIe eeuw, schrikte niet Maria te gaan aanroepen. Eenmaal, in het

O. L. Vrouw van S. Pieterskerk

Cliet & Prov. Antwerpen.
O. L. Vrouw van Vosselaar.

jaar der beeldstormerij, in 1566, werd de processie door de ketters aangevallen, doch de bedevaarders wisten zich te verdedigen en de overhand bleef aan Turnhout. In de late middeleeuwen, als de schepenen dikwijls harde straffen over gewichtige misstappen moesten uitspreken, zonden zij meermaals de boosdoeners ter pelegrimagie naar Vosselaar. Maar heerlijker tijden konden niet aanbreken, dan wanneer de landvoogdes der Nederlanden, de koningin Maria van Hongarije, Vrouwe van Turnhout, en zuster van Keizer Karel V. als zij alhier op het kasteel verbleef van 1545-1556, er ter bedevaart ging met geheel haar hof. Zij beaamde de godsvrucht harer onderdanen en verplichtte de gulden der Vrijheid haar voorbeeld te volgen en de processie van Vosselaar op kerkwijding (encomium) te vergezellen. Welk schitterend litterarisch tafereel zou een schrijver kunnen ophangen van dien koninklijken stoet met zijn hofdames en hofjonkers, wapenknechten en gevolg, van die gulden met den kruisboog en handboog op de schouders, onder de zijden banier van hun heiligen patroon, den Rozenkrans prevelend ! Een eeuw later, nadat de Minderbroeders, in 1651, te Turnhout waren gevestigd, ijverden zij om den eeredienst hunner hemelsche Moeder levendig tusschen de burgers te bewaren. Geen beter middel vond hun piëteit, dan jaarlijks, op O. L. Vr. Visitatie (2 Juli), de bevolking naar het genade oord te leiden. De inwoners van Vosselaar kwamen ze alsdan met het mirakuleus beeld te gemoet ; de Turnhouters tilden het op hun schouders en droegen het verder in de kerk.

Zoo bleef Turnhout aan O. L. Vrouw van Vosselaar gehecht tot op den dag van heden dat de godsvrucht niet verslapt is. 't Is Turnhout's geluk, 't is Turnhout's zaligheid.

Moge uit Turnhout de wekroep opgaan om zoohaast mogelijk na den vrede, een requeste te zenden aan Z. E. Kardinaal van Roey, die zeer veel voelt voor onze Lieve Vrouw van Vosselaar, en in een plechtige feestelijkheid het mirakuleuze beeld te kronen !

Moge het Turnhoutsch volk het beeld van O. L. Vrouw van Vosselaar in zijn huisgezinnen, de gestichten in hunne scho-

len, laten prijken, en de studenten een printje er van in hun kerkboek stellen, om er dikwijls aan te denken !

Immers O. L. Vrouw van Vosselaar is de patrones der Kempen, van eeuwigen datum. Die traditie moet ongerept bewaard blijven, en niet door O. L. Vrouw van Vlaanderen vervangen worden. Wij leven hier in de Brabantsche Kempen en geenszins in Vlaanderen.

Na deze wandeling die wij al loopend hebben moeten allegen om den tijd, waarover wij konden beschikken, niet te overschrijden, alhoewel wij gaarne over de kunstgeschiedenis en de gebruiken hadden willen uitweiden, wil ik eindigen met een preekje dat ge van een pastoor toch niet euvel zult nemen.

Lieve Vrienden, zijt vurige Mariavereerders, voltrekt uw bedevaart dezen namiddag naar het genadeoord van Vosselaar niet de diepste overtuiging en blijft naaien de H. Maagd getrouw(1). Zet de tradities uwer voorvaderen voort en gaat dikwijls naar het Kempisch heiligdom gelijk uw jeugdgenoot St. Jan Berchmans naar Scherpenheuvel. Treedt er naar toe zooals de Turnhoutsche kantwerksters naar de kapel van O. L. Vrouw ter sneeuw, waar zij gingen bidden om geheel het jaar zuiver en wit te kunnen werken. Mochtet gij in dien zin O. L. Vrouw van Vosselaar bidden, niet een jaar, maar geheel uw bestaan, om uit den draad van uw leven een onbevlekt wit kleedje te spinnen, waarmede, op den laatsten dag van uw verblijf op aarde omkleed, het uw zuiver en wit leven symboliseere. Daarom, wanneer ge dezen namiddag naar Vosselaar pelgrimeert, smeekt ootmoedig Maria als volgt :

Blijf ons Kempisch hart beschermen
Tegen hel en wereld in,
In uw almacht ons ontfermen,
En geleiden naar uw zin.

(1) Conferentie gehouden voor de leerlingen van' St Viktorsgesticht te Turnhout.

Kind van heden, man van morgen, ,
Immer en altijd uw kind,
Wijden w'U ons levenszorgen,
Moeder, uitter hart bemind.

Zegen onze roepingswegen,
Trouw aan Kerk en Vaderland,
In de lijn van 't recht gelegen,
Vast aan Uwe moeder hand.

Wil, o Patrones der Kempen,
Lieve Vrouw van Vosselaar,
Uwe jong'lingsgroep gedenken
Leenen hulp in 't helsch gevaar.

Zoo geleid en zoo gestreden,
Geef ons deugd en zegepraal ;
Tevens bid voor onze stede, ,
België, Kempen, altemaal.

Furnhout 27 Mei 1943.

J. E. JANSEN.

Jaarverslag 1943.

Om reden van de moeilijke oorlogsomstandigheden bleven, evenals het voorgaande jaar, de maandelijksche studie- en conferentievergaderingen geschorst. Wat echter niet zeggen wil dat Taxandria heelemaal werkeloos bleef. Integendeel ! Op aanvraag van den Heer Burgemeester werd voor het voltallig onderwijzend personeel der stad en voor alle belangstellenden een buitengewone vergadering belegd tot initieering in de Heemkunde. Bij de 150 aanwezigen viel het kiemklare zaad, geestdriftig door den E. H. Voorzitter uitgestrooid, in gunstige aarde : vroeg of laat zullen we de heerlijke vruchten ervan zien gedijen. Het bewaren van het natuurreserve «De Liereman» blijft in de lijn van onze werkzaamheid, en door de tusschenkomst van den Heer Gouverneur en van den Wederopbouw verkreeg de Kring het stichten van een gemeentelijke commissie te Oud-Turnhout, aan wie de taak opgedragen wordt te waken over het gaaf bewaren van het Liereman-domein. De algemeene Meimaandviering door de vereenigde parochies onzer stad, genoot eveneens de medewerking van Taxandria door een sterk gedocumenteerde conferentie over de Mariaviering hier ter stede, welke de E. H. Voorzitter voor de studenten van het S. Victorsgesticht ten beste gaf. Onder gunstiger omstandigheden zou het gouden jubileum van den verdienstelijken Ondervoorzitter, den Heer K. Van Nijen, ongetwijfeld uitgegroeid zijn tot een academische betooging ; nu moest de viering beperkt blijven tot een kleine intieme familiale ontvangst, waarbij den gevierden jubilaris evenwel als blijvend aandenken een kempisch schilderij en een berijmd adres-op-perkament, vol gulle gelukwensen werden aangeboden.

Het **Museum**, dat zich tijdens de Zomermaanden in heel wat vereerende bezoekers had mogen verheugen, moest in den Winter gesloten worden bij gebrek aan kolen. Zelfs zag het Bestuur zich verplicht de schilderijen van de muren weg

te nemen om ze tegen beschadiging vanwege de vochtigheid te beschermen. En nog hebben vele voorwerpen van waarde den noodlottigen invloed moeten ondergaan van de jammerlijke temperatuurschommelingen en het onbestreden spel der vochtigheid van een natten vorstloozen Winter. Intusschen dringt zich de noodzakelijkheid op van een nieuw onderdak, voorzien van de noodige ruimte en van modern comfort, des te meer daar de thans beschikbare lokalen ontoereikend zijn om de overtalrijke voorwerpen die er opgeborgen zijn, plaats naar waarde te gunnen, en gedurig nieuwe aanwinsten onze verzamelingen doen aangroeien. Vermelden we met dank o.m. een gekleurde teekening van Jakob Smits; een zicht van Achterbroek door Waeghenmakers; schilderijen van K. Ooms en Crabbeels; een wit marmeren beeld van den Turnhoutschen beeldhouwer Alf. Strymans; een pentteekening Xhenceval (den moordenaar van den heer Karel de Bon, burgemeester van Geel, - gift van den heer Ch. De Ridder van Turnhout); Stadsteekeningen van bouwmeester Jules Taeymans; Turnhoutsche foto's van L. van Ravestijn en A. Boone; portretten, geschriften, boeken aangaande Kempische personaliteiten en aangelegenheden, gift van Juffrouw Jacobs uit Antwerpen, met een buste van den heer Jacobs door Dupon; Kempische doodsbriefven en doodsbeeldeken, gift van de heeren J. Diercxsens, J. en H. Ceulemans, en de Z. E. Zusters Clarissen; zegels der abdij van Postel, gift van den E. H. Kan. Nieuwenhuyzen; en een verzameling peperkoekschildjes.

Het Kempisch Photographisch Instituut op het Steentje werd verrijkt met nieuwe Turnhoutsche fotos en Kempische zichten, en met een 30tal vergrootingen, bezorgd door den fotograaf Delville uit Antwerpen.

Voor al de Bibliotheek op het Steentje is merkelijk aangegroeid: meer dan 300 nieuwe boeken over kunsten en wetenschappen, werden aangeschaft, waartusschen wij speciaal dankbaar de milde gift vermelden vanwege de familie De Somer.

Zeër verheugend en aanmoedigend is het te kunnen vaststellen hoe de belangstelling voor Taxandria, Muxem. Biblio-

theek en Archief met den dag groeit. En niet alleen de Kempen begint het nut dezer stichting te begrijpen : ook van ver buiten het gewest mogen we stijgende waardeering onder vinden. Wekelijks worden Archief en Bibliotheek bezocht door Kempische historievorschers en zelfs de Koninklijke Musea van het Jubelpark te Brussel toonen meer en meer belangstelling en waardeering voor onze gewestelijke verzamelingen.

J. NUYTS.

Kempische Bibliographie

K. VAN NYEN, Sint Cornelius. Een Volksheilige in 't Vlaamsche land. Turnhout, van Laer, 1942 ; 171 blz. in-8° Geïllustreerd. — Dit boek van den hooggeachten Heer Onder voorzitter van Taxandria, door Hem ons geschonken, is een treffende bijdrage tot de geschiedenis der volksche heilige noodhelpers in Vlaamsch België. S. Cornelius wordt op menige plaatsen in Brabant en Vlaanderen vereerd, en ook wel, doch minder in de Kempen. Arendonk (Voorheide), Brecht (Overbroek, Geel (Bel). Grobbendonk, Herselt (Blauberg), Lichtaart, Moll (Rauw), Turnhout (Gasthuis), Weelde, en bovenal Beerse, komen er tusschen voor. De wededele schrijver heeft zijn onderwerp langs alle kanten bekeken : vereering, kunst, gebruiken, verhoogd met aanduiding der Bibliographie. Het zou tot een standaardwerk hebben kunnen uitgroeien, hadden de omstandigheden den opsteller niet belet de bronnen voor de verscheiden bedevaarten ter plaatse te raadplegen, daar hij zich nu voor een groot deel met briefwisseling moest vergenoegen. Wel uitgekozen clichés van kapellen, beelden, schilderijen, vaantjes enz. luisteren het boek op. De Turnhoutsche drukker haalt ook eer van zijn werk. Het boek is dus ten zeerste aanbeveelbaar. Wenschen wij ten slotte

onzen achtbaren Heer Ondervoorzitter geluk, die, op zijn leeftijd, zulk schoon voorbeeld van werkzaamheid en studie aan de Kempische jeugd geeft, om zijn stappen te volgen.

E. VAN HEMELDONCK. *Kroniek*. Antwerpen, N.v. Standaard-Boekhandel, 1943 ; 370 blz. in-8°. — Wij danken den hooggeachten Heer Inspecteur L. O. hartelijk voor de opdracht van dit boek en feliciteeren hem tevens eerbiedig met zijn schoon werk. Wij lazen het met de meeste belangstelling en ten einde kregen wij den indruk : dit is het beste werk dat de Heer van Hemeldonck ooit geschreven heeft. Er is eenheid en logiek van dien schoonen mensch die meester de Ruyck is, dat goed hart, welk tot voorbeeld van eenieder mag gesteld worden. De beschrijving der verschillende tafereelen levert ons een schakeering van kleuren, die de natuur nabij komen. Droefheid is er wel te bespeuren; maar welk menschenleven ontsnapt aan de kruisen van een aardsche loopbaan? Misschien hadden wel wat minder dooden den weg kunnen versperren. In alle geval, 't is een prachtboek, gezonde lectuur, door een geschoolde hand geschreven, waardig van tusschen de beste boeken der Kempische letterkunde te prijken.

Dr. L. BROUWERS S. J. *Het juiste woord*. Beteekenis woordenboek der Nederlandsche taal. Turnhout, N.V. Brepols, 1942 ; 1466 blz. in-8°. — Tweede, herziene en vermeerderde druk. — De eerste druk werd bekroond door de Koninklijke Academie van België met den De Keyn-prijs. Dit woordenboek is ingericht voor den Vlaamschen schrijver die voor zijn denken de juiste uitdrukking zoekt. Zooals P. van Ginneken ter inleiding schrijft, is het een kloek boek, waardoor men de Nederlandsche taal met de Fransche, Duitsche of

Engelsche, in woordenschat, beteekenisrijkdom en keur van staande uitdrukkingen zal kunnen vergelijken. 't Is ook het werk van een Turnhoutenaar gedrukt op een Turnhoutsche pers die er beiden eer van halen. Daarom recenseeren wij dit werk met genoegen.

E. SNEYERS. *De St.-Pieterskapel te Retie*. Retie, Drukkerij G. van den Eynde, 1942 ; 20 blz. in-8°. — De heer Inspecteur geeft ons hierdoor wederom een kostelijk brokske uit de geschiedenis van Retie, smakelijk opgedischt en van goede substantie. Wij herinneren ons nog deze kapel in 1938 bezocht te hebben, en na onderzoek van gebouw, ligging en geschiedenis, het gedacht ons te binnen kwam dat wij hier stonden voor een buitengewone belangrijke stichting. Schrijver heeft dan ook nuttig werk volbracht met de St-Pieterskapel uit den vergeethoek te halen en de aandacht van wie het aangaat tot de verzorging en van den geschiedkundige tot verdere studie er op te trekken.

K. VAN BAELEN. *De oude Symfonie van ons hart*. Roman. Brugge, De Kinkhoren, 1943 ; 268 blz. gr. in-12°. — Dit letterkundig werk van een stadsgenoot liet ons, na het gelezen te hebben, zeer perplex. Is dat nu een Hollander die schrijft? Wat wil die man die zoekt naar het geluk en vier vijf maal van hart verandert? Aardig ! Voorzeker is de schrijver aangegied om aan litteratuur te doen en steekt er waarde in zijn boek. Maar a.u.b. geen Hollandsch meer (dat gaat niet) en ook wat meer realiteit en logiek. En dan wordt onze Turnhoutsche schrijver een man van beteekenis. J.E.J.

In Memoriam

Den 25 Februari 1942 overleed te Turnhout godvruchtig in den Heer Louis A. M. J. Dierckx, weduwnaar van Mevrouw E. M. S. J. Janssens de Varebeke, Eere-notaris, Voorzitter van de Kerkfabriek van St-Pieter, Hoofdman van de Broederschap van den H. Rozenkrans, Ridder in de Kroonorde. Geboren te Turnhout den 17 April 1861, bleef hij geheel zijn leven gehecht aan zijn vaderstad en zette de tradities zijner familie voort die meer dan een eeuw een markanten rol ter stede speelde. Edelmoedig voor St. Pieterskerk, ijverig voor zijn 17^e-eeuwsch Broederschap van den H. Rozenkrans, hoofd van een kroostrijk gezin, verdient zijn gedachtenis met eerbied gehouden te worden.

Z. E. H. August Raeymackers, pastoor-deken te Turnhout, geboren te Kasterlee den 14 September 1873, godvruchtig ontslapen te Turnhout den 22 Januari 1943. Na verscheiden plaatsen bekleed te hebben te Geel, Vosselaar, Herentals, volgde hij te Turnhout den Z. E. H. Kanunnik Jansen den 31 Mei 1927 op. Priester van diepe godsvrucht beoogde hij vooral het bovennatuurlijk leven bij zijn parochianen uit te breiden. Zijn werking ging alzoo meer naar de behartiging der geestelijke dan naar de sociale toestanden en de hooge visie der cultuur. Bescheiden in zijn betrekkingen was zijn taal des te gevoeliger op den predikstoel. Hij werkte tevens ijverig voor de herstelling van den kerkebouw. Zijn herderlijke loopbaan in Turnhout kan samengevat worden in deze woorden van de H. Schrift : hij is al weldoende voorbijgegaan.

De heer Karel Verschueren, apotheker, weduwnaar van Mevrouw Maria Dierckx, echtgenoot van Henrica Roest, lid

jubilaris van de broederschap van den H. Rozenkrans, geboren te Turnhout den 9 Mei 1859 en aldaar gestorven den 17 April 1943. Sinds de stichting van Taxandria maakte hij deel van den Koninklijken Kempischen Geschied- en Oudheidkundigen Kring en woonde zoolang hij kon regelmatig de vergaderingen bij. De Turnhoutsche geschiedenis zoowel als de Folklore en de schoonheid der natuur lagen hem trouw aan 't hart. Hij kende de gebeurtenissen en de gebruiken zijner stad in de minste détails. Meermaals zelfs schreef hij er artikels over en schonk ons verscheidene bijdragen van belang. Taxandria blijft hem erkentelijk voor zijn belangstelling en stelt zijn naam tusschen de beste heemkundige leden der Maatschappij.

Belangrijk Bericht

Taxandria houdt zich bijzonder aanbevolen, bij het opruimen der zolders, om de te vernietigen oude papieren, boeken, doodsbeeldekens en doodsbriefven, oude voorwerpen van allen aard in ontvangst te verkrijgen. Men wil zoo goed zijn ze aan onderstaande adressen te zenden of deze heeren te verwittigne die ze zullen laten afhalen.

De leden worden ook vriendelijk verzocht hun jaarlijkse bijdrage voor 1943 op postcheknummer 412831, R. Peeters, Turnhout, te storten. Hartelijk dank bij voorbaat.

Kannunik J. E. Jansen o.p.

Beekstraat, 5

Z. E. H. J. Nuyts,

de Merodelei 179

R. Peeters,

Otterstraat 3.

INHOUDSTAFEL

1943

- J. E. JANSEN. — Bibliographie der Antwerpsche
Kempen. 3-108
- J. E. JANSEN. — De Mariavereëring te Turnhout. 109-121
- J. NUYTS. — Jaarverslag 1943. 122-124
- J. E. JANSEN. — Kempische Bibliographie :
K. Van Nyen. Sint Cornelius. — E. Van He-
meldonck. Kroniek. Antwerpen. — Dr. L.
Brouwers S. J. Het juiste woord — E. Sney-
ers. De St.-Pieterskapel te Retie. — K. Van
Baelen. De oude Symfonie van ons hart. 124-126
- In Memoriam :
Louis A. M. J. Dierckx — Z. E. H. August Raey-
mackers — Karel Verschueren. 127-128